

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO EKONOMISKO ATTIECĪBU KATEDRA

Vadības zinību bakalaura studiju programmas studiju virziens
Starptautiskās ekonomiskās attiecības

KRIEVIJAS UZŅEMŠANAS PTO IETKEME UZ
LATVIJAS EKSPORTU UN IMPORTU

The Impact of Russia's Accession to the WTO on Latvian Import and Export

BAKALAURA DARBS

Autore: Aija Vaikule

Stud. apl. nr. av08230

Darba vadītājs: lekt. Egīls Fortiņš

RĪGA 2012

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba nosaukums ir „Krievijas uzņemšanas PTO ietekme uz Latvijas eksportu un importu”. Darbā tiek veikta PTO kā starptautiskās organizācijas, kas koordinē tirdzniecības jautājumus darbības izpēte, kopējo Latvijas ārējās tirdzniecības rādītāju analīze, Latvijas un Krievijas savstarpējās tirdzniecības rādītāju analīze.

Bakalaura darbā ir izanalizēti PTO darbības principi, kopējie Latvijas ārējās tirdzniecības rādītāji, kā arī autore ir apskatījusi Latvijas un Krievijas savstarpējo tirdzniecību, lai noteiktu esošos tirdzniecības apjomus un iespējamās izmaiņas Latvijas importa un eksporta rādītājos pēc Krievijas uzņemšanas PTO.

Bakalaura darba izpētes rezultātā iegūtie dati norāda uz pakāpenisku tirdzniecības apjomu palielināšanos. Analizējot Latvijas un Krievijas savstarpējās tirdzniecības apjomus, vērojams tas, ka Latvija no Krievijas saņem lielāku produkcijas daudzumu (izteiktu naudas vērtībā), nekā eksportē uz Krieviju. Tomēr ir pārstāvētas vairākas preču grupas, kurās Latvijas preču eksports dominē pār preču importu no Krievijas. Augstākie Latvijas eksporta rādītāji uz Krieviju ir lauksaimniecības un pārtikas preču grupā, tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu, mehānismu, ierīču un elektroiekārtu grupās. Tirdzniecībā dominē arī ķīmiskās rūpniecības un tās sakarozaru produkcija, koka un koka izstrādājumi, papīra masas no koksnes, papīra un kartona izstrādājumi, metāls un metāla izstrādājumi. Pēc Krievijas uzņemšanas PTO un tarifu pakāpeniskas samazināšanas, tirdzniecības apjomi starp Latviju un Krieviju palielināsies arī turpmākajos gados.

Atslēgvārdi: starptautiskā tirdzniecība, tirdzniecības liberalizācija, PTO, Latvijas ārējā tirdzniecība.

ANNOTATION

The title of the bachelor thesis is ‘The Impact of Russia’s Accession to the WTO on Latvian Import and Export’. The research analyses the activity of the WTO as an international organization coordinating trade issues, general rates of Latvian international trade and the rates of trading relationships between Russia and Latvia.

The thesis contains the analysis of WTO work principles, general rates of Latvian international trade and the rates of trading relationships between Russia and Latvia. In order to indicate the existing volume of trade and the possible Latvian import changes caused by Russia’s accession to the WTO, the author of the research has also analysed trading relationships between Russia and Latvia.

The data obtained indicate gradual increase in the volume of trade. The analysis of trading relationships between Russia and Latvia shows that the volume of goods imported from Russia to Latvia expressed in money value is more significant than the volume of imported goods. Nevertheless, the export rates of several product groups are higher than the import rates. The highest export rates are indicated in the group of agricultural and nutrition products as well as textiles, machinery, equipment and electric devices. Other dominating groups are chemicals, wood and wood products, pulp, paper and cardboard, metal and metal products. It has also been concluded that the volume of trade between Russia and Latvia may rise after Russia’s accession to the WTO and gradual reduction of prices.

Key words: international trade, trade liberalization, WTO, Latvian international trade.

SATURS

ANOTĀCIJA.....	2
ANNOTATION.....	3
SAĪSINĀJUMU SARAKSTS	5
IEVADS	6
1. STARPTAUTISKĀS TIRDZNIECĪBAS REGULĒŠANAS BŪTĪBA	8
1.1. Starptautiskā tirdzniecība.....	8
1.2. Pasaules Tirdzniecības organizācijas nozīme starptautiskās tirdzniecības regulēšanā	15
1.3. Pasaules Tirdzniecības organizācijas mērķis un funkcijas	22
2. LATVIJAS ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA	30
2.1. Latvijas iekšzemes kopprodukts.....	30
2.2. Latvijas eksporta un importa dinamika, apjomīgākie ārējās tirdzniecības partneri	32
2.3. Latvijas eksporta un importa dinamika pa preču grupām.....	36
3. LATVIJAS UN KRIEVIJAS SAVSTARPĒJĀ TIRDZNIECĪBA.....	49
3.1. Latvijas un Krievijas savstarpējās tirdzniecības dinamika	49
3.2. Latvijas un Krievijas savstarpējā tirdzniecība. Krievijas pievienošanās PTO.....	59
3.3. Latvijas eksporta un importa iespējamās izmaiņas pēc Krievijas uzņemšanas PTO	64
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI.....	71
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	73

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

ES – Eiropas Savienība

GATS – Vispārējā vienošanās par tirdzniecību ar pakalpojumiem

GATT - Vispārējā Vienošanās par Tirdzniecību un Tarifiem

ITO – Starptautiskā tirdzniecības organizācija

LIAA - Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra

LR CSP – Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde

MFN – Vislielākais labvēlības režīms

PSN –Partnerības un sadarbības nolīgums

PTO – Pasaules Tirdzniecības organizācija

SIP -Strīdu izšķiršanas padome

TPRM -Tirdzniecības politikas pārraudzības mehānisms

TRIPS - līgums „Par ar tirdzniecību saistītiem intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības jautājumiem”

IEVADS

Bakalaura darbā autore izvēlējās apskatīt Krievijas uzņemšanas PTO ietekmi uz Latvijas eksporta un importa apjomu, jo Krievijas, kā Latvijas lielākās kaimiņvalsts, uzņemšana PTO ir būtisks aspekts arī Latvijas eksporta attīstīšanai. Ārējā tirdzniecība jebkurai valstij ir ļoti svarīga, jo tā ir viens no veidiem kā veicināt ekonomikas izaugsmi un attīstīt sadarbību ar citām valstīm. Vēsturiski Latvijas un Krievijas politiskās attiecības ir samērā sarežģītas, tomēr tirdzniecība valstu starpā vienmēr ir pastāvējusi. Arī mūsdienās Krievija ir viens no lielākajiem Latvijas ārējās tirdzniecības partneriem. Latvijai ir svarīgi atbalstīt Krievijas uzņemšanu PTO, kā arī uzturēt labas attiecības ar kaimiņvalsti, kas nodrošinātu Latvijas ārējās tirdzniecības apjoma palielināšanos. Krievijas uzņemšana PTO gan Latvijai, gan arī citām PTO dalībvalstīm sniegs brīvāku piekļuvi Krievijas tirgum, kas nākotnē varētu kļūt par lielāku noieta tirgu Latvijā ražotām precēm.

Bakalaura darba mērķis ir izanalizēt Latvijas eksporta un importa apjomus un iespējamās Latvijas ārējās tirdzniecības rādītāju izmaiņas pēc Krievijas uzņemšanas PTO.

Bakalaura darbā tiek izvirzīti šādi uzdevumi:

1. izanalizēt PTO darbības principus;
2. izanalizēt liberālas tirdzniecības teorētiskās pieejas;
3. veikt Latvijas ārējās tirdzniecības rādītāju analīzi laika periodā no 2001.gada līdz 2010.gadam;
4. veikt Latvijas un Krievijas savstarpējās tirdzniecības rādītāju analīzi laika periodā no 2001.gada līdz 2010.gadam;
5. izanalizēt PTO akceptētās Krievijas importa tarifu izmaiņas un to ietekmi uz Latvijas tirdzniecību.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, bakalaura darbā tiek izmantotas šādas pētniecības metodes:

1. literatūras avotu analīze;
2. datu un rādītāju salīdzināšana;
3. datu statistiskā analīze.

Bakalaura darbā tiek izmantota gan vietējo, gan ārzemju autoru zinātniskā un specializētā literatūra, normatīvie akti, starptautiskie līgumi, Latvijas Republikas ministriju sagatavotās

publikācijas un tautsaimniecības ziņojumi, kā arī Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes un Eiropas Savienības Statistikas biroja (*Eurostat*) sagatavotie dati, elektroniskajos resursos pieejamā aktuālā informācija.

Bakalaura darbs ir izstrādāts tajā iekļaujot trīs nodaļas, kurām pakārtotas apakšnodaļas, kā arī iekļauti secinājumi un priekšlikumi. Pirmajā nodaļā tiek apskatīta PTO dibināšana, funkcijas un pamatnostādnes, kā arī starptautiskās tirdzniecības attīstība, tā sniedz ieskatu PTO darbībā, lai radītu izpratni par kritērijiem, kuri dalībvalstīm ir jāpilda, ar mērķi veicināt godīgu konkurenci un attīstīt liberālu tirdzniecību. Otrajā nodaļā ir tiek pētīta un analizēta Latvijas ārējās tirdzniecības dinamika, apskatot kopējos tirdzniecības apjomus, kā arī tirdzniecības apjomus svarīgākajās preču grupās. Trešajā nodaļā tiek analizēta Latvijas un Krievijas savstarpējā tirdzniecība un iespējamās eksporta un importa izmaiņas pēc Krievijas uzņemšanas PTO.

1. STARPTAUTISKĀS TIRDZNICĪBAS REGULĒŠANAS BŪTĪBA

Tirdzniecība ir viena no senākajām, iespējams, nozīmīgākajām ekonomikas jomām. Tirdzniecības attiecības starp valstīm ir pastāvējušas arī tad, kad pasaulē valdīja kari un nemieri. Pat neskatoties uz kariem, tirdzniecība gadsimtu laikā tomēr ir kalpojusi kā virzītājspēks valstu starptautisko attiecību stiprināšanā un uzlabošanā. Konkrētu resursu trūkumus ir veicinājis valstis meklēt veidus kā sadarboties un iegūt savai valstij nepieciešamās preces, kas iekšējā tirgū nav pieejamas. Lai tirdzniecība norisinātos godīgi un balstītos uz liberāliem tirdzniecības principiem, ir nepieciešama starptautiska organizācija, kas koordinētu tirdzniecības attiecības valstu starpā. 20.gs. pēc Otrā Pasaules kara, kad valstu ekonomikas bija novājinātas un bija nepieciešama steidzama rīcība, lai situāciju labotu un valstis varētu iziet no ekonomiskās krīzes un attīstīties, radās aizsākumi starptautiskas tirdzniecības organizācijas dibināšanai, kas mūsdienās pazīstama kā Pasaules Tirdzniecības organizācija. Pasaules Tirdzniecības organizācijas darbība balstās uz liberālu pieeju tirdzniecības jautājumiem un godīgu konkurenci valstu starpā. Tirdzniecība, galvenokārt, tiek aplūkota merkantilisma, marksisma jeb strukturālisma un liberālisma teorētisko perspektīvu ietvaros. Bakalaura darbā tiks apskatīta teorētisku pieeju tirdzniecībai, kas balstās uz liberālisma principiem, kas ir saskaņā arī ar Pasaules Tirdzniecības organizācijas pamatnostāžu tirdzniecības jautājumos.

1.1. Starptautiskā tirdzniecība

Tirdzniecība jau no aizvēsturiskiem laikiem ir bijis sabiedrības komunikācijas un ekonomisko sakaru dibināšanas līdzeklis. Aizvēsturē cilvēki izmantoja elementārākās tirdzniecības iespējas – maiņu jeb barteru, kas sākotnēji bija efektīvs līdzeklis, lai iegūtu sev nepieciešamās preces. Laika gaitā barteris kļuva par apgrūtināšu tirdzniecības formu, jo bieži vien, lai iegūtu sev nepieciešamās preces, maiņas process ieilga, jo, lai samainītu vienu preci pret otru, apmaiņas process pastarpināti bija jāveic ar citām precēm, līdz tika iegūta nepieciešamā lieta. Vēl viena problēma, kas radās bija tāda, ka maināmās lietas vērtības ziņā nebija pilnībā ekvivalentas un kāda no pusēm zaudēja.

Starptautiskās tirdzniecības aizsākumi meklējami agrajos viduslaikos laika posmā līdz 11. gadsimtam, kad sabiedrībā dominēja naturālās saimniecības, tirdzniecības jomu pārstāvēja tikai

atsevišķi indivīdi. Tirgotāju ierašanās šajā laika posmā bija reta parādība. Pirmie tirgotāji viduslaikos bija arābi, sīrieši, grieķi, laika gaitā šai jomai pievienojās arī itāļi. Tirdzniecībā galvenokārt izmantoja greznuma priekšmetus tādus kā izsmalcināti audumi, paklāji, dažādi dārgakmeņi, vīns, vasks, garšvielas, dzintars. Starptautiskās tirdzniecības centrs 9. – 11.gs. bija Konstantinopole, kas savu darbību vērsa uz Baltijas jūras reģionu, Franciju un Itāliju, Angliju.

Agrajos viduslaikos tirdzniecība raksturojās kā samērā vāji attīstīta joma, jo dominē maiņas darījumi tirdzniecībā, tirdzniecību saista ar laupīšanu un krāpšanu. Tirdzniecību regulē baznīcas cenzs, kas nosaka noteiktu laiku un vietu tirdzniecībai. Kā būtiska iezīme šajā laika posmā ir tā, ka iekšējā tirdzniecība rodas vēlāk nekā ārējā tirdzniecība.

Starptautiskās tirdzniecības attīstība viduslaikos 12. – 15.gs. iezīmējas ar to, ka tirdzniecība nepiedalās vien daži indivīdi, taču tirdzniecībā piedalās atsevišķas pilsētas vai pilsētu apvienības. Šāda veida izmaiņas norāda uz to, ka tirdzniecība attīstās kā nozare, kurā tiek saskatītas perspektīvas, rodas tirdznieciskais un aizdevu kapitāls.

Galvenie tirdzniecības ceļi ir Vidusjūras tirdzniecības ceļš un Ziemeļu un Baltijas jūras tirdzniecības ceļš. Vidusjūras tirdzniecības ceļš – notiek regulāri sakari starp Eiropu un arābu valstīm. Tirdzniecība notiek ar Austrumu precēm – garšvielas, smaržvielas, krāsvielas, dienvīdus augļi, dārgi audumi, augstvērtīgi greznuma priekšmeti. Ziemeļu un Baltijas jūras ceļš – tirdzniecība notiek starp Austrumeiropas, Skandināvijas un Rietumeiropas valstīm. Tirdzniecība norisinās ar plaša patēriņa precēm – medību produktiem, zivīm, sāli, vīnu, alu, dzintaru un ar ražošanu saistītiem priekšmetiem, ko izmanto zemkopībā, lopkopībā, mežkopībā. Tirdzniecībā iesaistītās valstis vienlaicīgi bija gan eksportētājas, gan importētājas. Komerciālajai darbībai viduslaikos bija zema specializācijas pakāpe, tāpat kā agrajos viduslaikos. Arī Viduslaikos tirdzniecību saistīja ar laupīšanu.

Starptautisko ekonomisko sakaru attīstība 16. – 18.gs. Tirdzniecībā piedalās atsevišķākas valstis, pirms tam tirdzniecībā piedalījās tikai atsevišķi indivīdi, vēlāk pilsētas vai pilsētu apvienības. Tas, ka noteiktas valstis iekļaujas tirdzniecībā norāda uz to, ka sabiedrībā un valstu pārvaldē laika gaitā nostiprinās izpratne par savstarpējo sadarbību ar citām valstīm un spēju savai valstij gūt labumu un pienesumu materiālā veidā. Lielajiem Ģeogrāfiskajiem atklājumiem, kas norisinājās šajā laika posmā bija savs cēlonis un arī sekas. Cēlonis bija sasniegts noteikts ekonomiskās attīstības līmenis, kurš sāka veidot stagnāciju, jo izaugsme un attīstība neveidojās,

kā arī Eiropā radās zelta un sudraba trūkums. Lielo Ģeogrāfisko atklājumu rezultāti bija vērsti dažādās jomās. Lielākie sasniegumi tiek akcentēti kā pirmo vēsturē koloniālo impēriju izveidošanās, piemēram, Spānijas kolonijas - Centrālā un Dienvidamerika (Meksika, Peru, Argentīna) un Portugāles kolonijas - galvenokārt Dienvidaustrumu Āzija (Indijas piekraste), Āfrika, Brazīlija. Sakarā ar jūras braucieniem strauji attīstījās kuģu būve, izmainījās eiropiešu zināšanas par pasauli.

Jaunu zināšanu pielietošana un teoriju izveide palīdzēja izprast pamatnostādnes, uz kurām balstījās starpvalstu ekonomiskais izdevīgums. 18.gs. liberālās tirdzniecības pamatlicējs ir Adams Smits (*Adam Smith*). Savā nozīmīgākajā darbā „Pētījums par nāciju bagātības dabu un cēloņiem” (*An Inquiry into the Nature of the Wealth of Nations*) autors norāda uz sakarību, ka valsts labklājības pamatā ir ekonomiskā izaugsme. Ekonomiskās izaugsmes iespējas paveras izprotot darba dalīšanas principus. A. Smits izvirza tirdzniecības teoriju, kas balstās uz priekšrocību izmantošanu, t.i. valstis eksportē tās preces, kuras tās var saražot ar mazākām izmaksām (kuru ražošanā tām ir absolūtās priekšrocības) un importē tās preces, kuras citas valstis var saražot ar mazākām izmaksām (kuru ražošanā citām valstīm ir absolūtās priekšrocības). A. Smits izvirza arī ideju par to, ka tirdzniecības, kas balstās uz valsts dotācijām un monopoliem, var būt un parasti ir neizdevīga valstij, kuras labā tie radīti, savukārt tirdzniecība starp valstīm, kas norisinās bez jebkādiem ierobežojumiem, vienmēr ir izdevīga abām valstīm.¹

A. Smits uzskatīja, ka ieguvumi no tirdzniecības ir izskaidrojami ar vienkāršu sakarību, nepieciešams veikt preču un pakalpojumu apmaiņu, mainot pašmāju tirgū bagātīgā klāstā pieejamos resursus pret pasaules tirgū brīvi pieejamajiem resursiem. Jebkuras sabiedrības labklājība ir atkarīga no darba dalīšanas. Darba dalīšana, darbinieku specializācijas pakāpes līmenis ir būtiski faktori kopējās produktivitātes paaugstināšanai. Produktivitāte, spēja izmantojot esošos resursus saražot pēc iespējas vairāk preču, ir pamats dzīves līmeņa uzlabošanai. Taču A. Smits atzīmē, ka darba dalīšanas pieaugums ierobežo tirgus apjomu.² Mazāka apjoma tirgi, kuri ir vairāk izolēti no pasaules tirgus, nav spējīgi nodrošināt augstu darbaspēka specializācijas līmeni un tādēļ ir nosacīti nabadzīgāki. Brīva tirdzniecība sekmē visu valstu izaugsmes iespējas, paverot iespēju it īpaši mazo valstu tirdzniecības efektivitātes un tirgus apjoma palielināšanai. Tirdzniecība šādām valstīm palīdz sasniegt efektīvāku darba dalīšanu un tādējādi iegūt lielākus

---

¹ Krugman P.R., Obstfeld M. *International economics: Theory and Policy*. Third edition. New York: Harper Collins College Publishers. 1994. p. 11.

² Irwin D.A. *Free trade under fire*. Second edition. Princeton. 2005. p. 28.

ienākumus, nekā tad, ja starptautiskā preču apmaiņa tiktu mākslīgi ierobežota izmantojot valdību politiku noteikumus.

Kopumā A. Smita absolūto priekšrocību teorija balstās uz sekojošiem pieņēmumiem - vienīgais ražošanas faktors ir darbs, citi faktori šajā teorijā netiek apskatīti. Nākošais pieņēmums ir tāds, ka starptautiskā tirdzniecība notiek tikai starp divām valstīm un ar divām precēm, apskatot situācijas, kurā vienai no valstīm ir priekšrocības vienas preces ražošanā un otrai valstij citas preces ražošanā. Pastāv uzskats, ka izmaksas ir nemainīgas un starptautiskā tirdzniecība ir brīva no ierobežojumiem.¹

Tirdzniecības teorijām attīstoties, zinātnieki centās jau iepriekš radītajās teorijās iekļaut jaunus aspektus. Kā piemēram, specializācijas organiskās saites ar starptautisko tirdzniecību no ekonomiskās uzvedības, rīcības motivācijas viedokļa raksturo izcilā angļu ekonomista Deivida Rikardo (*David Ricardo*) modelis. Saglabājot A. Smita pieņēmumus, D. Rikardo savu analīzi balstīja uz relatīvo cenu jēdzienu jeb aizvietošanās izmaksu jēdzienu. Ar alternatīvo cenu saprotot darba daudzumu, kas nepieciešams vienas preces ražošanai, izteiktu ar darba daudzumu, kas nepieciešams otras preces ražošanai. D. Rikardo izvirzītajā teorijā preču ražošanas izmaksas tiek mērītas atbilstoši ieguldītajām darba stundām, respektīvi, ražošanas izmaksas ir vienādas ar samaksu, kuru saņem strādnieki par ieguldītajām darba stundām, lai saražotu attiecīgo daudzumu preču.² D. Rikardo teorija balstās uz vienu ražošanas faktoru – darbs. Atšķirībā no A. Smita, D. Rikardo salīdzina nevis absolūto darba daudzumu, bet salīdzina preču alternatīvās cenas.³ Saskaņā ar šo modeli, pirmkārt, valsts specializējas to produkcijas veidu ražošanā, kuru ražošanas izmaksas ir zemākas nekā analogu preču ražošanas izmaksas citās zemēs. Otrkārt, ja kādā valstī kādas preces ražošanas izmaksas ir augstākas nekā analogas preces ražošanas izmaksas citās, ekonomiski lietderīgi ir šo precis savā valstī neražot, bet importēt no tās valsts, kur šīs preces ražošanas izmaksas ir zemākas, tātad prece lētāka.⁴ Teorijas pamatā ir resursu ekonomija pasaules mērogā. Valstīm ir jānovērtē situācija un jāizprot ieguvumi no ražošanas, ja šīs valstis ražotu tikai tāda veida produkciju, kura patērē vismazāk resursu.

---

¹ Lībermanis G. Starptautiskie ekonomiskie sakari un Latvija. Kamene. 1999. 5.lpp.

² Gilpin R. The Liberal Perspective. The Political Economy of International Relations. New Jersey: Princeton University Press. 1987. p. 174.

³ Lībermanis G. Starptautiskie ekonomiskie sakari un Latvija. Kamene. 1999. 7. lpp.

⁴ Rikardo D. On Trade In: On the Principles of Political Economy and Taxation. Kitchener: Batoche Books. 2001. p. 89.

Starptautisko ekonomisko sakaru attīstība 19. un 20. gs. raksturojas ar vairākiem savstarpēji saistītiem procesiem un faktoriem. Būtiskākie procesi viennozīmīgi ir saistīti ar ekonomikas reģionalizāciju, integrāciju un globalizāciju. Globalizācijas un integrācijas ietekmē pastiprinājās tirdzniecības efektivitātes paaugstināšanās jeb izmaksu samazināšanās, tika veicināta reģionālo un gadatirgu pārtapšana par starptautiskajiem tirgiem. Kā arī radās un nostiprinājās komercdarbības specializācija gan produktu ražošanas, gan tirdzniecības veidā.

Ekonomiskā integrācija tiek veicināta starpvalstu sadarbības rezultātā, kas ir vērtējams kā pozitīvs aspekts. Klasiskajā ekonomikas teorijā jēdzienam integrācija piemīt trīs raksturīpašības. Tās tiek uzskaitītas pēc iznākuma izpausmēm. Pirmkārt, procesa gaitā notiek darba racionāla dalīšana. Otrkārt, integrācija sekmē citu ražošanas faktoru brīvu kustību. Treškārt, ekonomiski integrētā telpā vairs netiek piešķirta sevišķa nozīme tam, kurā šīs telpas apakšreģionā preces radītas.”¹ Integrācijas process pēc B. Sodstroma (*B. Söderstrom*) un G. Rīda (*G. Reed*) uzskatiem tiek izdalīts trīs atsevišķos posmos. Darba dalīšana ir viens no ekonomiskās izaugsmes faktoriem, jo nosakot darbaspēka efektivitāti un spējas kādas noteiktas preces ražošanā vai pakalpojumu sniegšanā, iespējams izvērtēt darbinieka lietderīgumu uzņēmumam un ekonomisko izdevīgumu kopējās produkcijas ražošanā. Neviens uzņēmējs nav ieinteresēts ražot produkciju, kura neatbilst noteiktiem standartiem un nav konkurētspējīga tirgū. Darba dalīšanas pamatvērtība ir tajā, ka noteikti atlasīti darbinieki tiek apmācīti un padarīti par speciālistiem kāda darba veikšanai, lai tas būtu maksimāli kvalitatīvs, kā arī laika gaitā paaugstinot darbinieku kompetences.

Klasiskās ekonomikas teorijas, kas pielāgotas Eiropas valstu specifikai, pieteic šādu ekonomiskās integrācijas hierarhiju: zemākā ir brīvās tirdzniecības zona; ciešāki ekonomiskie sakari iezīmējas muitas apvienībā; pēc integrācijas intensitātes seko kopējā tirgus izveidošana; nākošā ir monetārā vienošanās; taču visspēcīgāk ekonomiskā integrācija izpaužas ekonomiskā un monetārā apvienošanās.² Lai gan Pasaules Tirdzniecības organizācija (turpmāk tekstā – PTO) savu darbību pilnībā nevērtē kā brīvās tirdzniecības institūciju, tomēr brīvās tirdzniecības zonā vienošanās par vienveidīgu tarifu režīmu precēm (arī pakalpojumiem), kas radītas zonā ietilpstošās valstīs, mēdz stiprināt jau tāpat stipras ekonomiskās struktūras un nesatur sevī nekādus mehānismus, kas celtu apriti mazāk attīstītās jomās.³

---

¹ Söderstrom B., Reed G. *International economics*. Third edition. MacMillan Press. London. 1994. p.76.

² Deksnis E.B. *Eiropas apvienošanās. Integrācija un suverenitāte*. Junda. 1998. 100.lpp.

³ Kitzinger U. *Diplomacy and Persuasion, How Britain joined the Common Market*. Thames & Hudson. London. 1975. p. 42.

Pilnīga visu tautsaimniecības procesu saplūšana, raugoties no valsts pārvaldes, regulācijas viedokļa, ir augstākā integrācijas pakāpe.¹ Autoresprāt, V. Mello (*W. Mello*) izvirzītā definīcija teorētiski ir pareiza, taču praksē neīstenojama. Pilnīgi visu tautsaimniecības procesu saplūšana nav iespējama, jo katra nozare tiek vērtēta individuāli, arī attīstības tempi un tendences nav vienotas.

Vērtējot tirdzniecības teoriju attīstību, arī 20. gs. iezīmējas ar jaunu tirdzniecības teoriju izveidi. Zviedru ekonomistu Eli Hekšera (*Eli Heckscher*) un Bertils Olina (*Bertil Ohlin*) koncepcija izvirza priekšstatu maiņu par ražošanas faktoru analīzi. Autori norāda, ka eksporta un importa preču ražošanas izmaksas atšķiras, jo valstis nav vienlīdzīgi nodrošinātas ar ražošanas faktoriem. Teorēmas pamatā ir uzskats, ka valstīm ir jāeksportē tās preces, kuru ražošanā izmantojami valstī brīvi pieejamie resursi un jāimportē tās preces, kuru ražošanā valstij nav pieejami nepieciešamie resursi.² Šī teorija tiek izmantota arī 21. gs., jo tās pamatā ir vienkārša sakarība, kuru izprot gan valstu valdības, gan uzņēmēji, tādēļ, lai veicinātu valsts labklājību un attīstību, pasaules tirgum tiek piedāvāta konkurētspējīga produkcija, kura saražota ar vismazākajām izmaksām.

Zviedru ekonomists Pauls Samuelsons (*Paul Samuelson*), papildinot Eli Hekšera (*Eli Heckscher*) un Bertils Olina (*Bertil Ohlin*) tirdzniecības modeli, izveidoja Hekšera – Olina – Samuelsona teorēmu. Šis modelis balstās uz pieņēmumu, ka valsts salīdzinošo priekšrocību nosaka relatīvā ražošanas faktoru pārpilnība valstī un izdevīgākā šo faktoru kombinācija. Ražošanas faktori, kas tiek izmantoti šajā modelī ir ne vien darba stundas, bet arī kapitāls, resursi, zināšanas, tehnoloģijas. Valstis cenšas eksportēt tās preces, kuru ražošanā nepieciešams izmantot valstī brīvi pieejamos ražošanas faktoros un importēt tās preces, kuru ražošanā izmantoti valstī relatīvi mazā apmērā pieejamie ražošanas faktori.³ P. Samuelsons ražošanas faktoros vērtē daudz detalizētāk, jo ne vien darbs nosaka to, cik izdevīgi būs ražot noteiktās preces, bet gan zināšanas, kas ir pamatā jaunu ideju radīšanai izmantojot jau iepriekš izstrādātas nostādnes. Tehnoloģiju attīstība un ieviešana ir pamats ražošanas procesa uzlabošanai, izmantojot jaunas tehnoloģijas konkrētu darbību ir iespējams veikt daudz ātrāk un precīzāk, tādējādi ceļot darba laika un kvalitātes efektivitāti. P. Samuelsons uzsver, ka ārējās tirdzniecības specializācijas virzība ir

---

¹ Mello W. The economics of European Union Strategy on Defence – related Industries. COM 97 (583) final. Brussels. 1997. p. 39.

² Oļevskis G. Starptautiskā tirdzniecība. RSEBAA. 2003. 56. lpp.

³ Krugman P.R., Obstfeld M. International economics: Theory and Policy. Third edition. New York: Harper Collins College Publishers. 1994. p. 65.

pamats valsts eksportējamo un importējamo preču ražošanā izmantoto faktoru cenu izmaiņām un arī šo faktoru īpašnieku ienākumu izmaiņām.¹

Vērtējot dažādās tirdzniecības teorijas, autoresprāt, brīvas un uz daudzpusēji pieņemtiem noteikumiem balstītas tirdzniecības sistēmas ekonomiskās priekšrocības ir samērā vienkāršas un pamatojamas ar komerciālo izdevīgumu. Visām, arī visnabadzīgākajām valstīm, ir savi resursi: cilvēku, ražošanas, darba, finansu, kurus šīs valstis var izmantot, lai ražotu preces un sniegtu pakalpojumus vietējam tirgum vai arī lai konkurētu ar saviem ražojumiem aiz valsts robežām. Salīdzinošo priekšrocību izmantošana valstīm palīdz izvērtēt un noteikt to produkciju, kuru ražot pašmāju tirgū piedāvājot to savas valsts iedzīvotājiem, kā arī iespēju eksportēt to uz ārvalstīm. Valsts ražošanas iespēju izvērtēšana palīdz noteikt preču kategorijas, kuras izdevīgāk ir importēt no ārvalstīm. Uzņēmēji, ar mērķi paplašināt noieta tirgu, ir ieinteresēti piedāvāt savu produkciju ārpus valsts robežām. Šī iemesla dēļ ir nepieciešams meklēt sadarbības partnerus. Pastāv uzskats, ka noieta tirgus ir saistāms ar uzņēmuma potenciālu arī nākotnē. Saņemot peļņu no produkcijas realizācijas, uzņēmējiem ir iespēja palielināt ražošanas apjoma efektivitāti, veikt ražošanas procesa modernizāciju. Klienti, kuri ir iepazinuši konkrēto preci un uzskata to par kvalitatīvu produkciju, kļūst par uzņēmuma lojālajiem klientiem.

Respektīvi, liberāla politika, kas pieļauj neierobežotu preču, pakalpojumu un produktīvu izejmateriālu plūsmu, palielina atdevi, kas rodas no viskvalitatīvāko produktu ražošanas, kuriem izmantots oriģinālākais noformējumu un cenām.

Tirdzniecībā viennozīmīgi dominē divas tendences – liberālisms un protekcionisms. Arī mūsdienās tirdzniecība svārstās starp liberālu pieeju un valsts iekšzemes ražotāju aizsardzības pasākumu jeb protekcionisma pieejas izmantošanu. Teorētiski pierāda, ka liberāla tirdzniecība sniedz lielākas iespējas valsts ekonomikas un tirdzniecības attīstībai. Lai gan pastāv vairākas organizācijas, kuru darbība ir saistīta ar tirdzniecības jautājumu koordinēšanu, kā, piemēram, Pasaules Muitas organizācija, dažādas reģionālās tirdzniecības organizācijas, kuru darbības ietvaros ietilpts noteikto reģionu tirdzniecības problēmu risināšana. Bakalaura darbā tiks apskatīta PTO, kā starptautiskas tirdzniecības organizācijas, kura aptver lielāko daļu pasaules valstu dalību, kopumā iesaistot 153 valstis, loma tirdzniecības jautājumu regulēšanā un tirdzniecības attiecību veicināšanā.

---

¹ Oļevskis G. Starptautiskā tirdzniecība. RSEBAA. 2003. 85. lpp.

1.2. Pasaules Tirdzniecības organizācijas nozīme starptautiskās tirdzniecības regulēšanā

PTO kā ikviena starptautiska organizācija, ir dibināta ar konkrētu mērķi. PTO šis mērķis ir veicināt brīvu un uz godīgiem principiem balstītu tirdzniecību, noteikt galvenās līgumsaistības valstu tirdzniecības iekšējās likumdošanas un noteikumu veidošanā un īstenošanā.¹ Noteiktā pamatmērķa sasniegšanai bieži vien organizācijas, piemērojoties izmaiņām globālā līmenī, mēdz mainīt to struktūru un pielāgoties ekonomiskajai un politiskajai situācijai.

Tādu globālu organizāciju kā PTO izveidošanas vienmēr ir ilgs un uz kompromisiem balstīts process, jo lai izveidotu funkcionēt spējīgu starptautisku organizāciju, kas būtu pieņemama vairumam tās dalībnieku, valstīm ir jāspēj atteikties no savas valsts ambīcijām kopējā mērķa labā. PTO veidošanās pirmsākumi meklējami jau Lielās Depresijas laikā. Laika posmā no 1929.gada līdz 1932.gadam, kad pasaules tirdzniecības apjomi kritās par 26% un pasaules rūpnieciskās ražošanas rādītāji samazinājās par 32% , bezdarba līmenis daudzās valstīs sasniedza pat 20% robežu, radās nepieciešamība izveidot institūciju, kuras mērķis būtu stabilizēt un veicināt valstu ekonomisko izaugsmi. Ekonomiskajai krīzei arvien vairāk padziļinoties, lielākā daļa valstu uz šo situāciju reaģēja veicot tarifu paaugstinājumus un nosakot importa kvotas, tādējādi mēģinot norobežot savas valsts ekonomiku no pasaules ekonomikas sabrukuma. Plaši izplatījās protekcionisma pasākumu ieviešana.² Taču diemžēl valstu vēlme uzlabot ekonomiskos rādītājus, izmantojot protekcionisma politiku tomēr nedeva plānoto efektu, jo globālā ekonomiskā situācija tikai pasliktinājās.

Laikam ritot, valstis guva labu mācību tam, ka pielietotie protekcionisma pasākumi nenes vēlamo rezultātu, taču tā vietā radīja desmitgadi (laika posmā no 1930.gada), ko var dēvēt par politisku un ekonomisku katastrofu.³ Atšķirīgie starptautiskās monetārās sistēmas pēckara plāni pierādīja to, ka valstīm ir nepieciešams vienoties par tarifu samazināšanu, lai nesarežģītu jau tā smago ekonomisko stāvokli.

Bretonvudas konference (*Bretton Woods Conference*), kas notika 1944.gadā, ir nākamais vērā ņemamais posms ceļā uz PTO rašanos. Bretonvudas konferences dalībvalstis apsprieda jautājumu par starpvalstu organizācijas, kura regulētu starpvalstu tirdzniecību, dibināšanas nepieciešamību. Bretonvudas konferences noslēgumā tika nodibinātas tādas pasaules mēroga organizācijas kā Pasaules Banka un Starptautiskais Valūtas fonds, kā arī apsvērta Starptautiskās

¹ Pasaules Tirdzniecības organizācija. „Ceļš uz nākotnes tirdzniecību”. LR Ārlietu ministrija. 1997. 6.lpp.

² Irwin D.A. Free Trade under fire. Second edition. Princeto. 2005. p.203.

³ Turpat.

Tirdzniecības organizācijas izveide (*International Trade organization*) (turpmāk tekstā – ITO).¹ Sākotnējais ITO radīšanas mērķis bija izveidot trešo organizāciju, papildus Pasaules Bankai un Starptautiskajam Valūtas fondam, kura koordinētu tirdzniecības jautājumus un starptautisko ekonomisko sadarbību, tādējādi veicinot Pasaules Bankas, Starptautiskā Valūtas fonda un ITO sadarbību kopīgo ekonomiskās politikas mērķu sasniegšanai.

Kā nākamais starpvalstu organizācijas modelis, kas regulētu starpvalstu tirdzniecību, tika apspriesta iespēja radīt ITO kā Apvienoto Nāciju organizācijas (turpmāk tekstā – ANO) sastāvā esošu institūciju. Vairāk nekā piecdesmit pasaules valstis, kas ir vērā ņemams ieinteresēto valstu skaits, piedalījās sarunās par ITO kā ANO pakļautībā darbojošās institūcijas izveidi. ITO izveides līgums iekļāva noteikumus, kas attiecināmi uz nodarbinātību, preču importa un eksporta līgumiem, ierobežojošu uzņēmējdarbības praksi, starptautiskajām investīcijām un pakalpojumu tirdzniecību. ITO līgums tika veidots kā tirdzniecības procesu visaptverošs un strukturēts līgums ar mērķi radīt vienotu un noteiktu kārtību starpvalstu sadarbībā. Valstu mērķis bija radīt ITO kā oficiāli atzītu starpvalstu organizāciju un tās dibināšanu apstiprināt ANO 1947.gada konferencē.² Taču idejai par ITO izveidi bija arī nopietni pretinieki. Doma par ITO izveidi sākotnēji neguva Amerikas Savienoto Valstu Kongresa atbalstu, un kā arguments tika norādīts valstu pārlietu lielas suverenitātes nodošana šai organizācijai un šīs organizācijas iesaistīšanās valstu iekšējo ekonomisko jautājumu koordinēšanā.

Tajā pašā laikā, 1945.gada decembrī piecpadsmit valstis uzsāka sarunas par muitas tarifu samazinājumu. Pēc Otrā Pasaules kara radītajiem zaudējumiem šīs piecpadsmit valstis vēlējās veicināt valstu sadarbību un ātrāku tirdzniecības liberalizāciju, kā arī novērst 1930.gados ieviesto protekcionisma pasākumu sekas. Valstu vēlme ātrāk liberalizēt starpvalstu tirdzniecību un regulēt starpvalstu muitas tarifus bija pamats „Vispārējās vienošanās par tirdzniecību un tarifiem” (*General Agreement on Trade and Tariffs*) (turpmāk tekstā – GATT) izveidei. Valstu skaits GATT izveides sarunu gaitā pieauga no piecpadsmit līdz divdesmit trijām valstīm, kas tā laika politiskajai situācijai pasaulē ir diezgan liels valstu skaits. Šīs valstis 1947.gada 30.oktobrī sarunu

---

¹ The GATT years: from Havana to Marrakesh.

Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm (skatīts 20.03.2012.).

² Turpat.

raundā Ženēvā vienojās par tirdzniecības noteikumiem un 45 000 tarifu koncesijām, kas spēkā stājās tikai 1948.gada 30.jūnijā pēc oficiālas GATT apstiprināšanas.¹

Kā nākamais posms ceļā uz PTO izveidi ir minama ANO Ekonomikas un Sociālo lietu padomes rīkotā starptautiskā konference par tirdzniecības un ekonomikas attīstības jautājumiem. Konference norisinājās Havanā, Kubā un ilga no 1947.gada 21.novembra (aizsākums šīm sarunām bija mēnesi pirms tika parakstīts GATT līgums) un turpinājās līdz 1948.gada 24.martam. Šīs konferences Noslēguma līgumā tika ietverta Havanas harta, kurā valstis bija vienojušās par ITO izveidi, kura darbotos Apvienoto Nāciju organizācijas pakļautībā.² Lai gan piecdesmit valstu pārstāvji (sarunās piedalījās arī valstis, kuras veica pārrunas par GATT), tajā skaitā arī Amerikas Savienoto Valstu Kongress, parakstīja Havanas hartu, tomēr vēlāk netika saņemts nepieciešamais valstu parlamentu ratifikācijas rakstu skaits, lai Havanas harta stātos spēkā. Tā kā valstis līdz galam nevēlējās izpildīt Havanas hartā ietvertās saistības, tad ideja par starpvalstu tirdzniecību un Apvienoto Nāciju organizācijas tirdzniecības struktūras izveidi tā arī netika īstenota. GATT parakstītais līgums ieguva *de facto* statusu kā starptautiska tirdzniecības organizācija, kas risina ar tirdzniecību saistītās problēmas.³

GATT ir procesuāls jumta līgums, kurš nodrošina institucionālu un organizatorisku struktūru daudzpusējo līgumu administrēšanai. GATT līgums tika sagatavots Ženēvas Tirdzniecības konferencē, kas aizsākās 1947.gada oktobrī. Līgumu parakstīja 23 līgumslēdzējas valstis. Līgums oficiāli stājās spēkā 1948.gada janvārī. Šajā līgumā izstrādāti organizācijas vadības un pārraudzības noteikumi, nodrošinājums daudzpusēju diskusiju veikšanai, kuru mērķis ir risināt ar tirdzniecību saistītās problēmas, samazināt un laika gaitā likvidēt muitas tarifus un citas tirdzniecības barjeras.⁴

Nozīmīgākie GATT ietvaros izstrādātie līgumi ir: „Vispārējās Vislielākās labvēlības režīms”; „Tarifu koncesijas grafiks”; „Nacionālie režīmi attiecībā uz valsts iekšējiem nodokļiem un regulām”; „Antidempinga un kompensācijas nodevas”; „Pārredzamība tirdzniecības noteikumos”; „Vispārējā kvantitatīvo ierobežojumu novēršana”; „Ierobežojumi maksājumu

---

¹ The GATT years: from Havana to Marrakesh.

Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm (skatīts 20.03.2012.).

² Final Act of the United Nations Conference on Trade and Employment: Havana Charter for an International Trade Organization. 1948. Pieejams: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/havana_e.pdf (skatīts 13.03.2012.).

³ Griesgraber J.M., Gunter B.G. World Trade Toward Fair and Free Trade in the Twenty – first Century. Pluto Pres. 1997. p.113.

⁴ Turpat. 112. lpp.

bilances aizsargāšanai”; „Izņēmumi likumā par nediskrimināciju”; „Subsīdijas”; „Valsts tirdzniecības uzņēmumi”; „Ārkārtas darbības attiecībā uz noteiktu preču importu (drošības pasākumi)”; „Vispārīgie izņēmumi”; „Drošības izņēmumi”; „Muitas savienības un brīvās tirdzniecības zonas”.¹

GATT pastāvēšanas laikā norisinājās septiņi starpvalstu sarunu raundi. GATT sarunu raunds bija regulāras starpvalstu pārrunu konferences, kuras turpinājās noteiktu laika posmu līdz brīdim, kad tiek sasniegts konsenss. Pirmais valstu sarunu raunds norisinājās Ženēvā 1947.gadā, kad tika apspriesta aptuveni 20% tarifu samazināšana² un nodibināta GATT, taču jau astotais un pēdējais sarunu raunds tika noslēgts ar GATT pārveidi PTO. GATT ietvaros veikto sarunu raundu mērķis ir bijis uzlabot sadarbību starpvalstu līmenī, samazinot tirdzniecības tarifus, veicināt brīvo tirdzniecību un uzlabot tirdzniecības rādītājus. Pirmie pieci sarunu raundi, galvenokārt, tika veltīti tarifu samazināšanas jautājumiem.

Otrais sarunu raunds norisinājās Anesī (*Annecy*), Francijā. Šis raunds aizsākās 1949.gada aprīlī un ilga piecus mēnešus, un tajā piedalījās 13 valstis. Galvenokārt tika apspriestas tarifu izmaiņas – tarifu samazinājums, kopumā aptuveni 5000.³

Trešais sarunu raunds notika Torkvajā (*Torquay*), Anglijā 1950.gada septembrī. Sarunu raunda ilgums bija astoņi mēneši, tajā iesaistījās 38 valstis. Tika veiktas korekcijas tarifos – 8700 tarifu koncesijas, kas kopumā sastādīja samazinājumu par aptuveni 3% no spēkā esošajiem tarifiem.⁴

Ceturtā sarunu raunda norises vieta bija Ženēva, tādēļ sarunu raunds nodēvēts par Ženēva II sarunu raundu. Šis sarunu raunds aizsākās 1956.gada janvārī un kopumā ilga piecus mēnešus, un tajā piedalījās 26 valstis. Tika apspriests tarifu samazināšanas jautājumi, sarunu raundā samazināti tika aptuveni 2,5 % tarifu. Tika apspriests arī jautājums par Japānas uzņemšanu PTO.

Piektais sarunu raunds – Dillon. Raunds aizsākās 1960.gada maijā Ženēvā un norisinājās vienpadsmit mēnešus. Sarunu raunds apvienoja 26 valstis kopīgam darbam tirdzniecības veicināšanai. Šajā sarunu raundā arī tika apspriestas tarifu samazināšanas iespējas. Kopumā tarifi tika samazināti par 4%.

---

¹ Irwin D.A. Free Trade under fire. Second edition. Princeto. 2005. p. 208.

² Turpat. 210.lpp.

³ Turpat. 211.lpp.

⁴ Turpat. 211.lpp.

Sestais sarunu raunds ir Kenedija raunds (*Kennedy round*). Sarunu raunds aizsākās 1964.gadā Ženēvā un ilgā līdz 1967.gadam. Šī sarunu raunda ietvaros tika izstrādāts Anti-dempinga līgums. Būtiski apskatīti tika arī tarifu samazināšanas jautājumi. Sarunu raunda noslēgumā valstis vienojās par 35% tarifu samazinājumu.¹

Pirmie pieci GATT ietvaros notikušie valstu sarunu raundi iezīmēja diezgan vienveidīgu tendenci tajos spriest par tarifu samazināšanas iespējām, kas veicinātu plašāku starpvalstu tirdzniecību. Šāda prakse liecina, ka laikā, kad notika šie sarunu raundi, valstīm būtiskākais bija vienoties ar citām valstīm par starpvalstu tirdzniecības veicināšanas iespējām. Pavisam jaunu tendenci GATT attīstībā iezīmēja septītais sarunu raunds.

Septītais ir Tokijas (*Tokyo*) sarunu raunds, kurš norisinājās laika posmā no 1973. – 1979.gadam, kas kļuva par garāko no jau notikušajiem sarunu raundiem. Šajā sarunu raundā piedalījās jau 102 valstis. Tokijas raunds iezīmējās ar plašām reformām GATT ietvaros, kuru mērķis bija vēl radikālāk paplašināt un uzlabot esošo sistēmu kopumā. Turpinājās arī neatlaidīgie valstu centieni samazināt tarifus. Kopējās tarifu izmaiņas tika veiktas 190 miljonu dolāru vērtībā. Kā viens no lielākajiem sasniegumiem bija muitas nodokļu samazinājums par vidēji vienu trešdaļu deviņos galvenajos pasaules rūpniecības tirgos, tarifus rūpniecības produkcijai samazinot no aptuveni 40% organizācijas dibināšanas laikā līdz 4,7% Tokijas sarunu raunda noslēgumā.² Tarifu samazinājumi pakāpeniski vairāk nekā astoņu gadu laikā ietvēra arī saskaņošanas elementu, augstākos tarifus samazinot proporcionāli vairāk nekā zemākos. Kopumā tika veikti 33% tarifu samazinājumu. Tomēr Tokijas sarunu raunda rezultāti nebija viennozīmīgi. Tas nespēja cīnīties ar tādām fundamentālām problēmām, kuras atstāja ietekmi uz lauksaimniecības produkcijas tirgu, kā arī nespēja nodrošināt jauna līguma noslēgšanu attiecībā uz iekšējā tirgus aizsardzības pasākumiem (ārkārtas pasākumiem attiecībā uz importu). Tomēr šo pārrunu rezultātā radās daudzi jauni līgumi attiecībā uz netarifū barjerām, dažos gadījumos interpretējot jau esošos GATT noteikumus, savukārt citos gadījumos radot pilnīgi jaunu bāzi. Nozīmīgākie līgumi, kuri tika mainīti vai izveidoti no jauna bija „Līgums par subsīdijām un kompensācijas pasākumiem” (GATT 6., 16., un 23. panta interpretācija); „Līgums par tehniskajām barjerām tirdzniecībā”; „Līgums par importa licencēšanas procedūrām”; „Līgums par valdības pasūtījumiem”; „Līgums

¹ Pasaules Tirdzniecības organizācija. „Ceļš uz nākotnes tirdzniecību”. LR Ārlietu ministrija. 1997. 15.lpp.

² The GATT years: from Havana to Marrakesh.

Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm (skatīts 20.03.2012.).

par muitas vērtības noteikšanu” (7. panta interpretācija); „Līgums par antidempingu” (6. panta interpretācija).¹

Urugvajas raunds ir astotais sarunu raunds, kas tika uzsākts 1986.gada septembrī Punta del Este pilsētā Urugvajā un noslēgts 1994. gada 15.aprīlī Marakešā, Marokā. Urugvajas sarunu raundā tika apspriesti iepriekšējo sarunu raundu nepabeigtie jautājumi un risinātas problēmas saistībā ar pakalpojumu tirdzniecību, autortiesību aizsardzību, ar tirdzniecību saistīto investīciju plānu izveidi, taču galvenais temats, kurš tika apspriests šajā sarunu raundā, ir Pasaules Tirdzniecības organizācijas izveide.²

Urugvajas raunds noslēdzās ar plašām izmaiņām lauksaimniecības, tekstilizstrādājumu, apģērhu tirdzniecībā un paplašināja tirdzniecību tādās jomās, kā, piemēram, pakalpojumu sektors, investīcijas un intelektuālais īpašums, kā arī PTO tika izveidota kā oficiāla daudzpusēja organizācija, kura savā darbībā izmanto striktākus procesus strīdu izšķiršanā nekā tās priekštece GATT.³

Pēc GATT ietvaros notikušā Urugvajas sarunu raunda noslēguma tika pieņemts lēmums no 1995.gada 1.janvāra GATT pārveidot par Pasaules Tirdzniecības organizāciju.⁴ PTO pārņēma GATT ietvaros noslēgtos starpvalstu līgumus, kuri laika gaitā tika mainīti un pielāgoti PTO darbībai, kā arī izstrādāja jaunus līgumus, kuri aptver plašākas tirdzniecības darbības jomas.⁵

Vērtējot GATT un PTO darbības jomas, var secināt to, ka laika gaitā organizācijām ir nepieciešama restrukturizācija. Sākotnējie GATT mērķi bija risināt pēckara ekonomiskās problēmas, lai radītu stabilitāti un izaugsmes iespējas valstīm, kuras ilgu laiku savu darbību bija orientējušas uz „izdzīvošanas” politiku. GATT galvenokārt regulēja valstu sadarbību saistībā ar preču tirdzniecību, taču PTO darbības lauks jau ir daudz plašāks, jo tas ietver ne tikai tirdzniecību ar precēm un pakalpojumiem, bet šī organizācija liek uzsvāru arī uz intelektuālo īpašumu. Intelektuālais īpašums nav mazāk vērtīgs, kā piemēram, preces, pakalpojumi un kapitāls. Mūsdienās intelektuālais īpašuma nozīme starpvalstu attiecībās pieaug un intelektuālā īpašuma tiesības kā starpvalstu tirdzniecības sastāvdaļa tiek attiecināts uz literārajiem, mākslas un

---

¹ Pasaules Tirdzniecības organizācija. „Ceļš uz nākotnes tirdzniecību”. LR Ārlietu ministrija. 1997. 16.lpp.

² Griesgraber J.M., Gunter B.G. World Trade Toward Fair and Free Trade in the Twenty – first Century. Pluto Pres. 1997. p. 119.

³ Irwin D.A. Free Trade under fire. Second edition. Princeto. 2005. p. 203.

⁴ Pasaules Tirdzniecības organizācija. „Ceļš uz nākotnes tirdzniecību”. LR Ārlietu ministrija. 1997. 2.lpp.

⁵ The WTO History. Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/cwr_e/cwr_history_e.htm (skatīts 16.03.2012.).

muzikālajiem darbiem, kā arī izgudrojumiem un zinātniskajiem atklājumiem jebkurā darbības jomā utt.

Pēc tam, kad ar astoto GATT ietvaros notikušo starpvalstu sarunu raundu GATT tika pārveidota par PTO, sākās PTO sarunu raundu ēra. Pirmais sarunu raunds PTO kā starpvalstu organizācijas ietvaros tika uzsākts 2001.gada novembrī Kataras galvaspilsētā Dohā, iekļaujot 153 dalībvalstis. PTO daudzpusējās tirdzniecības sarunu raunda mērķis bija mazināt nabadzību pasaulē un sekmēt globālu ekonomisko attīstību. Sarunu raunda galvenais uzdevums nabadzības mazināšanai bija jaunattīstības valstu veiksmīga integrācija starptautiskajā tirdzniecības sistēmā, kas veicinātu sabalansētu globālās tirdzniecības ieguvumu pārdali. Lai veicinātu mazāk attīstīto valstu ekonomikas izaugsmi, PTO dalībvalstis ir vienojušās par priekšrocību piešķiršanu vismazāk attīstītajām valstīm, dodot iespēju šīm valstīm pagaidām neuzņemt jaunas tirdzniecības liberalizēšanas saistības. PTO dalībvalstis ir ieinteresētas panākt vienošanos galvenajās sarunu jomās – valsts atbalsta pasākumu būtisku samazināšanu lauksaimniecības produktu ražošanai, ievaduitas tarifu samazināšanā tirdzniecībā ar lauksaimniecības un rūpniecības precēm un atvieglotu nosacījumu izstrādei tirdzniecībā ar pakalpojumiem.¹ Lai gan valstis ir ieinteresētas sarunu raundu noslēgt, tas tomēr vēl nav izdevies. Valstis pārstāv atšķirīgas intereses un vēl nav spējušas nonākt pie kompromisa risinājuma, kas ir pamatā ilgstošajām pārrunām jau kopš 2001.gada. Lai gan ekonomiskā krīze ir svarīgs faktors, tomēr dalībvalstis nav spējušas atrisināt būtiskās problēmjaudājumus un vienojušās par Dohas raunda noslēgšanu.

Balstoties uz Pasaules Bankas datiem, desmit gadu laikā plānotais ieguvums no daudzpusējās tirdzniecības liberalizācijas varētu sasniegt 290 – 520 miljardus ASV dolāru, ko galvenokārt veidos ieguvumi no uzņēmumu peļņas un patērētāju pirktspējas palielināšanās. Tiek prognozēts, ka līdz pat 70% no tiem iegūs jaunattīstības valstis, divas trešdaļas ieguvumu saņems patērētāji un lauksaimniecības sektorā strādājošie uzņēmumi.²

Vērtējot gan GATT, gan PTO sarunu raundus un tajos apspriestos aktuālos jautājumus, secinājums ir vienots, valstis izprot esošo situāciju un cenšas tai pielāgoties savstarpēji vienojoties par labāko alternatīvu izvēli un turpmāko rīcības plānu izstrādi. Sarunu raundos tiek vērtētas arī atšķirības, kuras piemīt valstīm nevienmērīgo resursu, tehnoloģiju, investīciju un kapitāla piesaistē, lai spētu izveidot jaunus daudzsoļus līgumus. Dalībvalstu mērķis ir izlīdzināt

---

¹ PTO Dohas sarunu raunds. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30292> (skatīts 16.03.2012.).

² Turpat.

šīs atšķirības dodot iespēju mazāk attīstītajām valstīm pierādīt savas spējas un iekļauties pasaules tirgū. Kā arī laika gaitā ir radīta spēcīga izpratne par to, ka sadarbošanās ir pamats tālākai attīstībai un virzībai. Valstu sarunu raundi dod iespēju mācīties no vēstures kļūdām, kuras ir radītas ar mērķi veikt uzlabojumus, taču rezultātā snieguši vēl krasāku situācijas pasliktināšanos. Šāds piemērs ir minams straujā protekcionalisma pasākumu pielietošanā pēc Otrā pasaules kara, ar kuru turpmāko seku novēršanu valstīm nācās vēl ilgi cīnīties.

1.3.Pasaules Tirdzniecības organizācijas mērķis un funkcijas

PTO mērķis ir veicināt brīvo tirdzniecību un samazināt tirdzniecības tarifus, nostiprinot šīs pamatnostādnes izveidotajos līgumos. PTO noslēgtie līgumi balstās uz starpvalstu sarunu ceļā panāktas vienošanās principa. Šie līgumi ir apjomīgi un sarežģīt starptautiskie tiesību akti, jo tajos tiek aptverts plašs tirdzniecības darbību loks, kas saistās, piemēram, ar lauksaimniecības, tekstilpreču un apģērhu, banku sektora, telekomunikāciju, valsts iepirkumu, rūpniecības standartu un produktu drošības, pārtikas sanitārās drošības noteikumiem, intelektuālā īpašuma aizsardzību utt.¹ Izstrādātie starptautiskie tiesību akti satur vienkāršus, taču ļoti būtiskus principus, uz kuru pamata savu darbību balsta dalībvalstis, slēdzot daudzpusējus līgumus.

PTO ir vairākas funkcijas, taču svarīgākās no tām ir daudzpusējo un divpusējo tirdzniecības līgumu, kuri kopumā veido nolīgumu par PTO, administrēšana un īstenošana. PTO darbojas kā daudzpusējo tirdzniecības sarunu forums, kuru laikā valstis vienojas par noteiktu jautājumu regulēšanu un turpmāku to ievērošanu. Tirdzniecības strīdu risināšana ir būtisks faktors, kas palīdz kontrolēt un sekot noslēgto līgumu godprātīgai izpildei un ievērošanai visu dalībvalstu starpā, tādējādi neveicinot kādas noteiktas valsts labklājības veicināšanu. PTO veic arī valstu nacionālo tirdzniecības politiku pārraudzīšanu, un tas ir instruments, kas palīdz kontrolēt valstu dotos solījumus un to realizāciju praksē. Ne mazāk svarīga ir sadarbība ar citām globālās ekonomiskās politikas izveidē iesaistītām organizācijām, jo PTO mērķis ir apzināt ekonomisko situāciju globālā līmenī, lai spētu pieņemt lēmumus un atbilstoši rīkoties. Tādēļ rodas nepieciešamība regulārai sadarbībai ar tādām organizācijām, kā piemēram, Pasaules Banka un Starptautiskais Valūtas fonds.²

---

¹ Understanding the WTO. Who we are. Pieejams:

http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm (skatīts 17.03.2012.).

² Pasaules Tirdzniecības organizācija. „Ceļš uz nākotnes tirdzniecību”. LR Ārlietu ministrija. 1997. 6.lpp.

PTO ģenerāldirektors DG. Paskāls Leimijs (*DG. Pascal Lamy*) kā organizācijas ideoloģijas pamatu norāda atvērtību jaunu ideju pieņemšanai, pakāpeniski samazinot tirdzniecības šķēršļus un nodrošinot līdzvērtīgus konkurences apstākļus visām dalībvalstīm, izvairoties no iespējamajām galējībām.¹ Autoresprāt, tieši jauno ideju pieņemšana ir pamats ekonomikas izaugsmei, jo bieži vien idejas noveco un turēšanās pie novecojušām metodēm neveicina ekonomikas un tirdzniecības izaugsmi, bet gan veicina stagnāciju.

PTO viens no mērķiem ir veicināt godīgu tirdzniecību dalībvalstu starpā. Saskaņā ar 1. Pantu jeb vispārzināmo „Vislielākās labvēlības režīmu” (*Most favored nation*) (turpmāk tekstā - MFN) dalībvalstis apņemas garantēt citas dalībvalsts saražotajai produkcijai ne sliktākus tirdzniecības apstākļus, kā tādus, kuri tiek piemēroti attiecībā uz jebkuras citas valsts produkciju.² Tas nozīmē, ka nevienai valstij nav tiesības kādai citai valstij piešķirt īpašas tirdzniecības priekšrocības vai arī rīkoties diskriminējošā veidā pret šo valsti. Visas organizācijā ietilpstošās valstis atrodas vienlīdzīgā stāvoklī un tām visām ir iespējas gūt labumu no jebkāda veida pasākumiem, kuri vērsti uz tirdzniecības barjeru samazināšanu.

Šim principam, autoresprāt, ir ļoti būtiska nozīme, jo šāda veida noteikumi, kas attiecināmi uz pilnīgi visām dalībvalstīm, palīdz veicināt godīgu konkurenci. Pārsvārā tirdzniecībā dominē tās valstis, kuru ekonomikas ir spēcīgākas, kurām ir iespēja veikt zinātniskus pētījumus preču kvalitātes un funkcionalitātes uzlabošanai, saņemt investīcijas no ārvalstīm uzņēmumu attīstīšanai, veikt apmācības darbinieku kompetenču uzlabošanai utt. Taču MFN paver iespēju arī valstīm, kuras nav tik spēcīgi attīstītas, veicināt tirdzniecības apjomu palielināšanos, kā rezultātā tās saņemtu ienākumus, kurus varētu novirzīt gan valsts sektoram, gan arī uzņēmējdarbībai. Dodot iespēju mazāk attīstītajām valstīm pašām darboties ekonomisko mērķu sasniegšanā, tiek uzlaboti pasaules ekonomikas kopējie rādītāji, jo spēcīgākās valstis līdzekļus, kuri tiek novirzīti atbalsta sniegšanai vājāk attīstītajām valstīm, var novirzīt inovāciju ieviešanai savā valstī, kā rezultātā par ieguvējiem kļūst abas puses – gan ekonomiski spēcīgās valstis, gan valstis, kuras atrodas attīstības stadijā.

MFN ir attiecināms uz GATT, kas regulē preču tirdzniecības noteikumus, „Vispārējo vienošanās par tirdzniecību ar pakalpojumiem” (GATS) un līgumu „Par ar tirdzniecību saistītiem

---

¹ Pascal Lamy DG. Protectionism cannot be „smart”.

Peejams: http://www.wto.org/english/news_e/sppl_e/sppl117_e.htm (skatīts 17.03.2012.).

² Pasaules Tirdzniecības organizācija. „Ceļš uz nākotnes tirdzniecību”. LR Ārlietu ministrija. 1997. 7.lpp.

intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības jautājumiem” (TRIPS).¹ Nolīgumos gan katrs no šiem principiem ir traktēts nedaudz atšķirīgi, taču kopumā šie trīs līgumi ietver galvenās PTO pārstāvētās jomas.

Libērālas ekonomikas viena no būtiskākajām sastāvdaļām ir brīvā tirdzniecība. Saskaņā ar liberālu ekonomiku valstī, kurā uzņēmējdarbība ir pārsvarā brīva no ierobežojumiem attiecībā uz konkurenci, taču tajā pastāv arī valdības izvirzītie likumi, noteikumi un normatīvie akti, tiktu nodrošināta brīvāka tirdzniecība starpvalstu līmenī.² D.A. Irvins (*D.A. Irwin*) apskata liberalizāciju valsts līmenī norādot uz sakarību – ja valsts ietvaros uzņēmējiem tiek dota iespēja savu darbību koordinēt atbilstoši pastāvošajai tirgus situācijai, konkurēt savā starpā, taču ar priekšnoteikumu, ka norisinās godīga konkurence, tiktu veicināta šo uzņēmumu konkurētspēja un sadarbība ar citām valstīm. Uzņēmumiem dodot iespēju mācīties meklēt efektīvākos sadarbības veidus savas valsts robežās, tiek piedāvāta iespēja attīstīties un apgūt ārvalstu tirgus.

Liberalizācijas princips ir viena no PTO darbības pamatnostādnēm, jo gan esošās dalībvalstis, gan arī kandidātvalstis sarunu raundu laikā apspriež un veicina tirdzniecības pasākumu izveidi, ar mērķi liberalizēt ārējo tirdzniecību.³ Tirdzniecības liberalizācijas rezultātā iegūst patērētāji, jo viņiem tiek piedāvātas lielākas preču un pakalpojumu izvēles iespējas. Brīva starptautiskā tirdzniecība līdz ar brīvās konkurences apstākļiem palīdz cilvēkiem samazināt izdevumus par preču iegādi un ļauj veikt uzkrājumus. Ieguvēji ir arī uzņēmēji, jo viņiem paveras iespējas veidot filiāles ārvalstīs un samazināt ražošanas izmaksas, kā arī pati valsts ir ieguvēja, jo, piemēram, mazu valstu ekonomikām ir iespēja piekļūt globālajam tirgum, kas nav mazsvarīgs rādītājs, jo citas iespējas šīm valstīm varētu arī nerasties.

Kā pretnostatījums liberālismam ir protekcionisma pasākumu izmantošana. PTO noslēgtie starpvalstu līgumi neatbalsta protekcionismu, taču kā izņēmuma norma ir piemērojams likuma „Par Marakešas līgumu par Pasaules tirdzniecības organizācijas izveidošanu” 6.pants, kas regulē pagaidu iekšējā tirgus aizsardzības pasākumus. Šis pants nosaka, ka dalībvalstīm kritiskos ekonomiskos apstākļos ir tiesības izmantot pagaidu iekšējā tirgus aizsardzības pasākumus atbilstoši noslēgtam pagaidu lēmumam. Lai saņemtu šāda veida atļauju, dalībvalstij ir jāpierāda

---

¹ Principles of trading system. Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm (skatīts 18.03.2012.).

² Irwin D.A. Free trade under fire. Second edition. Princeto. 2005. p. 27.

³ Ricardo D. On Trade. In: On the Principles of Political Economy and Taxation. Kitcher: Batoche Books. 2001. p. 89.

jau esoši vai iespējami kaitējumi, kuru rašanās cēlonis ir valstī pieaugošais importa apjoms. Šāda veida tirdzniecības ierobežojumi maksimāli ir piemērojami laika posmā līdz divsimts dienām, taču tās nepārsniedzot. Neskatoties uz to, ka valstī ir spēkā aizsardzības pasākumu kopums, tai nepieciešams pildīt vispārpieņemtās saistības. Valsts izmantotie aizsardzības pasākumi var izpausties kā, piemēram, paaugstināti importa tarifi. Likums regulē arī gadījumus, kad izmeklēšanas procesa laikā netiek pierādīti jau radīti zaudējumi vai draudi valsts ekonomikai pieaugošā importa dēļ. Ja zaudējumi netiek atzīti, valsts pienākums ir atmaksāt importa tarifu paaugstinājuma starpību.¹

Valstis, kuras izmanto protekcionisma politiku, cenšas aizsargāt vietējos ražotājus, tās izmanto importa tarifus, importa kvotas un citas netarifu barjeras, lai samazinātu ārzemju preču ieplūšanu valstī. Saskaņā ar protekcionisma piekritēju viedokli, neierobežots imports vai arī eksports var radīt noteiktas ekonomiskas un neekonomiskas sekas, kas var kaitēt ekonomikai kopumā, skarot noteiktās nozarēs iesaistītus darbiniekus, iespējams arī nacionālo drošību. Sakarā ar iespējamajiem ekonomiskajiem draudiem protekcionisma piekritēji uzsver, ka ierobežojumiem ir jāpastāv starptautiskajā tirdzniecībā, lai aizstāvētu valsts iekšējo tirgu un uzņēmēju intereses.

Savukārt, autori P.J. Velčs (*P.J. Welch*). un G.F. Velčs (*G.F. Welch*) uzskata, ka protekcionisma politikas var tikt pielietotas dažādos intensitātes līmeņos un tās var kalpot vairākiem mērķiem, piemēram, lai aizsargātu stratēģiskas nozīmes nozares - lauksaimniecību, bez kuras valsts būtu neaizsargāta gadījumā, ja izraisītos karš; lai aizsargātu jaunas nozares līdz brīdim, kamēr tās ir pietiekami labi attīstītas un var konkurēt ar līdzīgām citu valstu nozarēm utt.² Autori norāda atšķirības pielietotajos protekcionisma pasākumos, piemēram, viena valsts var noteikt striktus noteikumus, kas paredz šādus aspektus - kas tiek tirgots, kā notiek šī tirdzniecība, ar kādām valstīm ir atļauts tirgoties, taču, piemēram, citas valsts importa un eksporta attiecības var nebūt tik strikti ierobežotas, tās laika gaitā var pielāgoties tirgus apstākļiem un noteikt citu kārtību, kāda veicama starptautiskā tirdzniecība. Jebkurā brīdī valstīm pastāv iespēja izvērtēt protekcionisma līmeni, kurš tiek izmantots tirdzniecības ierobežošanai un izvērtējot esošo situāciju, mainīt protekcionisma intensitātes līmeni, pieļaujot liberālāku tirdzniecības politiku.

PTO ir izstrādāts ne vien MFN princips, bet arī otra nediskriminējošās attieksmes forma, kas pazīstama kā „Nacionālais režīms”, kas nosaka, ka precēm pēc to ieiešanas kādas valsts tirgū

¹ Likums „Par Marakešas līgumu par Pasaules tirdzniecības organizācijas izveidošanu”.

Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=51135> (skatīts 18.03.2012.).

² Welch. P.J., Welch G.F. Economic theory and practice. Fifth edition. The Dryden Press. 1995. p. 612.

tiek radīti tādi tirgus apstākļi, kuri nav sliktāki par ekvivalentai vietējai produkcijai nodrošinātiem apstākļiem.¹ Valstīm, kurās ieplūst ārvalstu jaunā produkcija, ir jānodrošina vienlīdzīguma princips, kas ir saskaņā ar PTO noteikumiem un noslēgtajiem līgumiem, kā arī veicina godīgu konkurenci. Vietējie uzņēmēji par ārvalstu produkcijas ievešanu vairākumā gadījumu nav apmierināti, jo tas skar viņu darbības jomu, samazinot viņu tirgus daļu. Jauna veida ārvalstu produkcija rada lielākus konkurences draudus, nepieciešamību veikt apjomīgāku tirgus situācijas novērtēšanas analīzi utt. Tādēļ uzņēmēji bieži vien ir spiesti izmantot cenu samazināšanu kā instrumentu, kurš palīdz piesaistīt esošo un jaunu klientu interesi, taču samazinot iespējamās peļņas procentu. Vietējo uzņēmēju interesēs ir valsts iespējamo protekcionisma pasākumu piemērošana ārvalstu precēm. PTO nav „brīvās tirdzniecības” institūcija, kā to dažreiz mēdz saukt, kaut vai tādēļ, ka tā pieļauj tarifu piemērošanu un atsevišķos gadījumos arī aizsardzības pasākumus.² Tomēr kopumā organizācijas pamatmērķis ir veicināt brīvu tirdzniecību.

Tirdzniecības attīstība, autoresprāt, ir cieši saistāma ar globalizācijas procesu, jo tas liek valstīm sadarboties un meklēt veidus kā iegūt abpusēju izdevīgumu. Globalizācija kā jēdziens tiek izmantota, lai raksturotu plaša mēroga kardinālās izmaiņas sabiedrībā un ekonomiskajā attīstībā. To izmanto dažādos aspektos un ar dažādām nozīmēm. Šaurākā nozīmē to lieto, lai apzīmētu ekonomisko aktivitāšu ģeogrāfiskās izplatības palielināšanos. Citreiz terminu “globalizācija” izmanto vairāk institucionālā izpratnē, aprakstot kapitālisma izplatību visā pasaulē. Globalizācija ir daudzšķautņains process, kas saistīts ar ekonomiskām, sociālām, tehnoloģiskām, politiskām un citām izmaiņām, kuru rezultātā vairums pasaules valstu un ģeogrāfisko reģionu kļūst savstarpēji ciešāk saistīti, taču arī vairāk atkarīgi viens no otra. Praksē globalizācija izpaužas pieaugošā preču un pakalpojumu, kā arī kapitāla, naudas un iedzīvotāju plūsmā starp valstīm. Arī intensīvāka informācijas un zināšanu, kā arī tehnoloģijas un inovāciju izplatīšanās pasaulē raksturo globalizācijas procesu. Tieši tādēļ, ka ir nepieciešama šo daudzo un dažādo tirdzniecības jomu koordinēta regulēšana, ar vien lielāka nozīme ir PTO darbam.

Nobela prēmijas laureāts ekonomikā Dž. J. Stiglits atzīmē to, ka atvēršanās starptautiskajai tirdzniecībai daudzām valstīm ir palīdzējusi veicināt izaugsmi, kas citādi nebūtu iespējama. Autors norāda, „kad eksports rada izaugsmi, starptautiskā tirdzniecība palīdz attīstīties

---

¹ Principles of trading system. Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm (skatīts 22.03.2012.).

² Turpat.

valsts ekonomikai”.¹ Pamatojums ir tāds, ka globalizācijas process ir veicinājis cilvēku dzīves līmeņa paaugstināšanos, izmantojot starptautiskus sakarus un valstīm iesaistoties starptautiskajā tirdzniecībā.

Autoru V. Ruigroka (*W. Ruigrok*) un R. van Tuldera (*R. van Tulder*) 1993. gadā Amsterdamas Universitātē izstrādātajā doktora disertācijā “Mijsakarību ideoloģija” apskatītas pasaules valstu ekonomiskās un kultūras attīstības tendences 20.gs. Darbā tiek iekļauti gan pozitīvie, gan arī negatīvie globalizācijas aspekti. Kā pozitīvais aspekts tiek norādīts starptautiski saskaņotu biznesa pasākumu veikšana, kas izpaužas cilvēku spējā sazināties un komunicēt savā starpā, lai spētu izveidot veiksmīgas biznesa sadarbības ķēdes, piemēram, nogādājot preces no vienas pasaules malas uz otru. Negatīvais aspekts pēc abu autoru domām ir kultūras transformācija, kas izpaužas kā noteiktu kultūru vērtību zaudēšana pieņemot vispārinātus uzskatus un tradīcijas, un pazaudējot savu unikalitāti. Vērtēts tiek arī aspekts kas paredz, ka visiem pasaules iedzīvotājiem ir vienādas tiesības uz noteiktu dzīves līmeni, taču praksē tās nav realizējamās iedzīvotāju nevienmērīgā sadalījuma un dažu reģionu pārapdzīvotības dēļ, klimatisko apstākļu ietekmē, kā arī ne mazāk svarīgs faktors ir atšķirīgās ekonomiskās attīstības pakāpes.² No V. Ruigroka un R. van Tuldera disertācijas izrietošais ieteikums ir rūpīgi plānot un pārraudzīt globalizācijas procesu, jo pretējā gadījumā, vēlmei radīt vienlīdzīgus apstākļus visiem pasaules iedzīvotājiem, var būt katastrofālas ekonomiskas vai ekoloģiskas sekas.

Džons Hakls (*J. Hackle*), savukārt, grāmatā “Ko mēs patērējam” („What We Consume”) par mūsdienu pasaules kārtību raksta šādi: “Pēdējo četrusimtdesmit gadu laikā pasaules iedzīvotāji un resursi, ieskaitot attiecīgo darbaspēka sadalījumu, tika arvien vairāk un ciešāk integrēti vienotā ražošanas un apmaiņas tīklā. Šodien preču ķēdes zemeslodi ir apjozušas krustu šķērsu, savienojot izejvielu ieguvējus ar to pārstrādātājiem, preču ražotājiem un patērētājiem. Patēriņš vienā sabiedrībā ir lielā mērā atkarīgs no ražošanas citā, un patērētāji parasti nezina un neinteresējas par viņu patērējamā produkta radīto ietekmi uz sociālajiem apstākļiem un vidi. Pasaules ekonomika neapšaubāmi balstās uz peļņu un kapitāla uzkrāšanu, un tas ir process, kas var norisināties vienīgi pateicoties nevienlīdzīgai maiņai, kā arī cilvēka un vides ekspluatācijai visā pasaulē.”³

---

¹ Stiglits Dž. J. Globalizācija un neapmierinātība ar to. Biznesa augstskola Turība. 2010. 13. lpp.

² Globalizācija kā mūsdienu pasaules attīstības tendence. Pieejams: <http://www.liis.lv/vi/global.htm> (skatīts 27.03.2012).

³ Hackle J. What we consume: Ten Curriculum Units Dealing with Issues of Environment and Development. UK and Bedford College of Higher Education in conjunction with the Richmond Publishing Company. 1990. p. 42.

Kā nākamā būtiskā PTO darbības sastāvdaļa ir tirdzniecības procesu un noslēgto līgumu pārredzamība - atklātība un pieejamība, un uzraudzība, kas nodrošina noteikumu ievērošanu ar mērķi izvairīties no starptautisku strīdu rašanās, kā arī taisnīguma princips. Izvirzītie noteikumi ir pamats dzīves līmeņa uzlabošanai, pilnīgas nodarbinātības veicināšanai, un ilgtspējīgas attīstības stimulēšanai.¹ Valstu solījumu pildīšana ir svarīgs faktors, kurš tiek izmantots nākotnes prognožu izteikšanai. Piemēram, solījums nepaaugstināt tirdzniecības barjeras tiek vērtēts vienlīdzīgi kā solījums tās pazemināt, kas uzņēmējiem ir ļoti būtiski plānojot nākotnes iespējas un turpmākā darbības virziena noteikšanu. Stabilitāte un spēja paredzēt procesu gaitu palīdz uzņēmumiem piesaistīt investorus, nodrošināt darba vietas, veicināt jaunu tehnoloģiju ieviešanu, produkcijas diferencēšanu, kā arī ieguvēji ir sabiedrības locekļi. Konkurences rezultātā, cilvēkiem ir dota produkcijas izvēles iespēja un izdevīgums iegādāties tās par zemākām cenām. Daudzpusēji noslēgtie PTO līgumi ir instruments, kuru valdības var pielietot uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanai un stabilizēšanai.

Vēl viens veids kā PTO var sekot valstu izaugsmes veicināšanai ir Tirdzniecības politikas pārraudzības mehānisma (turpmāk tekstā - TPRM) pielietošana. Sākotnēji, 1989. gadā pēc Urugvajas sarunu raunda, TPRM tika izveidots kā pagaidu pasākumu kopums, taču tagad tas ir neatņemama PTO sistēmas sastāvdaļa, kas aptver visas starpvalstu līgumu jomas (preces, pakalpojumi, intelektuālie īpašumi). TPRM galvenais mērķis ir sekot visu PTO dalībvalstu tirdzniecības politikai un veicināt PTO noslēgto līgumu noteikumu ievērošanu. Lai gan TPRM ir jāpārbauda visas PTO dalībnieces, šīs pārbaudes nenorisinās vienlaicīgi visās valstīs. Noteiktā kārtība paredz veikt valstu novērtējumu reizi divos gados, pārbaudei izvēloties četras pēc tirdzniecības apjomiem lielākās dalībvalstis, reizi četros gados tiek izvērtētas pēc tirdzniecības apjomiem nākamās sešpadsmit dalībvalstis. Pārējās valstis tiek izvērtētas reizi sešos gados. Pārbaudes novērtējums izpaužas kā dalībvalstu iesniegto ziņojumu par vispārējo tirdzniecības politiku un PTO sekretariāta sagatavoto ziņojumu izvērtēšanu. Šo ziņojumu izvērtēšanu veic Tirdzniecības politikas pārraudzības institūcija.²

PTO regulē ne vien pasākumus TPRM, kas saistās ar valstu izmantoto politiku pārraudzību, bet arī situācijas, kad valstis uzskata, ka kāds no noslēgtajiem līgumiem tomēr ir pārkāpts un lūdz PTO izskatīt konkrēto gadījumu. PTO strīdu izšķiršanas sistēma ir svarīgs

---

¹ Principles of Trading system. Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm (skatīts 27.03.2012.).

² Turpat.

daudzpusējās tirdzniecības elements, kas regulēts GATT izstrādātajā likumā „Vienošanās par noteikumiem un kārtību, kādā nosaka strīdu izšķiršanu” 22. un 23. pantā, kā arī vēlāk izstrādātajos noteikumos un nosaka kārtību, kādā tirdzniecības strīdi izšķirami. Strīdu izšķiršanas kārtība tiek attiecināta uz visiem PTO noslēgtajiem tirdzniecības līgumiem un to koordinē Strīdu izšķiršanas padome (turpmāk tekstā - SIP). SIP ir oficiālā pārstāvniecība, kura pārvalda strīdu izšķiršanas sistēmu. SIP sanāksmēs var piedalīties visas PTO dalībvalstis, taču pastāv izņēmumi, kuri nosaka, ka SIP sanāksmēs, kurās tiek skatīts pārkāpums divpusēji noslēgtā tirdzniecības līgumā, lēmumu pieņemšanas procesā var piedalīties tikai strīdā iesaistītās puses. Strīdu izšķiršanas procedūra tiek uzsākta ar vienas PTO dalībvalsts prasības iesniegšanu otrai dalībvalstij par konsultācijām konkrētajā jautājumā. Konsultācijām ir jābūtu 30 dienu laikā pēc prasības iesniegšanas. PTO dalībniecēm ir tiesības risināt strīdus jautājumus izmantojot savstarpējas pārrunas, kā arī noteikt vai ir pārkāptas uzņemtās saistības. Ja strīdu valstīm neizdodas izšķirt brīvprātīgi vienojoties, tad dalībnieces var aicināt SIP jautājuma atrisināšanai izveidot trīs neatkarīgu ekspertu komisiju. Komisijai strīdus jautājuma izvērtēšana ir jāveic sešu mēnešu laikā, ja gadījums ir ļoti steidzams, atzinums jāsniedz trīs mēnešu laikā. Īpaša uzmanība tiek pievērsta jaunattīstības valstu situācijai un tam, ka šīs valstis var izmantot paātrināto strīda izskatīšanas procedūru un pieprasīt termiņa pagarinājumus, kā arī lūgt papildu juridiskās konsultācijas kā tas noteikts likumā „Vienošanās par noteikumiem un kārtību, kādā nosaka strīdu izšķiršanu”. SIP lēmumus ir iespējams apstrīdēt iesniedzot apelācijas sūdzību Pastāvīgajā apelācijas institūcijā. Pastāvīgās apelācijas institūcijas lēmumi jeb ziņojumi valstīm ir jāakceptē beznosacījumu kārtā. Pieņemto ieteikumu vai lēmumu īstenošanu uzrauga SIP.¹

Norādītas funkcijas PTO veic ar vienotu mērķi - uzlabot starptautiskās tirdzniecības attīstību un veicināt godīgu konkurenci starp valstīm. PTO darbība ir vērtējama kā būtisks solis, kas virza pasaules ekonomiku neļaujot tai piedzīvot tāda apmēra krīzi, kāda tika piedzīvota Lielās Depresijas laikā, kad aizsargājot pašmāju tirgu, vēl vairāk tika grauta iespēja valstīm sadarboties un kopīgiem spēkiem pārvarēt krīzi.

---

¹ PTO līgumu pieņemšana. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11010_lv.htm (skatīts 27.03.2012.).

2. LATVIJAS ĀRĒJĀ TIRDZNIECĪBA

Latvijas ārējās tirdzniecības struktūra ir ļoti būtiska, jo tā ilustrē vispārējās tendences un to izmaiņas kopš Latvijas neatkarības atgūšanas, pēc iestāšanās Eiropas Savienībā (turpmāk tekstā – ES) un pašlaik, kad pasauli ir pārņēmusi ekonomiskā krīze. Ļoti būtiski ir novērtēt ne vien valsts ekonomiskos rādītājus pašas valsts ietvaros, bet arī salīdzināt valsts stāvokli pasaules mērogā, ar mērķi izprast esošo situāciju, turpmākos darbības virzienus un veicamās izmaiņas.

Lai izprastu Latvijas ekonomisko stāvokli, nepieciešams apskatīt tādus ekonomiku raksturojošos rādītājus kā Latvijas iekšzemes kopprodukts (turpmāk tekstā - IKP), eksports un imports. Iegūtā informācija sniegs ieskatu Latvijas pozīcijās pasaules valstu līmenī.

2.1. Latvijas iekšzemes kopprodukts

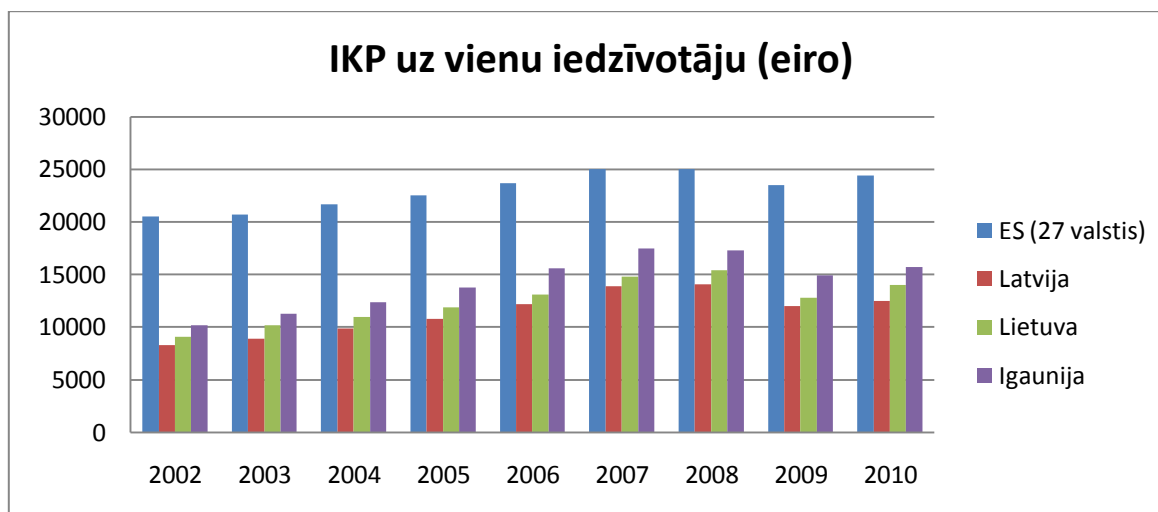
Vērtējot IKP rādītāju, kas attiecināms gan uz Latviju, gan ES valstīm kopumā, iegūstam informāciju par to, kādā pozīcijā atrodas Latvija starp citām pasaules valstīm. IKP rādītājs tiks izmantots, lai salīdzinātu starpvalstu ekonomisko līmeni.

Ekonomikas ministrijas oficiālajā mājas lapā norādīta informācija, kura liecina par to, ka pēc smagākā krīzes posma daudzas pasaules valstis sāk atkopties un ir vērojamas tautsaimniecības atveseļošanās pazīmes. Eiropā krīzes apstākļos ieviesto makroekonomisko stimulu un īstenotās politikas pasākumu ietekme bija spēcīgāka nekā sākotnēji tika gaidīts, tomēr finanšu sektors vēl nav pilnībā atkopies. Pasaules ekonomikas stabilas izaugsmes atjaunošanās saistīta arī ar tādiem riskiem kā valstu ekonomikas stimulu atcelšana un strauja situācijas pasliktināšanās darba tirgū.¹

Attēlā 2.1. ir redzams Latvijas un kaimiņvalstu – Lietuvas un Igaunijas, kā arī kopējā ES valstu IKP vidēji uz vienu iedzīvotāju. Attēlā redzams tas, ka Baltijas valstu rādītāji atpaliek no kopējiem ES valstu rādītājiem, kas skaidrojams ar mazāku preču un pakalpojumu ražošanu noteiktajos reģionos, kā arī investoru interesi par šīm valstīm.

---

¹ Preses relīze. Ekonomikas ministrijas komentārs par IKP 2009. gadā. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?lng=lv&id=23321&cat=621> (skatīts 17.04.2012.).

2.1. attēls. IKP vidēji uz vienu iedzīvotāju ES valstīs, Latvijā, Lietuvā un Igaunijā laika posmā no 2002.gada līdz 2010.gadam (eiro, faktiskajās cenās) (Eurostat dati, autores veidots)

Eiropas valstu vidējais IKP rādītājs uz vienu iedzīvotāju laika posmā no 2002.gada līdz 2010.gadam svārstās no 20 500 eiro līdz 25 000 eiro, kas norāda uz to, ka Eiropas valstu IKP rādītāji ir ļoti nevienmērīgi. Baltijas valstis – Latvija, Lietuva un Igaunija krietni atpaliek no šī vidējā rādītāja. Igaunijas IKP rādītājs Baltijas valstu vidū visa apskatītā perioda laikā ir bijis augstāks nekā Lietuvai un Latvijai. Igaunijas IKP uz vienu iedzīvotāju 2002.gadā ir bijis 10 200 eiro, taču ar katru gadu tas ir palielinājies 2007.gadā sasniedzot 17 500 eiro uz vienu iedzīvotāju, no 2008. gada ir vērojams neliels kritums par 1,14% attiecībā pret iepriekšējo gadu, arī 2009. gadā un 2010.gadā Igaunijas IKP rādītājs nav sasniedzis 2007.gada sniegumu, bet samazinājies par 14,86% 2009.gadā un par 10,29% 2010.gadā attiecībā pret 2007.gada rādītāju. 2010.gadā ir vērojama izaugsme, jo IKP ir palielinājies attiecībā pret 2009.gadu sasniedzot 15 700 eiro.

Lietuvas IKP vidēji uz vienu iedzīvotāju ir mazāks nekā Igaunijai, taču pārsniedz Latvijas rādītājus. Lietuvas IKP vidēji uz vienu iedzīvotāju no 2002.gada, kad tas bija 9 100 eiro, ir palielinājies līdz 2008.gadam sasniedzot 15 400 eiro, kas kopējā perioda laikā sastāda pieaugumu par 69,23%, taču arī Lietuvā ir vērojams rādītāja samazinājums. IKP vidēji uz vienu iedzīvotāju 2009.gadā ir krities līdz 12 800 eiro sastādot 16,89% samazinājumu attiecībā pret iepriekšējo gadu. 2010.gads Lietuvas ekonomikā iezīmējas ar izaugsmi, jo IKP ir palielinājies par 9,38% attiecībā pret 2009.gadu.

Latvijas IKP rādītāju dinamika ir samērā līdzīga abu kaimiņvalstu rādītājiem, jo arī Latvijas IKP vidēju uz vienu iedzīvotāju rādītājs ir pieaudzis laika posmā no 2002.gada, kad tas

bija 8 300 eiro, kas ir par 59,51% mazāks nekā vidējais ES valstu rādītājs. Latvijā vienmērīgas tendences izaugsmē ir vērojamas līdz 2008.gadam, kad IKP uz vienu iedzīvotāju tika sasniegti 14 100 eiro, līdzīgi Lietuvai, Igaunijai un kopējai ES valstu situācijai, Latvijas rādītājs kritās par 14,89% 2009.gadā un par 11,35% 2010.gadā salīdzinot ar 2008.gadu. 2010.gadā IKP uz vienu iedzīvotāju ir sasniedzis 12 500 eiro, kas ir par 4,17% vairāk nekā iepriekšējā gadā.

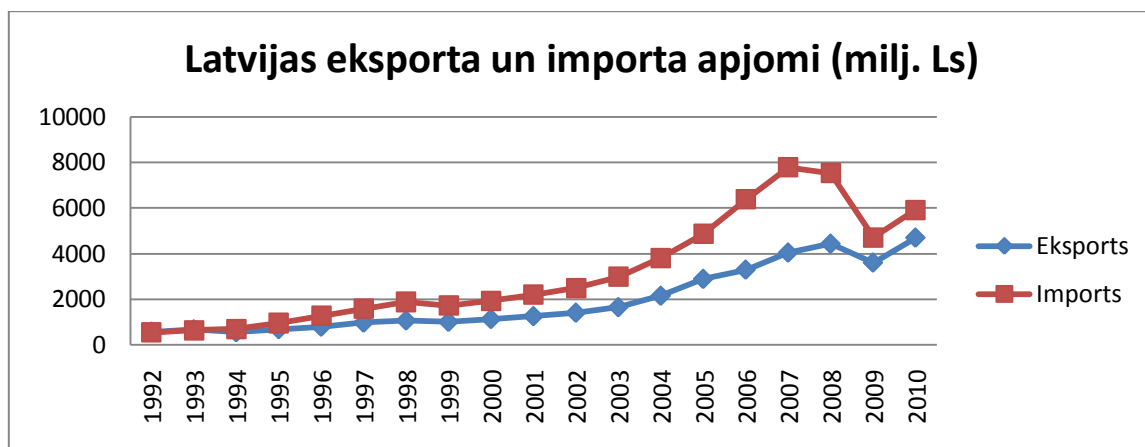
Apskatot 2010.gada datus, Latvijas IKP vidēji uz vienu iedzīvotāju no vidējā ES valstu līmeņa atpaliek par 48,77%. Salīdzinot Latvijas un kopējo Eiropas valstu rādītājus ir redzams tas, ka Latvija nav spējīga saražot tādus produkcijas un pakalpojumu apjomus kā, piemēram, Vācija vai Zviedrija. Lai gan Latvijā, galvenokārt, tiek ražotas lauksaimniecības un pārtikas preces, ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru produkti, koks un koka izstrādājumi, tekstilmateriāli un tekstilpreces, metāls un tā izstrādājumi, papīra masa u.c. preces, tomēr skatot situāciju globālā līmenī, redzams tas, ka Latvijas ekonomika ir samērā maza un tai ir nepieciešams attīstīties. Vērtējot Lietuvas IKP vidēji uz vienu iedzīvotāju no vidējā ES valstu līmeņa redzams tas, ka arī kaimiņvalsts rādītājs ir par 42,62% mazāks nekā vidēji Eiropā. Lietuvas situācija ir līdzīga Latvijai, jo arī šis valsts ekonomika pilnībā nav attīstījusies un tai nepieciešams meklēt jaunus darbības virzienus produkcijas ražošanā. Savukārt Igaunijai, lai sasniegtu IKP vidēji uz vienu iedzīvotāju no vidējā ES valstu līmeņa kāds ir bijis 2010.gadā nepieciešami vēl 35,66%.

Attēlā 2.1. norādītie dati liecina par to, ka Baltijas valstīm ir nepieciešams piesaistīt investorus, kuri spētu finansiāli atbalstīt uzņēmēju esošās idejas, kā arī meklēt jaunas idejas uzņēmējdarbībā, lai spētu attīstīties un konkurēt gan vietējā, gan arī pasaules tirgū ar saražotajām precēm un pakalpojumiem.

Bakalaura darba nākamajā apakšnodaļā tiks apskatīta Latvijas eksporta un importa dinamika, lai radītu izpratni par Latvijā saražotās produkcijas realizācijas apjomiem ārvalstīs un valstī saņemtās produkcijas apjomiem.

2.2. Latvijas eksporta un importa dinamika, apjomīgākie ārējās tirdzniecības partneri

Bakalaura darbā tiks apskatīta vispārīgā eksporta un importa rādītāju dinamika, izvērsti sadalījums pa galvenajām preču grupām, kā arī norādītas apjomīgākās Latvijas ārējās tirdzniecības sadarbības valstis. Sākotnēji tiks apskatīti Latvijas eksporta un importa rādītāji laika posmā no 1992.gada līdz 2012.gadam.

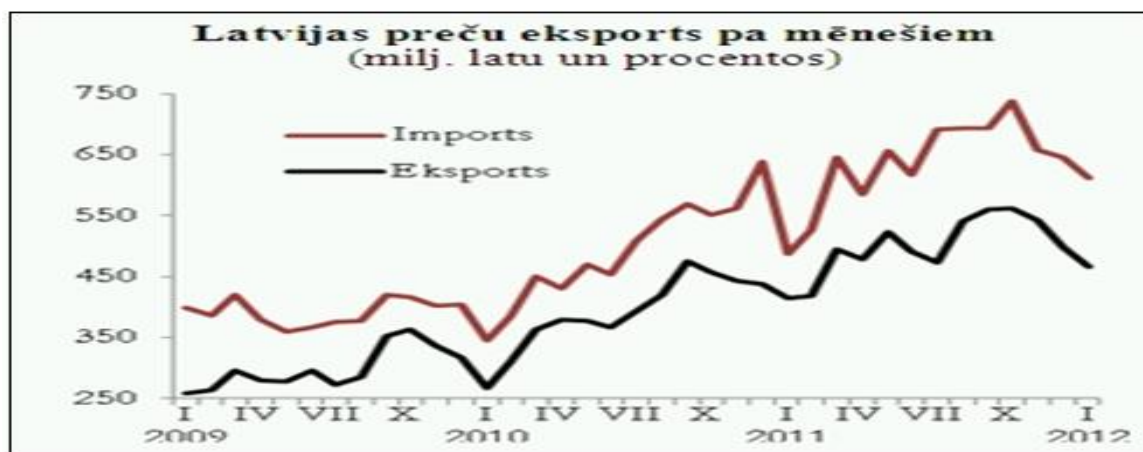
2.2. att. Latvijas eksporta un importa apjomi laika posmā no 1992.gada līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Attēlā 2.2. norādīti Latvijas eksporta un importa apjomi, abi rādītāji laika posmā no 1992.gada ir palielinājušies, šī tendence norāda uz valsts Ārējās tirdzniecības nacionālās programmas, kuru 1999.gada beigās apstiprināja Ministru kabinets, ievērošanu un izpildi. Šī programma paredzēja jaunu tirgu apgūšanu un nostiprināšanos esošajos tirgos, eksporta diversifikāciju, novērst negodīgu konkurenci, kā arī valsts atbalsta programmu īstenošanu, ar mērķi stimulēt eksportējošo uzņēmumu darbību.¹ Attēlā norādītā dinamika liecina par valsts un uzņēmēju spējām konkurēt pasaules tirgū. Eksporta un importa rādītāji laika posmā no 2000.gada līdz 2007.gadam ir attīstījušies ļoti strauji, jo sevišķi kopš 2004.gada, kad Latvija kļuva par pilntiesīgu ES locekli. Diemžēl pozitīvā attīstības tendence samazinājās un 2008.gadā ir vērojams abu rādītāju kritums, taču lielākā recesija ir vērojama 2009.gadā, kad pasauli pārņēma ekonomiskā krīze. Krīzes rezultātā starptautiskās tirdzniecības apjomi samazinājās - eksports kritās par 19%, importa samazinājums ir vērojams vēl lielāks, jo tas kritās par 39%. Tā kā Latvija ir samērā maza valsts, tad, respektīvi, eksporta rādītāji ir zemāki, nekā importa rādītāji. Latvijā nav tik ļoti attīstīta ražošana kā citās valstīs, tāpēc Latvija preces, kuras savā valstī neražo, importē no ārvalstīm.

2.3. attēlā norādīta aktuālākā informācija tieši par 2011.gada un 2012. gada Latvijas eksporta un importa rādītāju dinamiku. Eksporta apjomu rādītāji 2012.gada janvārī attiecībā pret 2011.gada decembra rādītājiem ir samazinājušies, eksporta apjoms ir krities par 6,4%. Šis rādītāju kritums, galvenokārt, ir skaidrojams ar mašīnbūves produkcijas eksporta samazinājumu

¹Pirmspievienošanās ekonomiskā programma. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=25781> (skatīts 19.04.2012.).

un lauksaimniecības un pārtikas preču eksporta kritumu sezonālo faktoru ietekmē. Salīdzinot 2011. gada janvāra un 2012.gada janvāra datus, ir vērojams kopējais eksporta apjoma pieaugums par 12,5%. Savukārt, vērtējot Latvijas preču importu laika posmā no 2011.gada, vērojams importa preču samazinājums par 5,3% no 2011.gada decembra līdz 2012. gada janvārim. Preču importa līmenis 2012. gada janvārī pārsniedz importa apjomus 2011.gada janvārī par 25,7%, kas skaidrojams ar to, ka 2011.gada iekšzemes pieprasījums ir bijis samērā zemā līmenī. Ekonomikas ministrijas pārstāvis E. Gergelevičs norāda to, ka 2012.gada eksporta tempi kopumā būs mērenāki nekā 2011.gadā, kas skaidrojami ar iespējamajiem riskiem ārējos tirgos.¹

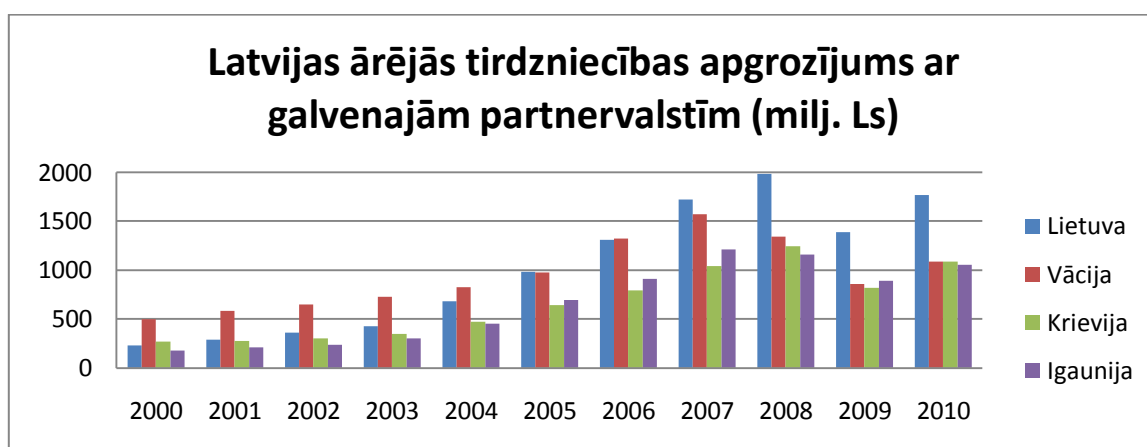
2.3. attēls. Latvijas preču eksports un imports pa mēnešiem laika posmā no 2009.gada līdz 2012.gadam (milj. Ls un procentos)²

Latvija, kā PTO dalībvalsts, kura izmanto MFN principu, ir ieinteresēta sadarboties tirdzniecības jautājumos ar visām valstīm. Starptautiskā sadarbība veicina resursu taupīšanu globālā līmenī, jo ražot produkciju neefektīvāk – ar augstākām izmaksām, kuras rodas importējot ražošanai nepieciešamās izejvielas, nav izdevīgi. Izdevīgāk ir iegādāties produkciju no valstīm, kuras šo pašu ražošanas procesu var veikt ar optimālāku resursu patēriņu. Latvija pārsvarā sadarbojas ar ES valstīm, Ķīnu, ASV, Ukrainu (Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījums ar galvenajiem partneriem norādīts Pielikumā Nr. 1), taču kā galvenās partnervalstis var minēt kaimiņvalstis Lietuvu, Igauniju, Krieviju, kā arī Vāciju. 2.4. attēlā ir vērojami Latvijas ārējās tirdzniecības apjomi ar galvenajām partnervalstīm. Apskatot laika periodu no 2000.gada līdz 2010. gadam varam secināt, ka sākotnēji tieši Vācija ir bijusi līderpozīcijā, izteikta Vācijas dominēšana ir vērojama līdz 2003.gadam, taču 2004.gads situāciju izlīdzina, jo Lietuvas rādītāji

¹ Gergelevičs E. Preses relīze. Eksporta apjomi 2012.gada sākumā virs pagājušā gada janvāra līmeņa (12.03.2012.). Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?lang=lv&id=32283&cat=621> (skatīts 20.04.2012.).

² Turpat.

tuvinās Vācijas eksports un importa rādītājiem. 2005.gads iezīmē gandrīz līdzvērtīgu pozīciju abu valstu starpā. Vērojot 2.4. attēlu, kopš 2004.gada iezīmējas tendence eksporta un importa rādītāju straujam pieaugumam, kas saistāms ar Latvijas uzņemšanu ES un lielāku ārējās tirdzniecības aktivitāti. Kopš 2007.gada Latvijas galvenā partnervalsts ārējā tirdzniecībā ir kļuvusi Lietuva. 2008.gadā ir sasniegts lielākais apgrozījums ar Lietuvu apskatītajā desmit gadu periodā, kas kopumā ir 1981,2 milj. Ls. 2.5. attēlā varam vērot 2009.gada krīzes sekas, kas samazināja tirdzniecības apjomus ne vien Latvijas ārējā tirdzniecībā, bet arī pasaules mērogā. Pozitīvas tendences iezīmējas 2010.gadā, kad apgrozījuma rādītāji pret 2009.gadu kopumā ir paaugstinājušies par 27,6%.

2.4. att. Latvijas ārējās tirdzniecības apgrozījums ar galvenajām partnervalstīm laika posmā no 2000. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Savukārt vērtējot pagājušā gada - 2011. gada eksporta datus, kuri LR CSP datubāzē nav norādīti, taču Latvijas Ārlietu ministrijas oficiālajā mājas lapā uzrādīti, varam secināt, ka Latvijas eksports arī 2011.gadā visvairāk ir bijis vērst uz Latvijai ģeogrāfiski tuvākajām valstīm. Izdalot no visām valstīm, vislielākie eksporta apjomi ir bijuši uz Lietuvu, sastādot 17,16% no Latvijas kopējā eksporta apjoma. Otra kaimiņvalsts Igaunija ierindojas nākošajā vietā, jo Latvijas eksports sastāda 13,17% no kopējā eksporta. Arī trešo pozīciju ieņem kaimiņvalsts – Krievija, Latvijas eksports uz Krieviju 2011. gadā ir sastādījis 11,40% no kopējā eksporta apjoma. Nākošā ir Vācija, kas saņēmusi 8,11% Latvijas eksportēto preču. Skandināvu valsts Zviedrija ieņem piekto vietu kā Latvijas eksporta partnere, jo no Latvijas nosūtīti 6,02% kopējā eksporta apjoma.¹ Latvijas eksports visvairāk tiek novirzīts uz šīm valstīm, jo tās ģeogrāfiski atrodas Latvijai

¹ Latvijas un Krievijas attiecības. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/divpusejas-attiecibas/Krievija/> (skatīts 19.04.2012.).

vistuvāk, kā arī šīs tirdzniecības attiecības ir veidojušās vēsturiski. Uzņēmējiem ir izdevīgi produkciju nosūtīt ar vismazākajām izmaksām, tāpēc attālumi, kas ir pēc iespējas mazāki, rada mazākas transportēšanas izmaksas.

Latvijas importa partneres atšķiras no eksporta partnerēm. 2011.gadā. Lietuva saglabā pirmo pozīciju gan eksporta, gan arī importa ziņā, jo no Lietuvas Latvija ir saņēmusi 18,31% no kopējā importa Latvijā. Otro pozīciju ieņem Vācija, kas no Latvijas kopējā importa sastāda 11,56%. Krievija saglabā trešo pozīciju arī importa rādītājos sastādot 9,66% no kopējā importa apjoma. Latvija uztur tirdzniecības attiecības arī ar Poliju, Polijas imports 2011. gadā sastāda 7,46% no Latvijas importa. Igaunija, kura Latvijas eksporta apjoma ziņā ieņem otro pozīciju, no importa apjoma sastāda 6,78%, ierindojoties piektajā pozīcijā.¹

2.3. Latvijas eksporta un importa dinamika pa preču grupām

Turpmāk darbā tiks analizēta eksporta un importa dinamika izmantojot galvenās preču grupas. Latvija, kā jebkura valsts, preces gan eksportē, gan arī importē. Kā galvenās preču grupas, kuras izdalītas LR CSP datu bāzē ir lauksaimniecības un pārtikas preces, ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru ražojumi, koks un koka izstrādājumi, tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi, papīra masa no koksnes, papīrs un kartons, parastie metāli un to izstrādājumi, mehānismi un mehāniskās ierīces, satiksmes līdzekļi utt. Importa preču grupā Latvijā tiek izdalīts samērā liels pieprasījums pēc plastmasas, kaučuka un tā izstrādājumiem.

Latvijas eksporta un importa dinamikas analīze tiks uzsākta apskatot Latvijas lauksaimniecības preču eksporta un importa rādītājus. Latvijai lauksaimniecības nozare ir ļoti svarīga, jo no kopējā eksporta lauksaimniecības produkcija sastāda vidēji no 6% līdz 19%. Lauksaimniecības nozare ir svarīga ne vien valstij, bet arī tās iedzīvotājiem, jo lauku reģionos dzīvojošie cilvēki cenšas apstrādāt zemes platības un iegūt no savas darbības maksimālu labumu. Latvijas lauksaimnieki tiek atbalstīti izmantojot ES un dažādus valsts atbalsta maksājumus kā, piemēram, vienotais platības maksājums, papildus valsts tiešie maksājumi, mazāk labvēlīgo apvidu maksājumi un atbalsta maksājumi.² Valsts atbalsta mērķis ir veicināt produkcijas

---

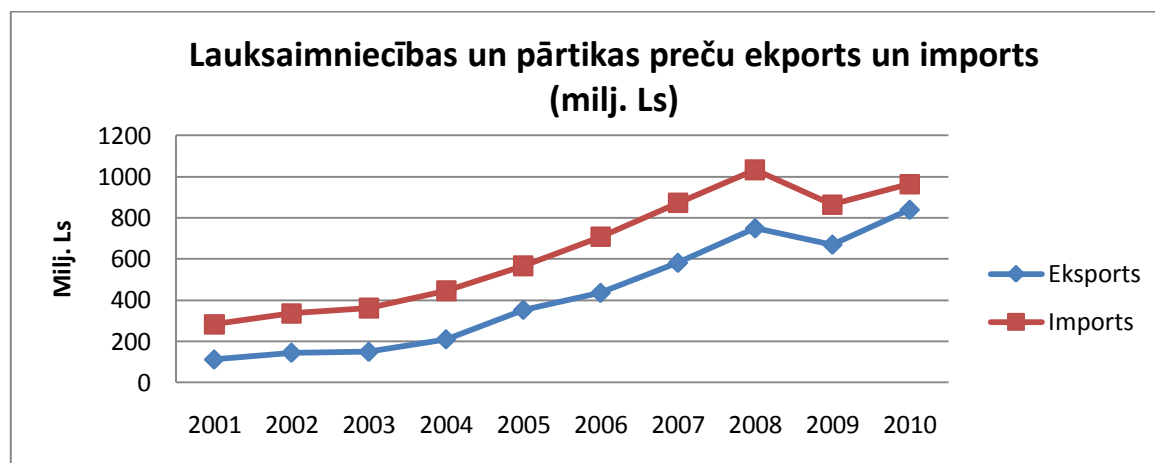
¹ Latvijas un Krievijas attiecības. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/divpusejas-attiecibas/Krievija/> (skatīts 19.04.2012.).

² LR Zemkopības ministrija. Tautsaimniecības ziņojums. Latvijas lauksaimniecība un lauki. 2006. Pieejams: [http://www.zm.gov.lv/doc_upl/ZM_Gada_parskats_LOW\(2\).pdf](http://www.zm.gov.lv/doc_upl/ZM_Gada_parskats_LOW(2).pdf) (skatīts 19.04.2012.).

ražošanas apjomu palielināšanos, saimniecību ienākumu pieaugumu, kas lauksaimniekiem ļautu stabilizēt un attīstīt ražošanu arī turpmāk. Valsts piedāvāti atbalsta maksājumi ir veicinājuši arī zemes īpašnieku ieinteresētību īpašumu apsaimniekošanā.

Lauksaimniecības produkcijas eksports 2005.gadā ir palīdzējis samazināt negatīvo ārējās tirdzniecības saldo.¹ Tirdzniecība ar ārvalstīm palīdz ne vien uzlabot ārējās tirdzniecības rādītājus, bet arī celt lauku reģionos dzīvojošo cilvēku dzīves līmeni pateicoties papildus ienākumiem, ko tie saņem.

Attēlā 2.5. redzams tas, ka lauksaimniecības un tās produktu eksportam ir tendence pieaugt, jo īpaši tas pamanāms 2004.gadā, kad Latvija pēc iestāšanās ES sākusi straujāk palielināt eksportu uz ārvalstīm. Līdz ar Latvijas iestāšanos ES, uz Latviju attiecas savienības veidotā ārējās tirdzniecības politika un brīva preču kustība ES iekšējā tirgū. Tirdzniecības galvenokārt norisinās ar dzīvnieku izcelsmes produktiem, zivīm, piena produktiem, augu valsts produktiem utt.

2.5. attēls. Lauksaimniecības un pārtikas preču eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Salīdzinot 2001. gada eksporta rādītājus ar 2010.gada eksporta rādītājiem ir redzams eksporta pieaugums no 111 milj. Ls līdz 839,3 milj. Ls, kas kopumā veido gandrīz astoņas reizes lielāku eksporta apjomu, sastādot pieaugumu par 656,1%. Attēlā ir vērojams arī tas, ka, lai gan Latvijā ir pozitīvas tendences eksporta apjomu palielināšanā, tomēr imports no ārvalstīm to pārsniedz. Eksporta un importa dinamika ir samērā vienmērīga, pasaules ekonomikas straujā attīstība iezīmējas 2008.gadā, kad ārējās tirdzniecības rādītāji ir visaugstākie – eksports sasniedz

¹ LR Zemkopības ministrija. Tautsaimniecības ziņojums. Latvijas lauksaimniecība un lauki. 2006. Pieejams: [http://www.zm.gov.lv/doc_upl/ZM_Gada_parskats_LOW\(2\).pdf](http://www.zm.gov.lv/doc_upl/ZM_Gada_parskats_LOW(2).pdf) (skatīts 19.04.2012.).

749,5 milj. Ls un imports – 1032.7 milj. Ls, taču lielākais kritums vērojams 2009.gada sākumā, kad salīdzinoši ar 2008.gada rādītājiem eksports sasniedz tikai 669,8 milj. Ls un imports 863,5 milj. Ls. Situācijas uzlabojums vērojams no 2009.gada, kad 2010.gadā Latvijas eksports jau pārsniedz 2008.gada rādītājus sasniedzot 839,3 milj. Ls.

Pārtikas rūpniecība 2009. gadā veidoja aptuveni 25% no apstrādes rūpniecības pievienotās vērtības. 2009. gada nozares izlaide bija par 16,8% mazāka nekā iepriekšējā gadā. Lejupslīde pārtikas ražošanas nozarē aizsākās 2007. gada beigās, ko noteica gan iekšējā, gan ārējā pieprasījuma kritums. 2008. gadā realizācijas apjomi ievērojami samazinājās gan vietējā tirgū realizētajai, gan eksportētajai produkcijai (attiecīgi par 16,3% un 19,3%). Kopš 2008. gada nozares ražošanas apjomi sarukuši par gandrīz 30%.

Kopš 2007. gada beigām un 2008. gada pirmajās pusēs, nozares ražošanas apjoma samazinājumu vēl kompensēja saražotās produkcijas cenu pieaugums, līdz ar to realizācijas ieņēmumi pārtikas rūpniecībā pieauga. Tomēr kopš 2008. gada beigām, mazinoties iedzīvotāju pirktspējai, samazinoties pārtikas cenām pasaules tirgū, kā arī sašaurinoties nozares izlaidei, realizācijas ieņēmumi ir būtiski sarukuši (2009. gada janvārī-novembrī par 19,3%, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu).

Pārtikas rūpniecības ražotāju cenas 2009. gada novembrī vidēji gada laikā bija sarukušas par 1,8%, turpretim ražotāju cenas eksportētajai produkcijai, neraugoties uz svārstībām 2009. gadā, saglabājās 2008. gada cenu līmenī.¹

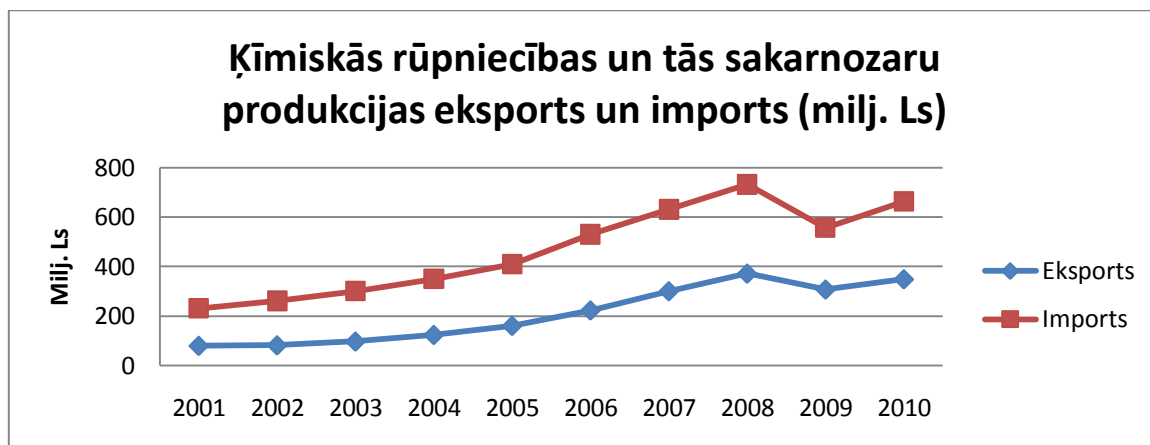
Latvijas pārtikas ražotājiem galvenais noieta tirgus ir iekšējais tirgus. Aptuveni ceturtda daļa saražotās produkcijas nozarē tiek eksportēta, galvenokārt uz Igauniju, Lietuvu un Krieviju, turklāt pārtikas preču eksports uz Lietuvu un Igauniju veido 42% no visa Latvijas pārtikas preču eksporta. Patlaban galvenās problēmas, ar kurām saskaras pārtikas rūpniecības nozare, ir apgrozāmo līdzekļu nepieejamība, vietējā tirgus pirktspējas samazināšanās un ēnu ekonomikas pieaugums, kas īpaši ietekmē alkoholisko dzērienu ražošanu.

Latvija jau izsenis ir darbojusies ķīmiskās rūpniecības nozarē piedāvājot gan iekšējam, gan pasaules tirgum saražoto produkciju. Ķīmiskās rūpniecības nozarē ietilpst ķīmisko vielu un

---

¹LR Ekonomikas ministrija. Apstrādes rūpniecības produkcija. Pieejams: www.em.gov.lv/images/modules/items/Rupniecibas_sadala.doc (skatīts 19.04.2012.).

ķīmisko produktu ražošana, farmaceitisko pamatvielu un farmaceitisko preparātu ražošana, kā arī gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana.

2.6. attēls. Ķīmiskās rūpniecības un tās sakarozaru produkcijas eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam. (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Attēlā 2.6. atspoguļota Latvijas ķīmiskās rūpniecības eksporta un importa dinamika. Eksporta un importa līknes norāda uz proporcionālu attīstību apskatītajā laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Kopējā rādītāju dinamika norāda uz vienmērīgu nozares attīstību un starpvalstu sadarbību. Laika periodā no 2001.gada līdz 2008.gadam ķīmiskās rūpniecības nozarē nav vērojama krasa situācijas izmaiņa, nav bijuši strauji rādītāju kritumi. 2008.gads un 2009.gads visās tautsaimniecības nozarēs ir bijis smags periods, ko apliecina tirdzniecības eksporta un importa kritums šajā laika posmā. 2009. gadā ķīmiskās rūpniecības izlaide samazinājās par 19,7%, salīdzinot ar 2008. gada atbilstošo periodu. Mazinoties iekšējam pieprasījumam, 2009. gadā par 39,4% samazinājās realizācijas apjomi vietējā tirgū, savukārt eksportētās produkcijas realizācija samazinājās par 8,4%, salīdzinot ar 2008. gadu. 2009. gadā turpināja pieaugt eksporta īpatsvars nozares realizācijā, un tas ir gandrīz trīs ceturtdaļas no saražotās produkcijas. 2009. gada novembrī vidējais ražotāju cenu līmenis ir samazinājies tikai par 0,1%, kas saistīts ar gada vidējo cenu pieaugumu vietējā tirgū realizētajai produkcijai (par 1,1%), turpretim eksportētās produkcijas cenas novembrī ir par 1,6% zemākas nekā iepriekšējā gadā.¹

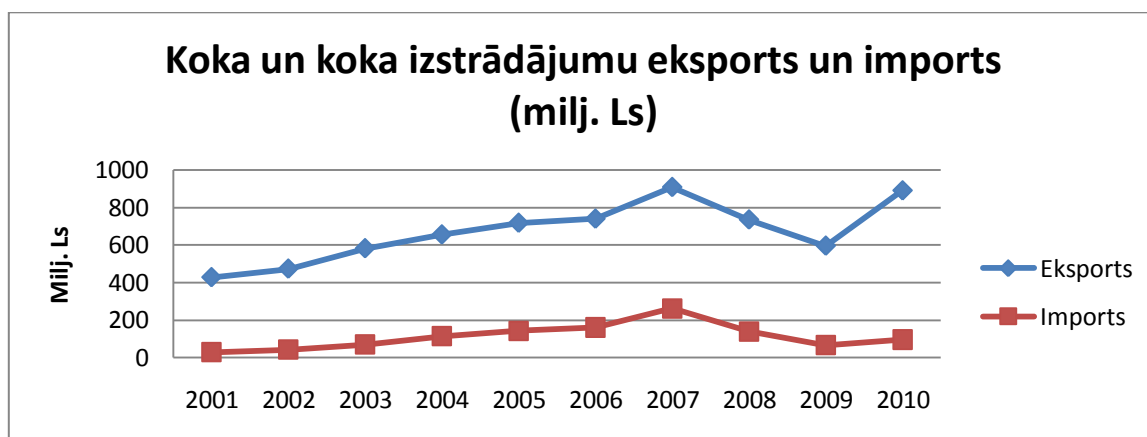
Latvija ķīmiskās rūpniecības produkciju eksportē uz Lietuvu, kas sastāda aptuveni 36%, kā arī uz Igauniju, Krieviju un NVS valstīm (Krievija netiek iekļauta šo valstu skaitā), šī eksporta

¹LR Ekonomikas ministrijas ziņojums par Latvijas tautsaimniecību. 2011. Pieejams: http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/zin_2011_1/zin_2011_jun.pdf (skafīts 18.04.2012.).

apjoms ir vidēji no 16% līdz 11%. Visvairāk tiek eksportēta farmācijas produkcija. Realizācijas veicināšanai nozares uzņēmumi ievērojamus līdzekļus iegulda preču noieta veicināšanā esošajos tirgos un arī jaunu tirgu apgūvē.

Savukārt 2.7. attēls atspoguļo Latvijas ārējās tirdzniecības dinamiku kokapstrādes ražojumiem. Kokapstrāde ir viena no neapstrīdamām Latvijas biznesa vērtībām. Latvijai kā mazai valstij ir grūti konkurēt ar bagātām lielvalstīm, tomēr ir dažas vērtība, kas ir viennozīmīgi mūsu valsts bagātība, viena no tām ir kokapstrāde. Latvijā ir daudzi kokapstrādes uzņēmumi, 2009.gadā tie kopumā bija trīsdesmit. Lursoft norādītie lielākie uzņēmumi vērtējot tos pēc produkcijas apgrozījuma ir A/S „Latvijas valsts meži”, A/S „Latvijas finieris” un SIA „Bolderaja Ltd”, šie uzņēmumi, galvenokārt nodarbojas ar mežsaimniecību un kokapstrādi. Uzņēmumu apgrozījums 2009.gadā, kad kokapstrādes nozare piedzīvoja kritumu A/S „Latvijas valsts meži” bija 136,55 milj. Ls, A/S „Latvijas finieris” apgrozījums 69,3 milj. Ls un SIA „Bolderaja Ltd” – 55,71 milj. Ls.

Latvija eksportē šķeldu, kurināmo koksnī, apaļkokus, zāģmateriālus, finieri un splāksnes, kokskaidu plātnes. Latvijai koksnes un tās izstrādājumi ir viena no nozīmīgākajām eksporta precēm.

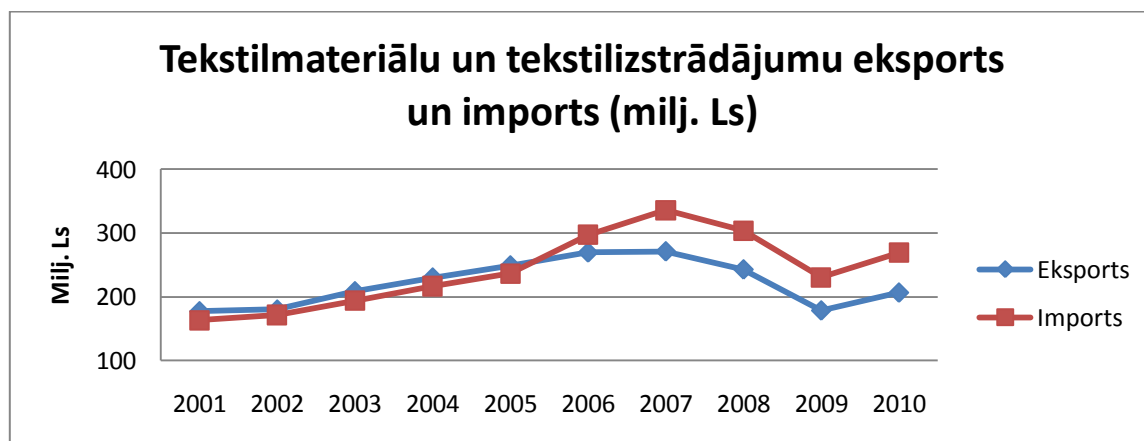
2.7. attēls. **Koka un koka izstrādājumu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)**

Attēlā 2.7. redzams tas, ka Latvijā dominē koka un koka izstrādājumu eksports, kas ir pozitīvs aspekts, jo importa rādītāji apskatītajā laika periodā ir daudz zemākā līmenī. Laika posmā no 2000.gada līdz 2006.gadam koksnes izstrādājumu eksports veido vairāk nekā 25% no Latvijas kopē preču eksporta uz Eiropas valstīm. Kokapstrādes nozarē lejupslīde bija vērojama no

2007.gada līdz 2009.gadam, kad eksporta samazinājums attiecīgajā periodā bija -34,46%. Taču situācija sāka uzlaboties, eksporta rādītājs sāka pieaugt un 2010.gadā eksports jau sasniedza 890,3 milj. Ls, tuvojoties 2007.gada līmenim – 908,5 milj. Ls. Nozares recesijas galvenais iemesls bija koksnes un tās izstrādājumu cenu kritums. Zāģmateriālu eksporta apjoms salīdzinājumā ar 2008. gadu ir sarucis par 13,3%, bet ienākumi no to pārdošanas ārvalstu tirgū ir sarukuši par vairāk nekā 30%.

Kokapstrādes ražotāju cenas pakāpeniski samazinājās jau kopš 2007. gada vidus, bet 2008. gada nogalē un 2009. gada sākumā cenu kritums bija sevišķi straujš. 2009. gada novembrī gada vidējais ražotāju cenu samazinājums kokapstrādes nozarē bija 14,7%, turpretim eksportētājai produkcijai vidēji gada laikā cenas ir sarukušas par 10,6%.¹

Nākošā preču grupa, kas tiks apskatīta ir tekstilmateriāli un tekstilpreces. Tekstilrūpniecība Latvijā ir viena no senākajām nozarēm, jo viena no pirmajām tekstilfabrikām tika nodibināta jau 1794.gadā. Šajā tekstilfabrikā tika izgatavoti vilnas šineļu audumi Krievijas armijas vajadzībām. Tekstilrūpniecības nozares attīstība bija ļoti strauja, jo 1938.gadā Rīgā tekstilizstrādājumus ražoja jau 407 uzņēmumi, nodarbinot 19,6 tūkst. strādājošo. Saražotās produkcijas apjoms sastādīja 113,7 miljonus latu. Pašlaik Tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošanas nozarē strādā 629 uzņēmumi, bet produkciju eksportē tikai 87 uzņēmumi.²

2.8. attēls. Tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

¹LR Ekonomikas ministrijas ziņojums par Latvijas tautsaimniecību. 2010. Pieejams: http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/zin_2010_1/2010_jun.pdf (skatīts 17.04.2012.).

²Vieglās rūpniecības uzņēmumu asociācija. Tekstilrūpniecības attīstība Latvijā. Pieejams: http://www.vrua.lv/latvia_industry.html?l=2 (skatīts 19.04.2012.).

2.8. attēlā ir redzama eksporta un importa dinamika laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. No 2001.gada līdz 2005.gadam tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu eksports ir bijis lielāks par šī veida produkcijas importu, kas skaidrojams ar to, ka Latvijā ražotā produkcija bija pietiekoša vietējā tirgus vajadzību apmierināšanai, kā arī eksportam uz citām valstīm. Kopš 2006.gada situācija ir mainījusies un tekstilizstrādājumu imports pārsniedz eksportu vidēji par 10,41%, arī turpmākajos gados situācija ir līdzīga, jo importa apjomi ir lielāki nekā eksporta apjomi. 2007.gads iezīmējas ar lielāko importa apjomu, kas sasniedzis 335,6 milj. Ls. 2008.gads un 2009.gads tekstilrūpniecības nozarē ir bijis smags posms, jo gan eksporta, gan importa rādītāji ir kritušies. Eksports 2008.gadā salīdzinājumā 2007.gada rādītājiem ir samazinājies par 10,45%, 2009.gada eksporta samazinājums attiecībā pret 2007.gadu ir bijis 34,02% apmērā. Samērā līdzīga situācija ir vērojama arī importa rādītāju izmaiņās 2008.gadā un 2009.gadā attiecībā pret 2007.gada rādītājiem. Importa apjoms 2008.gadā ir samazinājies par 9,59% un 2009.gadā par 31,45% attiecībā pret 2007.gadu. Ekonomiskā stāvokļa uzlabošanās ir veicinājusi arī šīs nozares attīstību, 2010.gada dati rāda izaugsmi ārējās tirdzniecības apjomos.

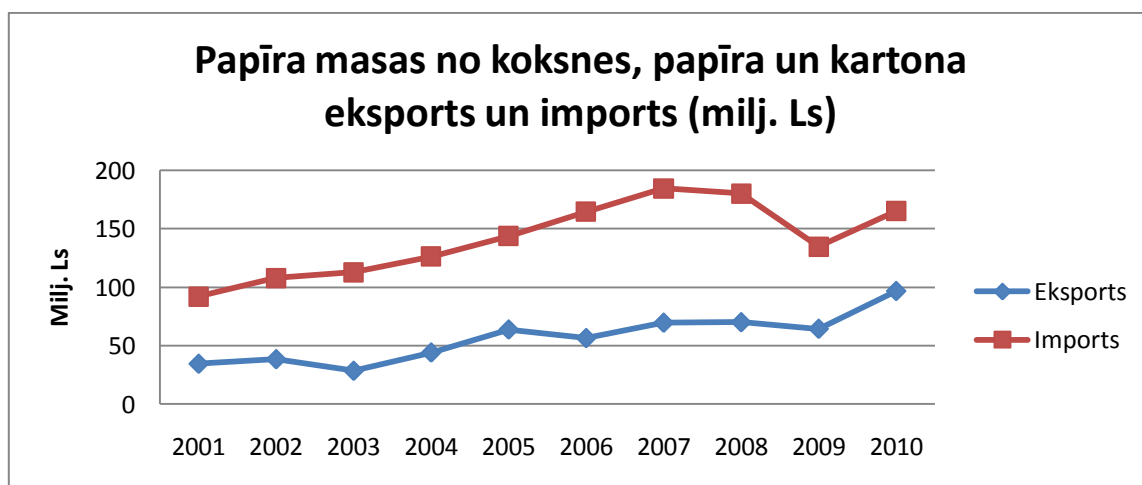
Latvijas tekstila, apģērbu un apavu ražotāji ir lielākie produkcijas eksportētāji. 2003. gadā šīs nozares uzņēmumi eksportēja preces un pakalpojumus par vairāk nekā 208 miljoniem latu. 2003.gadā eksporta apjomi ir palielinājušies par 15,6 %, salīdzinot ar 2002.gadu. 2003. gadā Latvija eksportēja uz ES valstīm produkciju par vairāk nekā 156,5 miljoniem latu, kas sastāda 75% no kopējā tekstilizstrādājumu eksporta, savukārt uz NVS valstīm tikai 6,3%. Gatavā produkcija tiek eksportēta uz 64 pasaules valstīm, taču vairāk nekā 70,3 % produkcijas tiek eksportēts uz septiņām Eiropas valstīm – Zviedriju (14,5%), Vāciju (18,9%), Dāniju (11,9%), Itāliju (9,7%), Igauniju (5,7%) un Nīderlandi (4,9%), Somiju (4,7%). No tekstilizstrādājumu un apģērbu eksporta kopējiem apjomiem piecas preču grupas sastāda galveno eksporta apjomu (194 milj. Ls jeb 93,1 %) – tekstila apģērbs 91,1 milj. Ls (43,7%), trikotāžas apģērbs un trikotāžas drāna 54,1 milj. Ls (25,9 %), ķīmiskās šķiedras un pavedieni 15,8 milj. Ls (7,4%), kokvilnas dzija un audumi 17,7 milj. Ls (8,5%) un darba apģērbi 15,3 milj. Ls (7,6%).¹

Nākošā preču grupa, kas tiks apskatīta ir papīra masa no koksnes, papīra un kartona preces. Papīra preču grupas eksportā tiek iekļauts papīrs un kartons, tā izstrādājumi, kā arī iespiestas grāmatas, avīzes un cita veida poligrāfiskā produkcija. Minētās preces Latvijas ārējā tirdzniecībā ir mazāk pārstāvētas salīdzinājumā ar tādām precēm kā lauksamniecības produkcija,

¹Vieglās rūpniecības uzņēmumu asociācija. Tekstilrūpniecības attīstība Latvijā. Pieejams: http://www.vrua.lv/latvia_industry.html?l=2 (skatīts 19.04.2012.).

tekstilmateriāli, metāla izstrādājumi, ķīmiskās rūpniecības produkcija utt. Attēlā 2.9. redzams, ka augstākie eksporta rādītāji ir bijuši 2010.gadā sasniedzot 165,1 milj. Ls importā un 96,5 milj. Ls eksportā. Apmēram 46% no nozares realizācijas veido eksports. Galvenie tirdzniecības partneri, kas saņem Latvijā ražotu papīru un kartonu, ir Lietuva, Igaunija un NVS valstis. Turklāt 2009. gadā tā īpatsvars ir palielinājies, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Eksporta apjomu turpmāka palielināšana ir būtisks nozares izaugsmes stimuls. 2009. gada novembrī ražotāju cenas bija par 9,5% zemākas nekā pirms gada, bet eksportētās produkcijas ražotāju cenas divpadsmit mēnešu laikā samazinājās straujāk – par 16,6%.

Vērtējot 2009. gadu, kas tirdzniecības apjomos ir bijis zemākā līmenī nekā 2008.gads, eksporta rādītāji ir samazinājušies līdz 64,3 milj. Ls un importa rādītāju samazinājums ir bijis līdz 134,6 milj. Ls, kas sastāda 3% no Latvijas kopējā importa 2009.gadā. Latvijā šāda veida produkciju, galvenokārt, importē tādas valstis kā Zviedrija, Polija, Somija, Lietuva, Vācija.

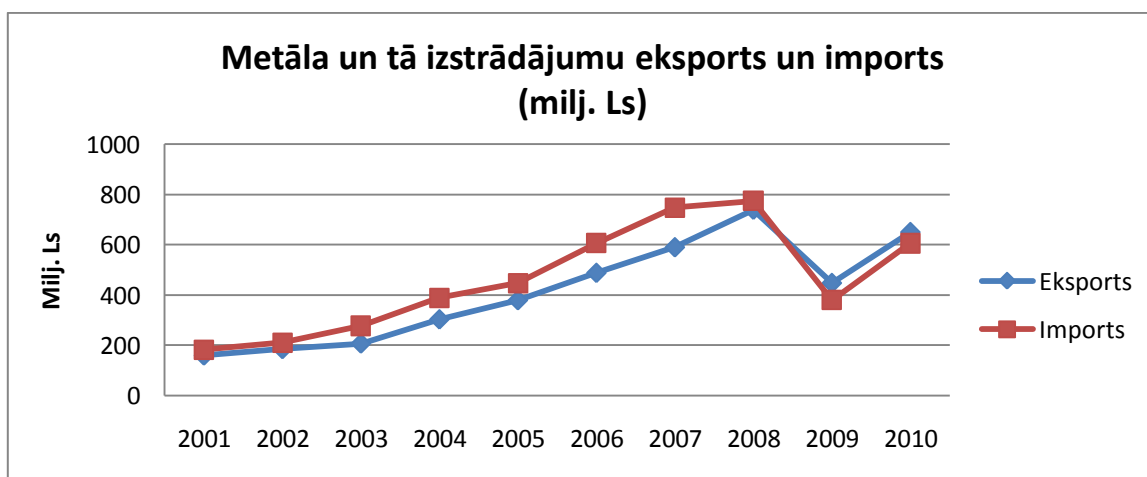
2.9. attēls. **Papīra masas no koksnes, papīra un kartona eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)**

Lai papīra rūpniecība norisinātos veiksmīgi ir nepieciešami plaši meži un pietiekošs ūdens krātuvju daudzums valstī. Latvijai ir gan meži, gan arī pietiekami ūdens resursi, tomēr, lai spētu konkurēt pasaules tirgū ar tādām valstīm kā Zviedrija, Vācija vai Somija, ir nepieciešamas vairākas rūpnīcas. Latvijā pašlaik ir tikai viena papīra fabrika, tā ir papīra fabrika Līgatnē, kuras vēstures aizsākumi meklējami ir kopš 1814.gada, taču kā pašlaik pazīstamā papīra fabrika „Līgatne”, tā ir izveidota 2000.gada 26.janvārī.¹ Papīra fabrikas mērķis ir darboties gan Latvijas

¹ Papīra fabrika „Līgatne”. Pieejams: <http://www.pf-ligatne.lv/> (skatīts 20.04.2012.).

tirgū, gan arī ārvalstīs. Papīra fabrika „Līgatne” no saražotās produkcijas 70- 80% eksportē uz ārzemēm. Ja Latvijā būtu vairāki papīra ražotnes uzņēmumi, tad eksporta apjoms, ko Latvija varētu piedāvāt ārvalstu tirgum, iespējams, pietuvinātos importa apjomiem, ko Latvija saņem no citām valstīm.

Metāls un metāls izstrādājumi arī ir viena no svarīgajām preču grupām Latvijā. Latvijas metālu un metālapstrādes produkcijai ir augsta konkurētspēja pasaulē. Vairāk nekā 70% saražotās produkcijas tiek eksportēta uz ES valstīm. Preču grupas metāls un metāla izstrādājumi eksporta un importa rādītāji ir norādīti 2.10. attēlā. Šo preču eksporta un importa dinamika laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam ir samērā vienmērīga, nav vērojamas ļoti krasas atšķirības savstarpējās rādītāju izmaiņās – imports visā laika posmā ir pārsniedzis eksportu. Metāla un tā izstrādājumu importa apjomi Latvijā ir bijuši augstāki nekā eksporta apjomi visa apskatītā perioda laikā - kopš 2001.gada.

2.10. attēls. Metāla un tā izstrādājumu eksports un imports (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

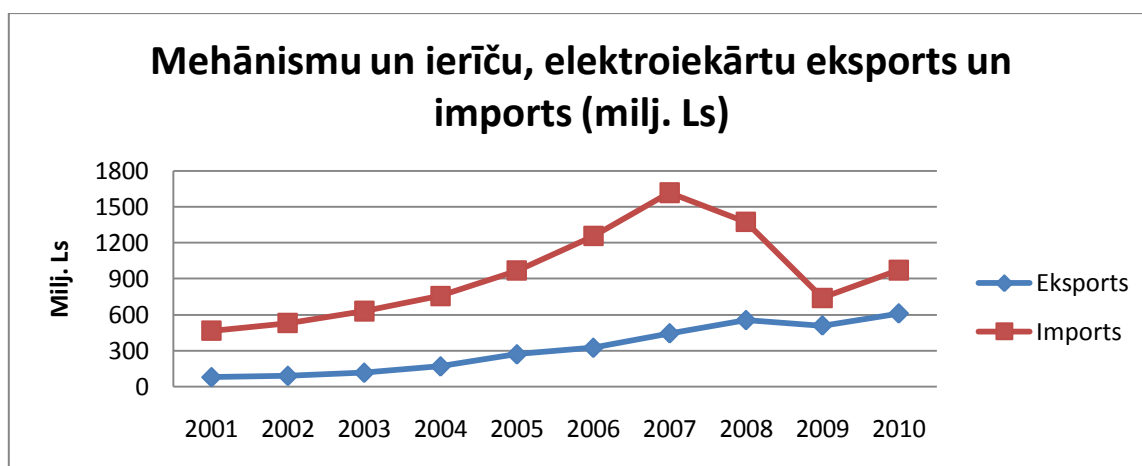
Metālu un metālapstrādes nozare straujas izaugsmes gados sekmīgi attīstījās, kam par pamatu bija labvēlīgā konjunktūra gan vietējā, gan ārējos tirgos. 2009. gadā nozare veidoja vairāk nekā 10% no apstrādes rūpniecības pievienotās vērtības. Ņemot vērā nozares lielo eksporta īpatsvaru produkcijas realizācijā, pasaules ekonomikas lejupslīde būtiski ietekmēja nozares attīstību. 2009. gadā nozares izlaide saruka par 24,3%, turklāt ņemot vērā arī cenu samazinājumu, kopējie nozares realizācijas ieņēmumi samazinājās vēl straujāk – par 41,8%.¹ Pēc 2008. gada

¹LR Ekonomikas ministrijas ziņojums par Latvijas tautsaimniecību. 2011. Pieejams: http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/zin_2011_1/zin_2011_jun.pdf (skatīts 18.04.2012.).

beigās piedzīvotā straujā krituma nozare pakāpeniski sāka atgūties. Pozitīvas tendences realizācijā eksporta tirgos bija vērojamas 2009. gada septembrī un oktobrī.

2008. gada sākumā globālās cenu pieauguma tendences rezultātā, ražotāju cenas nozarē strauji pieauga, un rezultātā vidēji gadā tās palielinājās par 14,4%. Tomēr 2009. gada novembrī vidēji gada laikā cenas jau bija sarukušas par 22%. Eksportētās produkcijas ražotāju cenas vidēji gada laikā ir samazinājušās par 28,9%, jo ievērojami ir sarucis pieprasījums un cenas pasaules tirgū. Ekonomikas ministrijas ziņojumā par apstrādes rūpniecības produkciju norādīts tas, ka metāla ražotājiem gaidāmas pozitīvas tendences saistībā ar Skandināvijas un Vācijas tirgu atjaunošanos, kā arī vairāki uzņēmumi sākuši strādāt tādos tirgos kā Indija, Ķīna, Latīņamerika, Dienvidāzijā un Austrumāzijā. Pasaules apstrādes rūpniecībā ir vērojamas rādītāju pieaugošanas tendences, taču Latvijas ražotāju situācija ir ļoti atkarīga no tā, kā attīstīsies arī citas nozares, kurām metālapstrādes nozare ir izejvielu piegādātājs.¹

Mehānismu un ierīču, elektroiekārtu eksports un imports laika periodā no 2001.gada līdz 2010.gadam ir apskatīts 2.11. attēlā. Arī šajā preču grupā ir vērojamas līdzīgas tendences ārējās tirdzniecības rādītāju izmaiņām.

2.11. attēls. Mehānismu un ierīču, elektroiekārtu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Ārējā tirdzniecībā, galvenokārt, dominē šāda veida produkcija – mašīnas, mehānismi, elektriskās mašīnas un iekārtas. Latvijas tirgū tiek piedāvāts liels šīs nozares ārvalstu preču sortiments, kā redzams 2.11. attēlā, imports pārsniedz eksportu. Situācija skaidrojams ar to, ka

¹LR Ekonomikas ministrija. Apstrādes rūpniecības produkcija. Pieejams: www.em.gov.lv/images/modules/items/Rupniecibas_sadala.doc (skatīts 20.04.2012.).

ārvalstu piedāvājums ir ļoti plašs un produkcija ir konkurētspējīga pasaules tirgū. Citās valstīs ir daudz lielāka specializācijas pakāpe, kā arī ražošanas apjomi. 2007.gadā Latvijā ir bijis lielākais importa mehānismu un ierīču, elektroiekārtu apjoms, kas naudas izteiksmē ir 1618,6 milj. Ls apjomā. 2008.gadā ir vērojams importa rādītāju kritums par 15,11% attiecībā pret 2007.gadu, taču šī veida produkcijas eksports 2008.gadā ir palielinājies par 24,71% attiecībā pret 2007.gadu.

Nozares īpatsvars apstrādes rūpniecībā 2009. gadā bija 6,7%, kas ir saistīts ar nozares sekmīgu attīstību straujas izaugsmes gados. 2009. gadā vietējā tirgū realizētā produkcija saruka par 48%, savukārt eksportētā – par 17,9%. Pēc straujā krituma 2008. gada beigās un 2009. gada sākumā, nozare pakāpeniski atkopjas, īpaši pozitīvas tendences vērojamas produkcijas realizācijā eksporta tirgos.

No visas saražotās produkcijas jau vairāk nekā 80% tiek eksportēti, turklāt, mazinoties noietam vietējā tirgū, eksporta daļa turpina palielināties. Nozares produkcijas tirdzniecībā ir stabili partneri NVS valstīs un Igaunijā, bet pēdējā gada laikā īpaši ir pieaudzis eksports uz Eiropas valstīm.

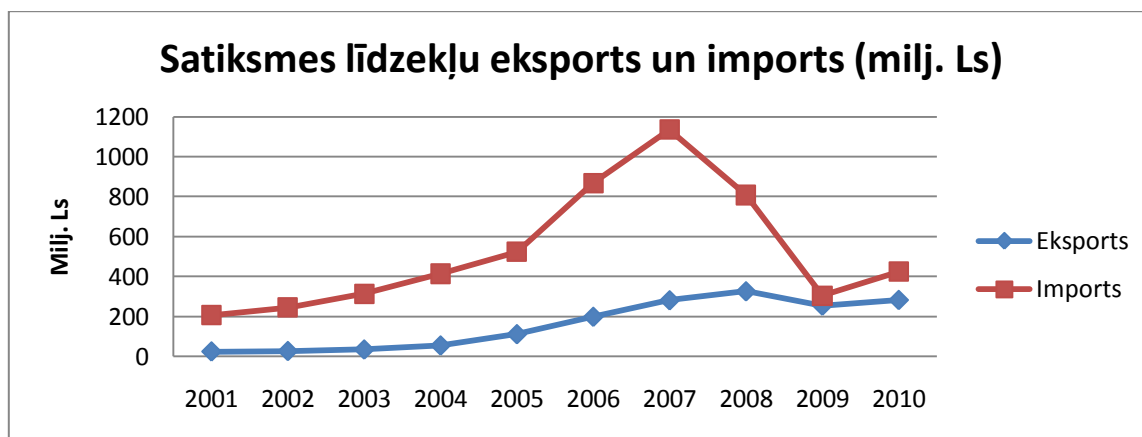
2008. gada sākumā nozarē bija vērojams neliels ražotāju cenu pieaugums, ko noteica vietējā tirgū realizētās produkcijas cenu kāpums. 2009. gadā bija vērojamas straujas cenu svārstības, īpaši vietējā tirgū. Kopumā mazinoties gan ārējam, gan iekšējam pieprasījumam, ražotāju cenas saruka. 2009. gada cenas samazinājās par 0,4%, salīdzinot ar 2008. gada cenām. Tajā pašā laikā ražotāju cenas vietējā tirgū realizētajai produkcijai samazinājās par 7,7%.¹

Satiksmes līdzekļu jeb transportlīdzekļu ārējās tirdzniecības rādītāji par periodu no 2010.gada līdz 2010.gadam norādīti 2.12. attēlā.

Tā kā Latvijā nav spēcīgi attīstīta transportlīdzekļu ražošana, tad Latvija importē tāda veida ražojums kā vieglie un kravas automobiļi, traktori, autobusi, dažādas transporta līdzekļu daļas un piederumi, piekabes, puspiekabes utt. Satiksmes jeb transportlīdzekļi tiek ievesti no Eiropas valstīm, it īpaši importā dominē Vācijā ražotie transportlīdzekļi, kā arī tie tiek importēti no NVS valstīm. NVS valstu imports Latvijā ir aptuveni 7%.

---

¹LR Ekonomikas ministrija. Apstrādes rūpniecības produkcija. Pieejams: www.em.gov.lv/images/modules/items/Rupniecibas_sadala.doc (skatīts 20.04.2012.).

2.12. attēls. Satiksmes līdzekļu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Transportlīdzekļu ražošanā 2008. gadā, salīdzinot ar 2007. gadu, izlaide pieauga par 8,1%, ko noteica ievērojamais jauno pasūtījumu pieaugums 2008. gada sākumā gan vietējā, gan ārējos tirgos. 2009. gadā, strauji samazinoties jaunajiem pasūtījumiem, nozares izlaide būtiski saruka un 2009. gadā bija par 50,2% mazāka nekā 2008. gadā. Arī attēlā 2.12. eksporta līkne norāda uz to, ka 2008.gada pozitīvais kāpums samazinājās un 2009.gadā eksporta apjoms bija tikai 254,7 milj. Ls, lai gan 2008.gadā šis rādītājs bija jau sasniedzis 326,5 milj. Ls, kas kopumā veido 22% samazinājumu gada laikā.

Nozare eksportē vairāk nekā 86% no produkcijas. Galvenie noieta tirgi ir ES valstis, turklāt vairāk nekā 40% no eksporta tiek realizēta Lietuvā un Igaunijā. Relatīvi liela nozares eksporta daļa ir saistīta ar NVS un citu valstu tirgiem.

Iepriekšējos gados, strauji palielinoties pieprasījumam, ražotāju cenas pieauga. Vidējais cenu pieaugums 2008. gadā bija 11,4%. Savukārt 2009. gada novembrī gada laikā cenas samazinājās par 3%.¹ To pamatā noteica relatīvi liels cenu samazinājums vietējā tirgū realizētajai produkcijai. Nozares turpmākās tendences lielā mērā noteiks ārējais pieprasījums un metāla cenas pasaules tirgū. Salīdzinot ar citām valstīm, pašreizējā situācijā mašīnu un iekārtu ražošanas nozarei ir zināmas priekšrocības, jo uzņēmumi ir samērā nelieli un elastīgi.

Bakalaura darbā autore apskatīja galvenās preču grupas, kuras ietilpst Latvijas ārējā tirdzniecībā. Vērtējot situāciju kopumā, varam secināt to, ka Latvijā norisinās dažādu nozaru

¹LR Ekonomikas ministrijas ziņojums par Latvijas tautsaimniecību. 2010. Pieejams: http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/zin_2010_1/2010_jun.pdf (skatīts 21.04.2012.).

produkcijas ražošana, taču tās apmēri nerasniedz pasaules lielvalstu līmeni. Vērtējot eksporta un importa rādītājus, viennozīmīgi, imports dominē pār eksportu. Vislabvēlīgākā situācija ir koka un koka izstrādājumu ražošanā, jo visā apskatītajā periodā no 2001.gada līdz 2010.gadam koksnes eksports dominē pār koksnes importu, kas skaidrojams ar samērā lielo uzņēmumu skaitu, kas darbojas šajā nozarē. Ārējās tirdzniecības rādītāji visās nozarēs ir pieauguši laika posmā no 2001.gada līdz 2007.gadam, taču 2008.gads un 2009.gads ir iezīmējis pasaules krīzes sekas arī ārējā tirdzniecībā, uzlabojumi kopējā situācijā ir vērojami no 2010.gada.

3. LATVIJAS UN KRIEVIJAS SAVSTARPĒJĀ TIRDZNICĪBA

Latvijas un Krievijas savstarpējām attiecībām ir samērā smaga vēsture, taču gadu gaitā politiskajiem spēkiem pārrunu rezultātā ir izdevies situāciju stabilizēt un veicināt sadarbību valstu starpā. Latvijas un Krievijas savstarpējās tirdzniecības attīstīšanās ir būtisks sasniegums, jo no ārējās tirdzniecības ieguvējas ir abas valstis, ko arī A. Smits ir pamatojis absolūto priekšrocību teorijā. Lai atvieglotu un liberalizētu tirdzniecību ar Krieviju, Latvija kā PTO dalībvalsts, ir piedalījies Krievijas uzņemšanas PTO pārrunās un devusi atbalstu valsts uzņemšanai PTO. PTO Ministru konference protokola projektu par Krievijas pievienošanu PTO akceptēja 2011.gada 16.decembrī Ženēvā, taču oficiāla valsts uzņemšana PTO plānota 2012.gada jūlija beigās, kad tiks ratificēti Krievijas iesniegtie dokumenti.¹

3.1. Latvijas un Krievijas savstarpējās tirdzniecības dinamika

Gan Latvijas kopējās ārējās tirdzniecības apjomu, gan arī Latvijas tirdzniecības ar Krieviju apjomu palielināšanās pamats ir Latvijas pievienošanās ES 2004.gada 1.maijā. Kļūstot par ES dalībvalsti, Latvija automātiski pievienojās ES noslēgtajiem līgumiem. Analizējot Latvijas un Krievijas savstarpējo tirdzniecību, būtiskākais ir ES un Krievijas 1997.gadā noslēgtais Partnerības un sadarbības nolīgums (turpmāk tekstā - PSN), kas ir noslēgts ar mērķi veicināt ekonomisko izaugsmi, politisko un sociālo attīstību.² PSN līgumā tiek ietverti dažādi aspekti, kā galvenie no tiem minami valstu politiskais dialogs, preču tirgus balstīšanās uz MFN principa bāzes, noteikumi, kas regulē uzņēmējdarbību un investīcijas, pārrobežu pakalpojumu sektors, kapitāla plūsma, intelektuālā, industriālā un komerciālā īpašuma aizsardzība.³

Autoresprāt, PSN noslēgšana ir bijis būtisks solis valstu attiecību regulēšanā, nolīgums tika noslēgts 1997.gadā un kalpoja par pamatu tam, lai Krievija spētu ātrāk realizēt pāreju uz tirgus ekonomiku, kā arī pēc iespējas sekmīgāk spētu iekļauties PTO dalībvalstu lokā.

Otrajā nodaļā tika apskatīta Latvijas ārējā tirdzniecība kopumā, taču trešajā nodaļā tiks analizēta tieši Latvijas un Krievijas savstarpējās tirdzniecības dinamika. Lai izprastu Latvijas

¹ Ministerial Conference approves Russia's WTO membership. (16.12.2012.) Pieejams: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_rus_16dec11_e.htm (skatīts 19.04.2012.).

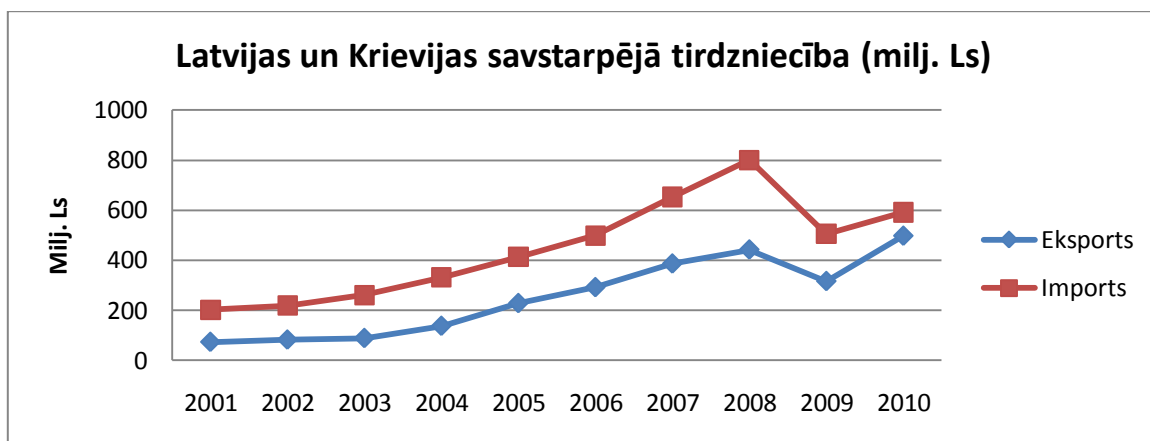
² ES ārējās attiecības. Krievijas Federācija. Pieejams: http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7241_lv.htm (skatīts: 19.04.2012.).

³ Latvijas pievienošanās ES reģionāliem tirdzniecības līgumiem. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/eu/3986/3990/> (skatīts 19.04.2012.).

esošo pozīciju un iespējamās izmaiņas pēc Krievijas uzņemšanas PTO, nepieciešams apskatīt eksporta un importa rādītāju dinamiku. Analīzē tiks izmantoti dati par laika periodu no 2001.gada līdz 2010.gadam.

3.1. attēlā redzama Latvijas un Krievijas savstarpējā tirdzniecības dinamika laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Eksporta un importa līknes norāda uz to, ka tirdzniecības attīstība ir samērā vienmērīga. Krievijas produkcijas imports Latvijā visa apskatītā perioda laikā ir bijis lielāks, nekā Latvijā ražotās produkcijas eksports uz kaimiņvalsti. Importa pārsvars pār eksportu ir skaidrojams ar to, ka Latvijas ekonomika salīdzinoši ir daudzas reizes mazāka, Latvijā saražoto preču apjomi atpaliek no Krievijas saražotajiem apjomiem, kā arī uzņēmumu skaits valstīs krasi atšķiras. Laika posmā no 2001.gada līdz 2008.gadam vērojama eksporta un importa rādītāju izaugsme, eksports ir palielinājies par 501,63%, pieaugot no 73,5 milj. Ls 2001.gadā līdz 442,2 milj. Ls 2008.gadā, arī importa rādītāji ir pieauguši, pieaugums ir bijis par 296,29%, palielinoties no 202,2 milj. Ls 2001.gadā līdz 801,3 milj. Ls 2008.gadā. 2008.gads iezīmējas ar ārējās tirdzniecības apjomu kritumu, jo gan eksporta, gan importa apjomi ir krasi samazinājušies. 2009.gadā eksporta apjoms pret 2008.gada līmeni ir samazinājies par 28,49%, importa apjomi ir samazinājušies vēl vairāk, jo kritums ir 36,89% attiecinot pret 2008.gada importa līmeni. Pārvarot krīzi, 2009.gadā vērojama rādītāju uzlabošanās, jo tirdzniecības apjomi palielinājās. Attēla norādītie dati liecina par to, ka Latvijas eksports 2010.gadā ir palielinājies pārsniedzot pat augstāko 2008.gada līmeni un sastādot 497,1 milj. Ls, kas ir par 12,42% vairāk nekā 2008.gadā. Importa apjomi 2010.gadā salīdzinot ar 2009.gadu ir uzlabojušies palielinoties par 17,03% un sastādot 591,8 milj. Ls, taču 2008.gada līmenis nav sasniegts, kad Krievijas preču imports it bijis 801,3 milj. Ls.

Latvijas un Krievijas savstarpējās tirdzniecības sadarbībai attīstoties, tiek veicināta valstu ekonomiskā izaugsme. 2001. gadā Latvijas eksports uz Krieviju no kopējā valsts eksporta sastādīja 5,85%, taču 2010.gadā šis rādītājs ir pieaudzis gandrīz divas reizes un sastāda jau 10,59% no Latvijas kopējā eksporta. Importa rādītāju atšķirības nav tik krasas kā eksporta pieaugumam, jo 2001.gadā Krievijas preču imports Latvijā sastādīja 9,18% no kopējā eksporta apjoma, taču desmit gadu periodā, 2010.gadā Krievijas preču imports sastāda 10,01%.

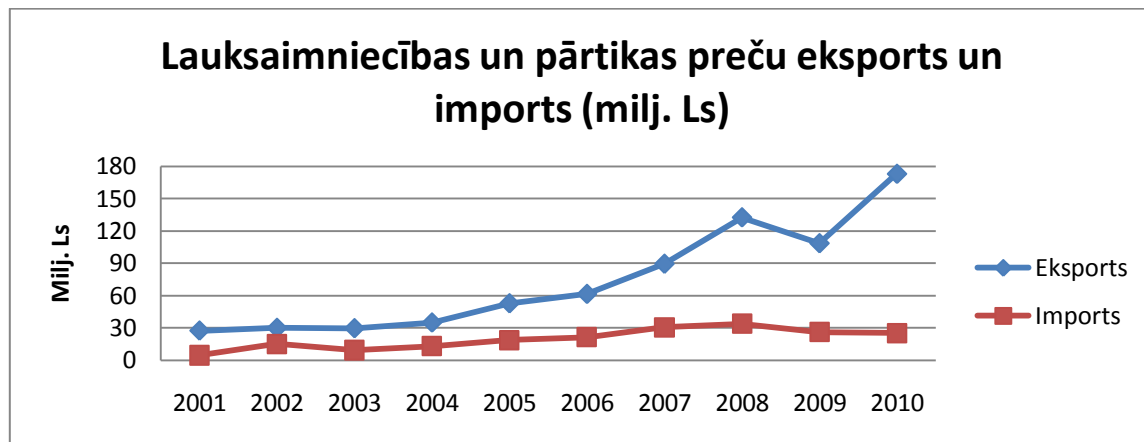

3.1. attēls. Latvijas un Krievijas savstarpējā tirdzniecība laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Darba turpinājumā tiks apskatīta galveno ārējās tirdzniecības preču grupu dinamika laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Lai izprastu pašreiz esošās Latvijas priekšrocības konkrētu preču tirdzniecībā, kā arī noteiktu iespējamās attīstības virzienus preču ražošanā, nepieciešams izskatīt eksporta un importa apjomu rādītājus tirdzniecībā ar Krieviju. Analīze tiks uzsākta ar vienu no Latvijai nozīmīgākajām preču grupām, sākotnēji tiks apskatīti lauksaimniecības un pārtikas preču eksporta un importa rādītāji. Lauksaimniecības nozare Latvijai ir ļoti svarīga, jo tieši lauksaimniecības preces dominē Latvijas eksportā.

Attēlā 3.2. norādīta informācija par Latvijas un Krievijas savstarpējo tirdzniecību ar lauksaimniecības un pārtikas precēm laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Attēlā norādītās eksporta un importa līknes norāda uz to, ka visa apskatītā perioda laikā Latvijas eksports dominē pār importu. No 2001.gada tirdzniecības dinamika ir bijusi vienmērīga, taču kopš 2004.gada Latvijas eksporta apjomi ir tendence palielinās arvien vairāk, importa rādītājiem gan nav vērojama tik strauja izaugsmes dinamika. 2005.gadā salīdzinot ar 2004.gada eksporta apjomu ir palielinājusies par 51,44% attiecinoši pret 2004.gada rādītājiem, arī turpmākajos gados, vērojama lauksaimniecības un pārtikas preču eksporta palielināšanās. 2008.gads iezīmējas ar to, ka Latvijas eksporta apjomi uz Krieviju ir par 291,45% lielāki nekā importa apjomi. 2008.gads Latvijai ir bijis veiksmīgs tirdzniecības apjoma veicināšanā ziņā, taču jau 2009.gadā vērojama eksporta apjomu krišanās, eksports sasniedz 108,6 milj. Ls, kas ir par 24,1 milj. Ls mazāk nekā 2008. gadā. Importa rādītāji 2009.gadā arī ir samazinājušies, izmaiņas ir bijušas par 7,9 milj. Ls attiecībā pret 2008.gadu, kad Krievija bija sasniegusi lielāko apjomu importējot lauksaimniecības un pārtikas preces Latvijā ar kopējo vērtību 33,9 milj. Ls. 2010.gadā

Latvija sāka atgūt pozīcijas eksportā un pārsniedza iepriekšējo gadu eksporta apjomus, no Latvijas tika eksportētas lauksaimniecības un pārtikas preces 173,2 milj. Ls vērtībā. Krievijas importēto preču apjoms 2010.gadā nav palielinājies attiecībā pret 2009.gadu, tas ir samazinājies par 0,9 milj. Ls.

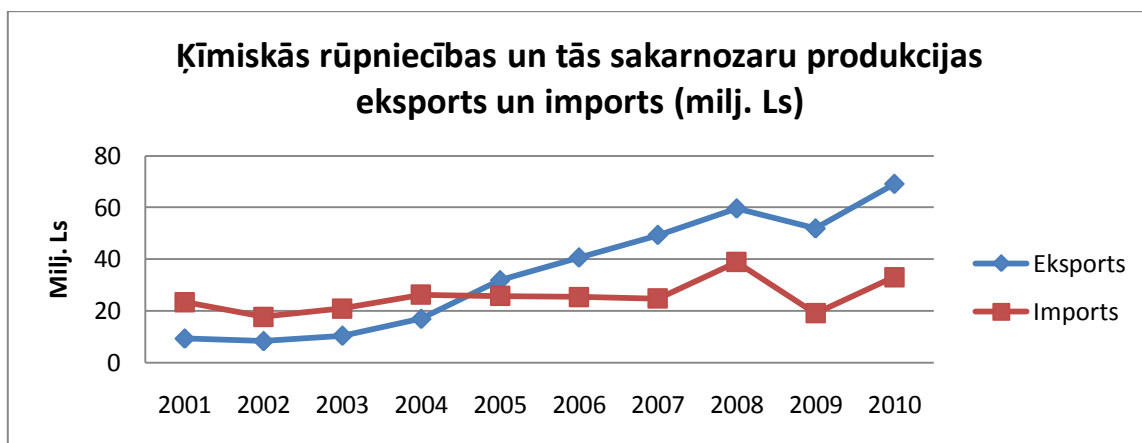

3.2. attēls. Lauksaimniecības un pārtikas preču eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Zemkopības ministrijas oficiālajā mājas lapā norādītā informācija apliecina to, ka Krievija ir nozīmīgākais Latvijas tirdzniecības partneris starp trešajām valstīm pārtikas un lauksaimniecības produktu tirdzniecībā. 2010. gadā uz Krieviju tika eksportēti 62% no Latvijas pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta apjoma uz trešajām valstīm, savukārt imports no Krievijas veidoja 25% no Latvijas pārtikas un lauksaimniecības produktu importa apjoma no trešajām valstīm.¹

Nākamā preču grupa, kas tiks apskatīta ir ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru produkcija. Apskatot šīs nozares kopējos Latvijas eksporta un importa apjomus 2. nodaļā, bija redzams tas, ka Latvijā imports šajā nozarē dominē pār eksportu. Lai izprastu Latvijas un Krievijas tirdzniecību ar ķīmiskās rūpniecības produkciju, nepieciešams iepazīties ar eksporta un importa apjomiem.

¹Muceniece D. Krievijas uzņemšanas Pasaules Tirdzniecības organizācijā un Latvijas ieguvumi pārtikas un lauksaimniecības produktu tirdzniecības jomā. Pieejams: <http://www.zm.gov.lv/index.php?sadala=2157&id=13286> (skatīts 20.04.2012.).

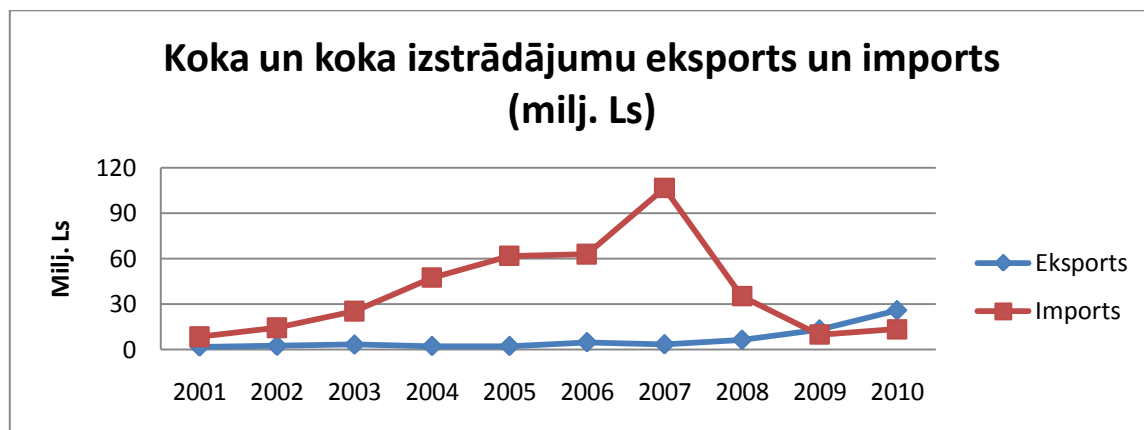

3.3. attēls. Ķīmiskās rūpniecības un tās sakarozaru produkcijas eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam. (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Attēlā 3.3. norādīts Latvijas ķīmiskās rūpniecības un tās sakarozaru produkcijas eksports un imports ar Krieviju laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. No 2001.gada līdz 2004.gadam ķīmiskās rūpniecības produkcijas imports pārsniedz eksporta apjomus. Importa apjomi ir vidēji par 10 milj. Ls lielāki nekā eksporta apjomi. Taču situācija mainās un kopš 2005.gada Latvija eksportē lielāku produkcijas apjomu, nekā saņem importu no kaimiņvalsts. No 3.3. attēlā iekļautās informācijas redzams, ka eksporta apjoms kopš 2005.gada pieaug straujāk nekā importa apjoms, eksporta apjoma pieaugums ir par aptuveni 9 milj. Ls gadā līdz 2009.gadam, kad arī ķīmiskās rūpniecības nozare piedzīvo lejupslīdi ekonomiskās krīzes rezultātā. Situācija mainās 2010.gadā, kad Latvija sasniedz lielāko rādītāju eksporta apjomus uz Krieviju, kas mērāmi 69 milj. Ls. Ķīmiskās rūpniecības produkcijas importa apjomi no Krievijas ir samērā vienmērīgi laika posmā no 2004.gada, jo nav vērojamas rādītāja krasas izmaiņas. Importa apjomu ziņā 2008.gads Krievijas produkcijas realizācijai Latvijā ir bijis labvēlīgākais, jo saņemtās produkcijas apmērs Latvijā ir bijis 38,9 milj. Ls. 2009.gadā vērojams arī importa apjomu kritums, jo salīdzinot ar 2008.gadu, Krievijas produkcija Latvijā realizēta par 51,16% mazāk, sastādot naudas izteiksmē tikai 19 milj. Ls. 2010.gadā, līdzīgi kā citās nozarēs, arī ķīmiskajā rūpniecībā ir redzama tirdzniecības rādītāju uzlabošanās, jo tāpat kā eksports, arī imports ir palielinājies, imports salīdzinoši ar kritumu 2009.gadā ir palielinājies par 73,68%, sasniedzot 33 milj. Ls.

Arī koks un koka izstrādājumi ir svarīga nozare Latvijas ekonomikā. Latvija gan eksportē, gan arī importē šo produkciju. Lai gan Latvijas ārējā tirdzniecībā koks un koka izstrādājumi

dominē eksporta ziņā, tomēr Latvijas un Krievijas savstarpējā tirdzniecībā tomēr dominē koksnis imports no Krievijas.

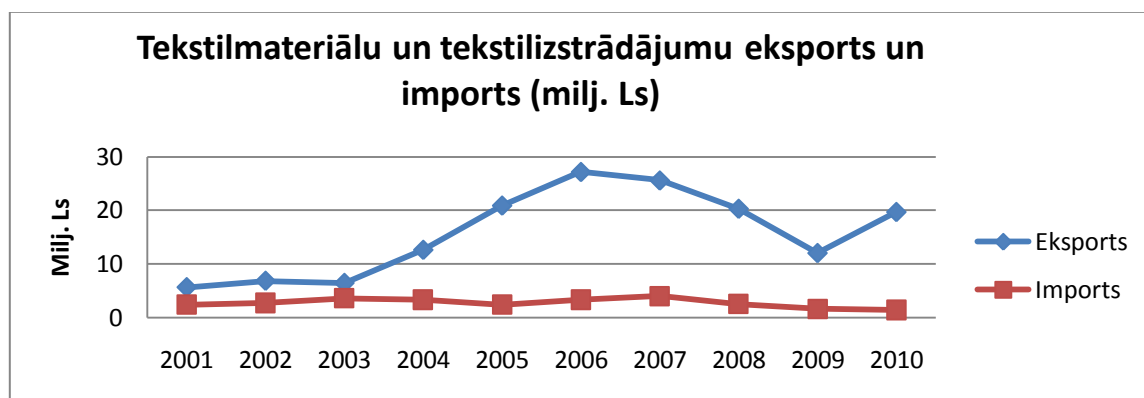

3.4. attēls. Koka un koka izstrādājumu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Attēlā 3.4. norādīts Latvijas koka un koka izstrādājumu eksports un imports ar Krieviju no 2001.gada līdz 2010.gadam. Attēls 3.4. norāda to, ka Krievijas koksnis imports ir ļoti izteikts Latvijā laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam, kad 2010.gadā Latvijas eksporta apjomi tomēr pārsniedz importa apjomus. Latvijas eksporta apjomi no 2001.gada ir svārstīgi, taču svārstības ir vērojamas vidēji no 1,8 milj. Ls 2001.gadā līdz 4,7 milj. Ls 2006.gadā, kad uz to brīdi bija sasniegts augstākais eksporta apjoms. 2007.gads eksporta ziņā nebija veiksmīgs, jo rādītājs kritās līdz 3,3 milj. Ls, taču importa ziņā Krievija 2007.gadā ir sasniegusi lielākos apjomus, jo 2007.gadā ir sasniegts maksimālais importa apjoms apskatītajā laika posmā, Latvija no Krievijas koksnis ir saņēmusi 106,6 milj. Ls apmērā. Imports laika posmā līdz 2007.gadam ir palielinājies samērā straujos apmēros, jo 2001.gadā tas bija 8,4 milj. Ls, taču ar katru gadu tas pakāpeniski pieauga. 2002.gadā pieaugums ir bijis 70,23% pret 2001.gada rādītāju, 2003.gadā imports palielinājās par 76,92% attiecībā pret iepriekšējo gadu, 2004.gadā rādītājs sasniedza pieaugumu par 87,35% attiecībā pret 2003.gadu. Kopš 2005.gada importa apjoms tik strauji nepalielinājās, taču 2008.gadā vērojama spēcīga recesija, jo straujā iepriekšējo gadu izaugsme spēcīgi kritās un sasniegts tika 35,2 milj. Ls importa apjoms. No 2009.gada datiem redzams tas, ka Latvijas ārējā tirdzniecībā dominē koksnis eksports uz Krieviju, importa apjomi samazinās. Latvijai šīs pārmaiņas ir ļoti izdevīgas, jo ir iespēja realizēt lielāku produkcijas daudzumu Krievijas tirgū.

Tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi Latvijas ārējā tirdzniecība kopumā no 2001.gada ir bijuši mainīgi, jo Latvijā dominēja šīs produkcijas eksports, taču kopš 2006.gada Latvijā ieplūda vairāk tekstilpreču, nekā tika pārdots ārvalstīm. Savukārt, Latvijas un Krievijas tekstilpreču tirdzniecībā, Latvijas pozīcija ir kā eksportētājvalstij, imports Latvijā no Krievijas ieplūda mazākos apjomos.

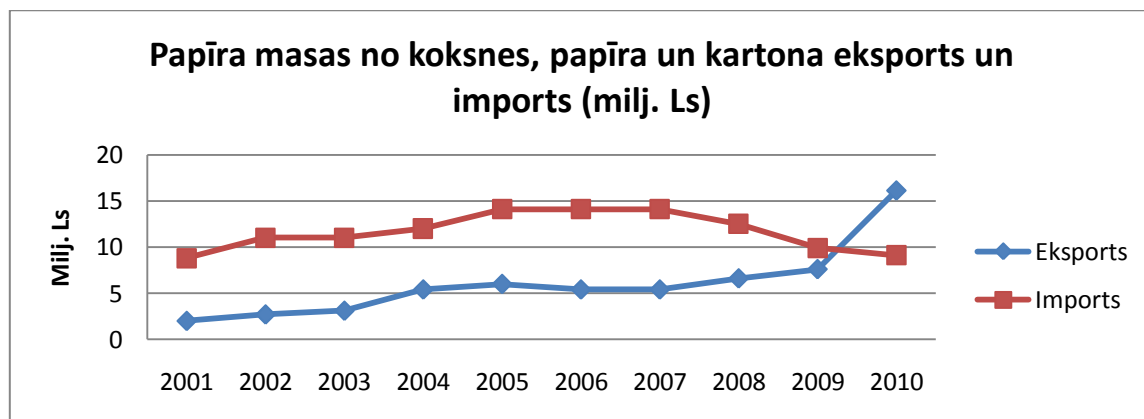
3.5. attēlā attēlots Latvijas tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu eksports un imports ar Krieviju laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Attēlā redzams Latvijas eksporta apjomu pārkums par valstī ieplūstošās Krievijas produkcijas apjomiem. No 2001.gada līdz 2003.gadam eksports ir lielākos apjomos, taču nav manāmas krasas izmaiņas, taču 2004.gads iezīmējas ar ļoti strauju eksporta apjomu palielināšanos tieši uz Krievijas tirgu. 2004.gadā eksports sasniedza 12,6 milj. Ls, kas ir par 281,82% vairāk nekā Latvijā šajā gadā tika importētas Krievijā ražotās tekstilpreces. Straujā eksporta izaugsme turpinājās arī līdz 2006.gadam, kad sasniegti tika 27,2 milj. Ls, turpmākajos gados Latvija samazināja eksporta apjomus, taču importa apjomi no Krievijas tāpat nepārsniedza Latvijas eksportu. 2010.gadā salīdzinot ar 2006.gadu eksports saruka par 27,57%. Latvija visu apskatīto laika posmu ir saņēmusi arī importa preces no Krievijas, taču imports laika periodā no 2001.gada līdz 2010.gadam ir svārstījies no 1,4 milj. Ls līdz 4 milj. Ls, kas ir zemāks līmenis par Latvijas mazāko eksporta apjomu uz Krieviju 5,6 milj. Ls 2001.gadā.

3.5. attēls. **Tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)**

Savstarpējā tirdzniecība starp Latviju un Krieviju notiek arī ar papīra masas no koksnes, papīra un kartona izstrādājumiem. Otrajā nodaļā apskatītā Latvijas kopējā ārējās tirdzniecības dinamika norāda to, ka Latvijā importa produkcija ieplūst lielākos apmēros, nekā tā tiek pārdota ārvalstīm, kas skaidrojams ar to, ka Latvijā ir pārāk maz rūpnīcu šāda veida produkcijas

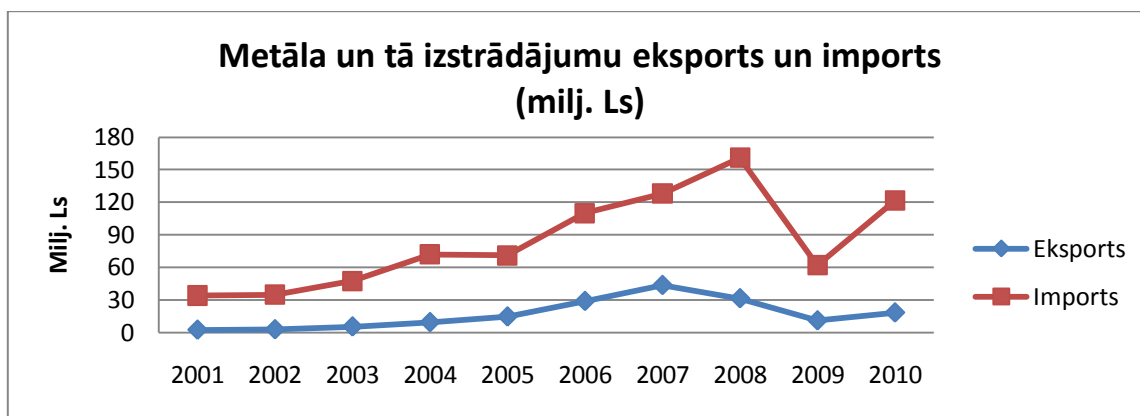
ražošanai. Pašlaik Latvijā ir tikai viena papīra fabrika, kuras nosaukums ir papīra fabrika „Līgatne”.

3.6. attēls. **Papīra masas no koksnes, papīra un kartona eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)**

3.6. attēlā redzams Latvijas papīra masas no koksnes, papīra un kartona eksports un imports ar Krieviju laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Attēlā redzams Krievijas importa preču pārsvars pār Latvijas eksportu uz Krieviju. Kopš 2001.gada vērojams vienmērīgs Latvijā ražoto preču eksporta pieaugums uz Krieviju. 2001.gadā Latvija eksportēja preces 2 milj. Ls apmērā, taču 2010.gadā jau tika sasniegts 16,1 milj. Ls eksporta apjoms, kas salīdzinot ar 2001.gadu ir par 705% vairāk. Latvijā ražotās produkcijas apjomi ir palielinājušies gadu gaitā, kas ir devis iespēju palielināt arī eksporta apjomus. Krievijas importēto preču apjoms Latvijā ir dominējis laika posmā no 2001.gada līdz 2009.gadam, kad saņemtās produkcijas apjoms ir bijis aptuveni divas reizes lielāks nekā nosūtītās produkcijas apjoms naudas izteiksmē. No 2001.gada līdz 2004.gadam vērojams importa vienmērīgs pieaugums, taču 2005.gadā, 2006.gadā un 2007.gadā importa apjoms ir bijis vienāds – 14,1 milj. Ls, kas norāda uz stagnāciju nozarē. 2008.gadā importa apjomi ir sākuši samazināties, līdz 2010.gadā Latvija saņēma papīra izstrādājumus no Krievijas 9,1 milj. Ls apmērā, taču eksportēja preces 16,1 milj. Ls vērtībā.

Metāls un metāla izstrādājumi arī ir viena no galvenajām preču grupām, kura tiek pārstāvēta Latvijas un Krievijas savstarpējā tirdzniecībā. Vērtējot Latvijas ārējo tirdzniecību kopumā, 2.nodaļā atspoguļotie dati norāda uz to, ka Latvijas importa un eksporta apjomi metāla izstrādājumiem ir samērā līdzīgi, eksportam tikai nedaudz atpaliekot no importa apjomiem. Situācija Latvijas un Krievijas tirdzniecībā ir savādāka, jo Latvijā, galvenokārt, dominē Krievijas metāla imports.

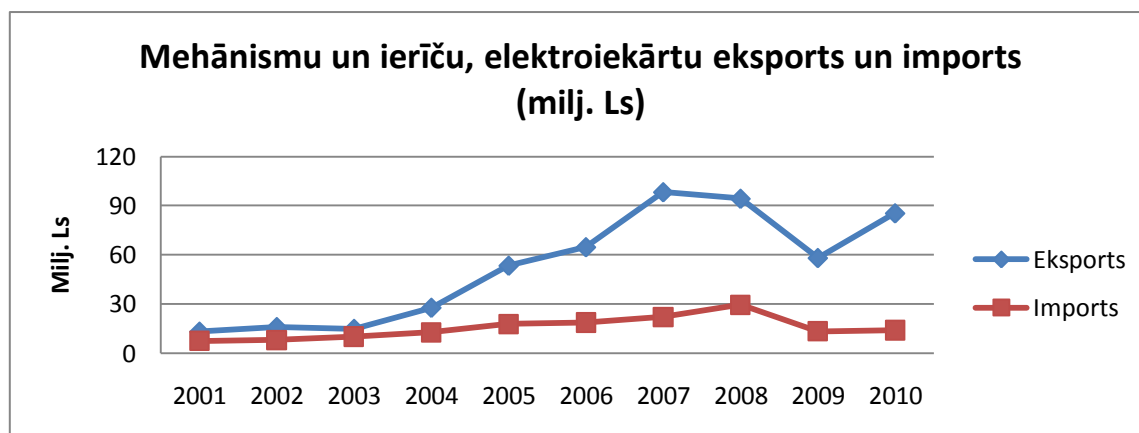
3.7. attēls. **Metāla un tā izstrādājumu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)**

3.7. attēlā norādīts Latvijas metāla un tā izstrādājumu eksports un imports ar Krieviju laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Importa līkne norāda uz importa apjomu pārsvaru pār Latvijas eksportu metāla izstrādājumu tirdzniecībā. Latvijai izdevīgākā situācija šajā nozarē ir vērojama 2007. gadā, kad eksportā uz Krieviju sasniegti 43,5 milj. Ls, laika posmā no 2001.gada līdz 2007.gadam ir redzama pakāpeniska nozares attīstīšanās un tirdzniecības apjomu palielināšana. 2008.gadā bija vērojama tendence Latvijas metāla ražojumu eksporta rādītājam samazināties, taču imports no Krievijas 2008.gadā tieši pieauga sasniedzot 161,1 milj. Ls, kas ir augstākais rādītājs laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. 2009.gads gan importa, gan eksporta ziņā metāla apstrādes nozarei bija neveiksmīgs, jo tirdzniecības rādītāji strauji samazinājās, eksports saruka par 65,18% attiecībā pret 2008.gadu un importa rādītāji samazinājās par 61,76% attiecībā pret iepriekšējo gadu. Gan importa, gan eksporta rādītāji uzlabojās 2010.gadā, taču maksimālos apjomus, kuri bija nozarē pirms krīzes, nerasniedza.

Mehānismu un ierīču, elektroiekārtu imports sastāda lielāko daļu no Latvijas ārējās tirdzniecības šajā preču grupā, taču skatot Latvijas un Krievijas tirdzniecību, situācija iezīmējas savādāk.

3.8. attēlā attēlots Latvijas mehānismu un ierīču, elektroiekārtu eksports un imports ar Krieviju laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Apskatītajā laika periodā vērojams Latvijas eksporta pārsvars pār Krievijas importētajām precēm. No 2001.gada līdz 2003.gadam eksporta pārsvars šīs preču grupas ietvaros ir bijis relatīvi neliels, taču kopš 2004.gada vērojams straujš eksporta pieaugums uz Krieviju. Maksimālais eksporta apjoms ir sasniegts 2007.gadā, kad Latvija uz Krieviju eksportējusi mehānismus un mehāniskās ierīces, elektroiekārtas 98,3 milj. Ls

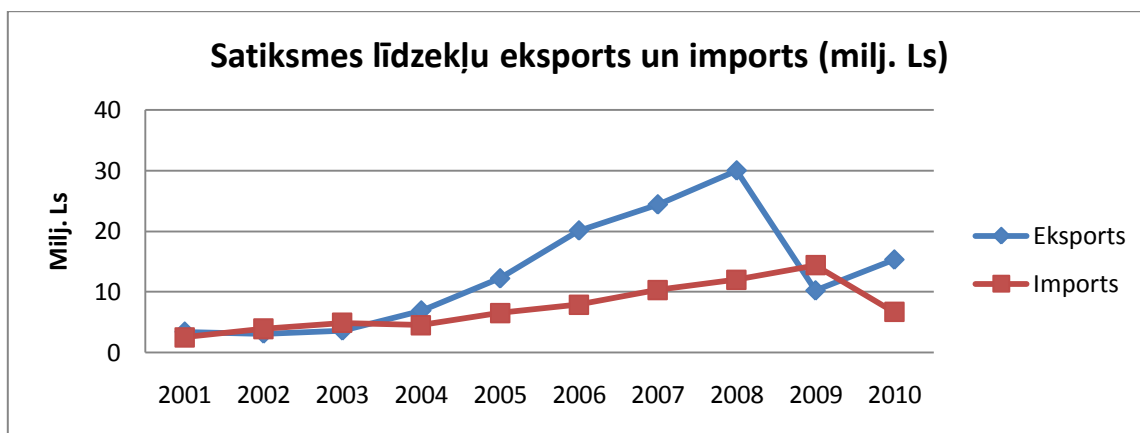
apmērā, savukārt lielākie importa apjomi ir bijuši 2008.gadā, kad Latvija no Krievijas šī veida produkciju saņēmusi 29,6 milj. Ls vērtībā. 2008.gadā iezīmējās tirdzniecības rādītāju kritums, kas palielinājās 2009.gadā, kad eksports pret 2008.gada līmeni samazinājās par 38,39% un importa samazinājums bija 55,07%. 2010.gads ir arī šajā preču grupā ir viesis izaugsmi gan eksporta, gan importa rādītājos, jo eksports ir palielinājies par 46,99% attiecībā pret 2009.gadu un importa pieaugums ir vērtējams 5,26%.

3.8. attēls. Mehānismu un ierīču, elektroiekārtu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Tirdzniecībā ar satiksmes līdzekļiem, balstoties uz 2.nodaļā iekļautajiem ārējās tirdzniecības datiem, Latvija ir vērtējama kā importētājvalsts. Taču apskatot tieši Latvijas un Krievijas tirdzniecību ar šīm precēm, vērojama Latvijas konkurētspēja eksportā uz Krieviju.

3.9. attēlā redzams Latvijas satiksmes līdzekļu eksports un imports ar Krieviju laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam. Laika posmā no 2001.gada līdz 2003.gadam eksporta un importa apjomi ir līdzvērtīgi, taču 2004.gadā Latvija jau eksportē par 2,4 milj. Ls vairāk, nekā saņem importu no Krievijas. Tendence katru gadu palielināt eksporta apjomus saglabājas līdz 2008. gadam, kad tiek sasniegts Latvijas lielākais eksporta apjoms, kas vērtējams 30 milj. Ls. Importa rādītāji šajā laikā arī ir pieauguši, taču tie nesasniedz eksporta apjomus. Situācija mainās 2009.gadā, kad Latvija uz Krieviju eksportē satiksmes līdzekļus 10,2 milj. Ls vērtībā, bet imports no Krievijas sasniedz 14,4 milj. Ls, kas ir par 41,18% vairāk nekā eksports. 2010.gadā, savukārt, ir vērojams eksports pārsvars pār importu, eksportam pārsniedzot 2009.gada līmeni par 50%, taču importam Latvijā salīdzinot ar 2009.gadu samazinoties par 53,47%.

3.9. attēls. Satiksmes līdzekļu eksports un imports laika posmā no 2001. līdz 2010.gadam (milj. Ls) (LR CSP dati, autores pārrēķināts un veidots)

Vērtējot Latvijas un Krievijas savstarpējo tirdzniecību, vērojams tas, ka Latvija kopējā produkcijas apjomā no Krievijas saņem lielāku preču apjomu (izteiktu naudas vērtībā), nekā eksportē uz Krieviju. Tomēr ir pārstāvētas vairākas preču grupas, kurās Latvijas preču eksports dominē pār preču importu no Krievijas. Izteiktākie eksporta rādītāji ir lauksaimniecības un pārtikas preču grupā, tekstilmateriālu un tekstilizstrādājumu, mehānismu un ierīču, elektroiekārtu grupās. Taču vairākās nozarēs, kā, piemēram, ķīmiskās rūpniecības un tās sakarozaru produkcijas eksports tikai 2005.gadā pārsniedz importu no Krievijas un 2010.gadā iezīmējas koka un koka izstrādājumu, kā arī papīra masas no koksnes, papīra un kartona eksporta palielināšanās. Visa apskatītā perioda laikā Krievijas metāla un tā izstrādājumu imports Latvijā ir dominējis pār eksportu.

Aplūkoto preču grupu tirdzniecības rādītāji ieskicē Latvijas un Krievijas tirdzniecības apjomus no 2001.gada līdz 2010.gadam, taču pēc Krievijas uzņemšanas PTO, autoresprāt, šie rādītāji būtiski mainīsies, jo tirdzniecība ar Krieviju būs balstīta uz liberālākiem principiem, kas ir saskaņā ar PTO izvirzītajiem līgumiem un noteikumiem.

3.2. Latvijas un Krievijas savstarpējā tirdzniecība. Krievijas pievienošanās PTO

Latvijas un Krievijas attiecības tiek veidotas balstoties uz starptautisko tiesību normām. Veidojot attiecības ar Krieviju, tiek ievērotas arī ārpolitiskās prioritātes, kā viena no tām ir labu attiecību uzturēšana ar kaimiņvalstīm. Latvijas redzējumā attiecības ar Krieviju tiek vērtētas kā konstruktīvs kaimiņvalstu dialogs, kas izpaužas gan divpusējā, gan daudzpusējā sadarbības

formā.¹ Latvija un Krievija kopš 1990. gada ir noslēgusi vairāk nekā četrdesmit divpusējos līgumus. Jau noslēgtie līgumi tiek papildināti ar jauniem grozījumiem un izmaiņām, kā arī norisinās jaunu sadarbības līgumu izstrāde. Jaunizstrādāto līgumu parakstīšana ļautu ievērojami paaugstināt jau pastāvošo starpvalstu sadarbību kvalitatīvi jaunā līmenī.

Divpusēji noslēgtie līgumi skar valstu ekonomiskās attiecības, tiesiskās attiecības, iedzīvotāju izceļošanas kārtību, darbības jomas, kas skar valstu robežas, muitu, kuģošanu, vides aizsardzību utt. Autoreaprāt, būtiskākie Latvijas un Krievijas divpusēji noslēgtie līgumi, kas saistīti ar ekonomisko saišu nostiprināšanu ir „Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas nolīgums par Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas tirdznieciski ekonomisko attiecību principiem”, kas noslēgts 1992. gada 28. oktobrī un „Latvijas Republikas valdības un Krievijas Federācijas valdības vienošanās par ekonomisko sadarbību”, kas noslēgts 2006. gada 16. novembrī.² Latvijas interesēs ir saglabāt savstarpējo sadarbību ar Krieviju, jo šādā veidā uzlabojas ne vien valstu politiskās attiecības, bet arī ekonomiskā situācija. Latvijai Krievijas tirgus ir plašs darbības lauks, kurā savu produkciju var realizēt Latvijas uzņēmēji, piedāvājot pārtikas rūpniecības un lauksaimniecības produkciju, ķīmiskās rūpniecības produkciju, tekstilizstrādājumus, koksni un koksnes izstrādājumus, metālu un tā izstrādājumus utt. Valstu sadarbības rezultātā ieguvums ir abpusējs, jo arī Krievijai ir iespēja savu produkciju realizēt Latvijas tirgū. Krievija pasaulē ir pazīstama kā viena no lielākajām dabas resursu īpašniecēm un eksportētājām. Arī Latvija ir viena no valstīm, ar kuru Krievija veido tirdzniecības sadarbību.

Divpusējās attiecības starp Latviju un Krieviju norisinās vairākos sadarbības līmeņos. Sadarbība norisinās izmantojot politisko dialogu – amatpersonu tikšanos un augsta līmeņa valsts pārstāvju vizīšu apmaiņas veicināšanā; regulārā un rezultatīvā Starpvaldību komisijas darbībā; reģionālā un pārrobežu sadarbībā.³ Amatpersonu veiktās pārrunas ir tendētas kopīgu mērķu sasniegšanai - rast vienotu izpratni noteiktu jautājumu risināšanā, spēju sasniegt konsensu, taču tajā pašā laikā spētu aizstāvēt savas valsts intereses, nepakļaujot tās.

---

¹ Latvijas un Krievijas attiecības. (10.02.1012.).

Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/divpusejas-attiecibas/Krievija/> (skatīts 21.04.2012.).

² LR Ārlietu ministrija. Divpusējie līgumi. Divpusējo līgumu datu bāze.

Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/bilateral/?mode=out&state=RUS&title=&branch=10&day1=dd%2Fmm%2Fyyyy&day2=dd%2Fmm%2Fyyyy&status=0&day3=dd%2Fmm%2Fyyyy&signer> (skatīts 21.04.2012.).

³ Latvijas un Krievijas attiecības. (10.02.1012.).

Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/divpusejas-attiecibas/Krievija/> (skatīts 21.04.2012.).

Latvija savas intereses attiecībā uz Krieviju realizē arī ES un Krievijas attiecību ietvaros. Latvijas pārstāvji aktīvi piedalās ES institūciju darbā, risinot aktuālus jautājumus un formulējot kopīgu attiecību stratēģiju.¹

Pašlaik ļoti būtiska ir Latvijas un Krievijas sadarbība, kas tiks attīstīta arī turpmāk, kad tiks īstenota Krievijas oficiāla uzņemšanu PTO. Balstoties uz divpusēji un daudzpusēji noslēgtajiem līgumiem, valstu starpā pavērsies iespēja liberalizēt tirdzniecību, kas būs izdevīga abām valstīm.

Latvijas amatpersonu attieksme Krievijas uzņemšanas PTO jautājumā ir vērtējama ļoti pozitīvi, jo Latvijas pārstāvji PTO atbalsta Krievijas uzņemšanu. Šis būtiskais solis valstu sadarbībā tiek pamatots ar ekonomisko izdevīgumu. Kā piemēram, Artis Kampars, Latvijas Ekonomikas ministrs no 2009.gada līdz 2011.gadam, uzrunā preseī 2010.gada 20.decembrī uzsver „Lai gan kopējie rādītāji ir pozitīvi, mums ir vēl daudz iespēju sadarbību uzlabot. Latvijas un Krievijas ekonomiskajās attiecībās nozīmīgākais potenciāls attīstībai ir tādās jomās kā tirdzniecība, transports un loģistika, būvniecība, enerģētika, tūrisms, pārtikas rūpniecība, kokapstrāde, izglītība, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, ķīmiskā rūpniecība, finanšu un investīciju joma.”² A. Kampara norādītie sadarbības virzieni ar Krieviju, pēc Krievijas uzņemšanas PTO tiešām uzlabosies, jo Krievija ir vienojusies ar PTO dalībvalstīm un piekritusi samazināt tarifus importa precēm. Latvijas uzņēmējiem tas pavērs jaunas sadarbības iespējas un paplašinās noieta tirgu pašmāju ražotajām precēm. A. Kampars Latvijas - Krievijas uzņēmēju biznesa forumā 2010.gadā izteica cerību, ka Krievija varētu kļūt par pilntiesīgu PTO dalībvalsti, kas veicinātu Krievijas un Eiropas ekonomiskās attiecības un ļautu virzīties uz brīvās tirdzniecības zonas noteikšanu.³ A. Kampara vēlējums Krievijai ir īstenojies, jo Krievija oficiāli tiks uzņemta kā PTO dalībvalsts 2012.gada vasarā pēc iesniegto dokumentu ratificēšanas.

Vērtējot Krievijas prezidenta Vladimira Putina nostāju, kurš valsts prezidenta pienākumus pildīja no 2000.gada līdz 2008.gadam, varam secināt to, ka V. Putinam Krievijas pievienošanās PTO ir bijis ļoti svarīgs jautājums, kuru prezidents ir apspriedis ikgadējās uzrunās Krievijas Federālajai asamblejai. 2001.gadā V. Putins savās uzrunās norāda to, ka PTO ir vērtējams kā

---

¹ Latvijas un Krievijas attiecības. (10.02.1012.).

Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/divpusejas-attiecibas/Krievija/> (skatīts 21.04.2012.).

² Bīviņa E. Preses relīze. Kampars: Latvijas un Krievijas ekonomiskajās attiecībās ir plašs izaugsmes potenciāls. (20.12.2010.). Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?id=31288&cat=621> (skatīts 21.04.2012.).

³ Turpat.

viens no valsts stratēģiskajiem mērķiem, kas jāasniedz iespējami ātrāk, veicot visas nepieciešamās izmaiņas Krievijas likumdošanā atbilstoši PTO prasībām.¹ Prezidents izprot nepieciešamību pievienoties PTO pēc iespējas ātrāk, lai spētu sasniegt lielāku valsts izaugsmi un brīvāku pieeju ārvalstu tirgiem, tādējādi palielinot eksporta apjomus uz ārvalstīm. Taču vērtējot V. Putina turpmāko gadu uzrunas, kā piemēram, 2002.gada uzruna, šīs dedzīgā nostāja ir mainījusies, prezidents norāda to, ka „PTO Krievijai ir nepieciešama kā instruments, un tie, kuri zina kā to izmantot, kļūst stiprāki”². Autoresprāt, V. Putina nostāja norāda uz to, ka, lai gan Krievija ir vērsta uz sadarbību ar citām valstīm, tomēr Krievijas nacionālo interešu aizstāvēšana ir ļoti būtiska, iespējams, ka tā pat prevelē pāri vēlmei kļūt par liberālas tirdzniecības organizācijas dalībvalsti. Krievijas tirdzniecības politika ir balstīta uz nacionālo ražotāju aizstāvēšanu izmantojot protekcionisma pasākumus, kas pēc iestāšanās PTO būs jāmaina, jo PTO neatbalsta protekcionisma politiku.

V. Putina skatījums vairāk ir attiecināms uz merkantilisma teorētiskajām nostājām un protekcionisma politiku, nevis uz liberālo pieeju, ko atbalsta PTO, jo prezidenta uzrunās tiek norādīts tas, cik būtiski Krievijai būtu piedalīties pasaules tirdzniecības noteikumu radīšanā, jo piedalīšanās šajā procesā dotu iespēju Krievijai aizstāvēt savas nacionālās intereses pasaules tirgū.³ Šī nostāja norāda uz to, ka prezidents vairāk koncentrējas uz nacionālo interešu aizsardzību, lai gan dalību PTO patur kā valsts stratēģisko mērķi. Arī turpmāko gadu uzrunās V. Putins pauž nostāju, ka Krievija nav gatava piekāpties jebkuriem noteikumiem, ko uzstāda PTO. Prezidents norāda to, ka viens no svarīgākajiem faktoriem ir Krievijai labvēlīgu apstākļu esamība un šo apstākļu sakritība ar Krievijas ekonomiskajām interesēm.⁴ Prezidents kā būtisku lomu darbībai PTO atzīmē eksporta veicināšanu, taču tajā pašā laikā tiek runāts arī par iekšējo ražotāju aizsardzību tādās nozarēs kā, piemēram, lauksaimniecība. Autoresprāt, lai gan Krievija cenšas piemēroties PTO prasībām, tomēr valsts iekšējās nostādņēs protekcionisms ir vērtējams kā pamatakmens, kas, iespējams, pēc Krievijas oficiālas stāšanās PTO dalībvalsts statusā mainīsies.

Pašreizējais Krievijas prezidents Dmitrijs Medvedevs savos uzskatos par Krievijas dalību PTO ir vienisprātis ar priekšgājēju V. Putinu, respektīvi, iestāšanās PTO nav vērtējams kā

---

¹ Putin V. Annual Address to Federal Assambly of the Russian Federation. 2001. Pieejams: www.kremlin.ru (skatīts 22.04.2012.).

² Putin V. Annual Address to Federal Assambly of the Russian Federation. 2002. Pieejams: www.kremlin.ru (skatīts 22.04.2012.).

³ Turpat.

⁴ Putin V. Annual Address to Federal Assambly of the Russian Federation. 2006. Pieejams: www.kremlin.ru (skatīts 22.04.2012.).

pašmērķis, bet gan nepieciešams instruments, lai realizētu Krievijas ekonomiskās intereses.¹ D. Medvedeva nostājā, tāpat kā V. Putina paustās idejas, vērš uzmanību un Krievijas vēlmi aizsargāt iekšējo tirgu, kas tomēr ir pretrunā ar PTO nostāju.

Igors Šuvalovs, Krievijas Premjerministra vietnieks, PTO Ministru Konferencē 2011.gada 16.decembrī, nolasīja Krievijas prezidenta D. Medvedeva sagatavotu ziņu, kurā D. Medvedevs pauž ideju par to, ka Krievijas pievienošanās PTO ir bijis ilgstošs un sarežģīts process, kas būs izdevīgs abām pusēm – gan Krievijai, gan arī pārējām PTO dalībvalstīm. PTO ir pamatā tam, lai nodrošinātu starptautisko ekonomisko stabilitāti un Krievija ir gatava ieguldītu maksimālas pūles šī mērķa sasniegšanai.² Krievijas prezidenta paustā nostāja PTO Ministru konferencei ir vērtējam ļoti pozitīvi, cerams, ka Krievijai izdosies attaisnot PTO liktās cerības un neradīsies situācijas, kad citām dalībvalstīm būs nepieciešamība iesniegt pieteikumus Strīdu izšķiršanas padomei par konkrētu līgumattiecību pārkāpšanu.

Savukārt, Krievijas Ekonomiskās attīstības ministre Elvīra Nabiullina PTO Ministru Konferencē izteica šādus vārdus: „Šis ir notikums, ko mēs esam gaidījuši ļoti ilgu laiku. Pašlaik smagajos ekonomiskajos apstākļos, pie tirdzniecības apvārsņa ir manāms protekcionisma pasākumu piemērošanas risks, taču Krievija kā PTO dalībvalsts cīnīsies ar protekcionismu. E. Nabiullina piebilda arī to, ka Krievijas uzņemšana nav vērtējama kā finiša līnija, bet kā sākuma punkts Krievijas turpmākajai darbībai.”³

2011.gada 22.decembrī D. Medvedevs uzrunā Krievijas Federālajai asamblejai ir teicis „Beidzot, vēl viens ļoti svarīgs rezultāts – pēc astoņpadsmit gadus ilgām sarunām Krievija ir uzņemta PTO. Sarunu maratons ir noslēdzies ar nosacījumiem, kuri mūsu valsts interesēm ir pilnībā pieņemami. Tagad mums ir jāiemācās strādāt šīs organizācijas ietvaros, lai no iestāšanās iegūtu maksimālo labumu valstij. Pievienošanās PTO ir nozīmīgs faktors Krievijas integrācijai pasaules ekonomikā. Pievienošanās PTO atbilst gan valsts interesēm, gan mērķim stabilizēt starptautisko tirdzniecības sistēmu.”⁴

---

¹ Медведев Д. Россия намерена при вступлении в ВТО защищать свой рынок и искать дополнительные возможности, в том числе для сельского хозяйства. (27.02.2008.).

Pieejams: http://www.rgwto.com/archive.asp?id=52786&full_mode=1 (skatīts 22.04.2012.).

² Ministerial Conference approves Russia's WTO membership (16.12.2011.). Pieejams: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_rus_16dec11_e.htm (skatīts 22.04.2012.).

³ Турпат.

⁴ Медведев Д. Послание Президента Федеральному Собранию (22.12.2011.). Pieejams: <http://www.kremlin.ru/news/14088> (skatīts 22.04.2012.).

D. Medvedeva nostāja aizstāvēt valsts intereses ir vērtība Krievijai, jo prezidents domā par vietējo uzņēmēju, ražotāju, lauksaimnieku nākotni, nevēloties tos pakļaut spēcīgam konkurences riskam. Dalība PTO Krievijai dos jaunas iespējas un sadarbības partnerus, protams, palielinās ar importu no ārvalstīm. Autoresprāt, brīva konkurence veicinās Krievijas ekonomikas attīstību, vietējo ražotņu modernizēšanu, preču konkurētspēju gan valsts līmenī, gan ārvalstīs, kā arī stiprinās Krievijas attiecības ar citām valstīm.

Arī Latvija, kā viena no PTO dalībvalstīm, varēs izmantot tirdzniecības ierobežojumu samazinājumu un sadarboties ar Krieviju palielinot eksporta apjomus. Krievijas dalībai PTO ir abpusējs izdevīgums gan to vērtējot no Krievijas, gan no citu valstu interešu aspekta.

3.3. Latvijas eksporta un importa iespējamās izmaiņas pēc Krievijas uzņemšanas PTO

Dalība PTO ir būtiska priekšrocība, kas ļauj šīs organizācijas dalībvalstīm liberalizēt tirdzniecību un veicināt godīgu konkurenci valstu starpā. Latvijas un Krievijas eksporta un importa apjomi pēc 2012.gada vasaras arī mainīsies. Liberāla tirdzniecība ir pamats tam, lai valstis spētu iekļauties pasaules tirgū un konkurēt ar pašmāju ražotajām precēm, tādējādi palielinot eksporta apjomus uz ārvalstīm. Tirdzniecības noteikumus koordinē PTO dalībvalstu daudzpusēji noslēgtie tirdzniecības līgumi, kas dalībvalstīm viennozīmīgi ir jāievēro. Krievijas tirdzniecības politika ir tendēta uz protekcionisma pasākumu pielietošanu, taču pēc iestāšanās PTO, Krievijai būs saistoši PTO noslēgtie līgumi un protekcionisma pasākumu pielietošana pret citu valstu importēto produkciju tiks sodīta atbilstoši PTO noteiktajai strīdu izskatīšanas kārtībai. Šis apstāklis Latvijai un arī citām dalībvalstīm dos iespēju konkurēt Krievijas tirgū palielinot eksportu uz Krieviju, kā arī saņemt importa preces no Krievijas.

Krievijas iestāšanās PTO ir bijis ilgstošs process, jo sākotnējie PTO dalībvalstu uzskati par Krievijas ekonomiku neatbilda vispārējām organizācijas vērtībām, kuras ir tendētas uz brīvu konkurenci un atvērtu ekonomiku. 1986. gada augustā Urugvajas raundā Krievija iesniedza pieteikumu kļūt par novērotājvalsti, ar vēlmi laika gaitā kļūt par organizācijas pilntiesīgu locekli. Krievijas pieteikums tika noraidīts, jo ASV un vairākas citas Rietumu industrializētās valstis uzskatīja par pretrunīgu akceptēt valsti, kura balstās uz plānveida ekonomiku. Krievija novērotājvalsts statusu tomēr ieguva 1990. gadā, kad PTO dalībvalstis atzina Krievijas centienus

tuvināties atvērtaī ekonomikai. Oficiāls Krievijas pieteikums uzņemšanai GATT tika saņemts 1993. gadā. Krievijas iesniegtais pieteikums kļūt par dalībvalsti tika apstiprināts arī 1995. gadā, kad GATT tika pārveidots par PTO.¹

Arī Latvija ir atbalstījusi Krievijas pievienošanu PTO. Krievijas uzņemšana PTO tika akceptēta astotajā PTO Ministru konferencē Ženēvā 2011.gada 16.decembrī. Brīdi, kad Krievija tiks oficiāli uzņemta PTO ir gaidījušas daudzas valstis, arī Latvija ir viena no tām. Kaimiņvalsts dalība starptautiskajā tirdzniecībā ievērojot PTO noteikumus, būs viens no priekšnoteikumiem, kas Latvijai dos iespējas paplašināt pašmāju ražotās produkcijas noieta tirgu Krievijā.

Krievija, kļūstot par oficiālu PTO dalībvalsti, ir apņēmusies veikt nozīmīgu tarifu un ne-tarifu barjeru samazinājumu, kas atvieglotu tirdzniecību ar citām valstīm. Tarifu izmaiņas ir kā daļa no savstarpējās vienošanās starp Krieviju un PTO dalībvalstīm. Krievija ir piekritusi veikt virkni svarīgu apņemšanu, lai turpinātu tirdzniecības režīma liberalizēšanu un padarītu Krievijas tirgu pieejamāku citām PTO dalībvalstīm, kā arī paātrinātu integrāciju pasaules tirgū.

Pēc Krievijas oficiālas uzņemšanas PTO dalībvalsts statusā, balstoties un noslēgtajiem līgumiem, tiks veikti vairāki pašlaik piemēroto importa tarifu samazinājumi. Noslēgtie līgumi skar tirdzniecību ar precēm un pakalpojumiem. Kopumā Krievija ir noslēgusi 30 divpusējos līgumus, kas skar tirdzniecību ar pakalpojumiem un 57 līgumus, kas skar tirdzniecību ar precēm. Krievija ir piekritusi samazināt piemērotos importa tarifus plašam produkcijas klāstam. Vidēji piemērojami tarifu griesti lauksaimniecības produktiem būs 10,8%, pašlaik 13,2% piemēroto vietā. Rūpniecības precēm vidējie tarifu griesti būs 7,3% apmērā, pirms tarifu samazinājuma 9,5% piemēroto 9,5% vietā. Piemēram, piena produktiem esošais tarifs – 18,8% tiks samazināts un piemērots 14,9% apmērā. Labībai tika piemērots 15,1% tarifs, taču pēc Krievijas iestāšanās PTO, tas sasniegs 10% līmeni. Ķīmiskās rūpniecības precēm piemērotais tarifs 6,5% apmērā tiks samazināts uz 5,2%. Automaģiņu ievadmuītas tarifs tiks samazināts par 3,5% un noteikts 12,0% apmērā. Elektroiekārtām piemēros 6,2% tarifu, iepriekš piemēroto 8,4% vietā. Attiecībā uz koksnei un papīram piemēroto tarifu arī ir plānotas izmaiņas, tarifs tiks samazināts no 13,4% līdz

---

¹Cooper W.H. CRS Report for Congress. Russia's Accession to WTO. Pieejams: <http://www.nationalaglawcenter.org/assets/crs/RL31979.pdf> (skafīts 23.04.2012.).

8,0%. Kokvilnas un informāciju tehnoloģiju produktiem kā galējais tarifs tiks noteikts 0% apmērā, kas pašreiz tika piemērots 5,4%).¹

Trešdaļa no pieņemtajām tarifu izmaiņām stāsies spēkā no Krievijas uzņemšanas PTO brīža, pārējās tarifu izmaiņas stāsies spēkā pakāpeniski trīs gadu laikā, taču ilgākais tarifu samazinājumu īstenošanas periods attiecas uz cūkgaļu, kas tiks veikts astoņu gadu laikā. Septiņi gadi ir laika posms, kas tiek dots automobiļu, helikopteru un lidmašīnu importa tarifu samazinājumam.

Latvijai būs virkne ieguvumu no Krievijas iestāšanās PTO. Krievijas dalība Starptautiskajā Tirdzniecības organizācijā, kuras ietvaros Krievijai vajadzēs ievērot daudzpusējos tirdzniecības nosacījumus, tai skaitā sanitāros un fitosanitāros pasākumus, tirdzniecības tarifus un ne-tarifu barjeras, sekmēs Krievijas un pārējo PTO dalībvalstu, tai skaitā, Latvijas savstarpējās tirdzniecības izaugsmi. Krievija kā pilntiesīga PTO dalībvalsts nevarēs ieviest tādus tirdzniecības ierobežojumus, kas ir pretrunā ar tās uzņemtajām saistībām PTO.

Krievija samazinās ievadmitas nodokļus plašam produktu klāstam un tās saistību grafikā noteiktie vidējie ievadmitas nodokļi lauksaimniecības produktiem pēc to pilnīgas ieviešanas būs 10,8% pašreizējo 13,2% vietā. Piena produktiem – 14,9% pašreizējo 19,8% vietā; graudiem – 10% pašreizējo 15,1% vietā. Krievijas iestāšanās PTO tirgus pieejamības sarunu ietvaros ir panākta vienošanās par atsevišķu augsto tarifu būtisku samazināšanu, piemēram, šobrīd piemērotā 40% ievadmita dzīvām cūkām līdz ar Krievijas iestāšanās brīdi PTO nedrīkstēs pārsniegt 5% robežu. Kas nozīmē to, ka Latvijas cūkaudzētāju konkurētspējīga eksporta iespējas uz Krieviju būtiski uzlabosies. Zemkopības ministrija ir aprēķinājusi, ka eksportējot dzīvas cūkas 2010. gada apjomos, Latvijas cūkaudzētāji uz samazinātā ievadmitas nodokļa rēķina ietaupīs apmēram 5 miljonus eiro. Turklāt, cūkgaļas ražotāji varēs izmantot arī iespēju eksportēt savu produkciju tarifu kvotas ietvaros ar ievadmitas nodokli 0%, (pašreiz tarifs ir 15%, bet ne mazāk kā 0,25 eiro par kilogramu).²

Citas nozīmīgas Latvijas pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktus grupas, kuras Latvija pašreiz eksportē uz Krieviju un, kuras nākotnē skars ievadmitas nodokļa

---

¹Working Party seals the deal on Russia's membership negotiations (10.11.2011.). Pieejams: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_rus_10nov11_e.htm (skatīts 23.04.2012.).

² Muceniece D. Krievijas uzņemšanas Pasaulē Tirdzniecības organizācijā un Latvijas ieguvumi pārtikas un lauksaimniecības produktu tirdzniecības jomā (16.12.2011.). Pieejams: <http://www.zm.gov.lv/index.php?sadala=2157&id=13286> (skatīts 23.04.2012.).

samazinājums, ir konservētas un citādi pārstrādātas zivis, cukura un kakao izstrādājumi, alkoholiskie dzērieni.

Līdztekus ievedmuitas nodokļu samazinājumam, Krievija ir apņēmusies samazināt tās lauksaimniecības subsīdijas (no 9 miljardiem ASV dolāru 2012. gadā uz 4,4 miljardiem ASV dolāru 2018. gadā), piekritusi savās saistībās eksporta subsīdijas noteikt 0 apmērā, atcēlusi prasību par importa licenci alkoholiskajiem dzērieniem, kā arī noteikusi saistības attiecībā uz eksporta nodevām vairāk nekā 700 produktiem (t.sk., zivīm un kokiem).¹

Papildus iepriekšminētajam, pozitīvu ietekmi uz tālāku Latvijas produkcijas eksporta uz Krieviju attīstību sekmēs apstākļi, ka Krievija tirdzniecības tehniskās barjeras un sanitāros un fitosanitāros pasākumus piemēros saskaņā ar PTO normām un veiks pakāpenisku šo prasību saskaņošanu ar starptautiskiem standartiem pārtikas, dzīvnieku un augu veselības jomā. Turpmāk tiks veikta arī Krievijas PTO saistību izpildes uzraudzība.

Latvijas Ekonomikas ministrs Daniels Pavļuts norāda to, ka Krievijas uzņemšana PTO uzlabos tirgus nosacījumus Latvijas eksportam būtiskām precēm, piemēram, stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem, farmācijas, kokrūpniecības un mašīnbūves produktiem, kā arī pakalpojumiem, piemēram, transporta pārvadājumiem, tūrismam un būvniecībai. Šie uzlabojumi tiks panākti samazinot pašlaik pielietotos Krievijas tarifus un ne-tarifu barjeras. Ekonomikas ministrs uzskata, ka ļoti būtiska ir diskriminējošo dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu atcelšana, kas plānota no 2013.gada 1.jūlija. Krievija dzelzceļa kravu pārvadājumiem šāda veida tarifus ir piemērojusi jau kopš 1998.gada. Kopš 2005.gada, saistībā ar Krievijas iestāšanās procesu PTO, Krievija sāka īstenot pakāpenisku dzelzceļa tarifu diskriminācijas novēršanu starp importa, eksporta un iekšzemes kravu pārvadājumiem. Sākotnēji plaši piemērotie dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifi ļoti būtiski atšķīrās, jo bieži vien pārsniedza trīskāršu apmēru. Augstāki tarifi tika noteikti pārvadājumiem uz un ko Latvijas sauszemes robežpārejas punktiem salīdzinājumā ar Krievijas ostām. Pašlaik tarifi ir samazināti līdz 15-40% līmenim un attiecas tikai uz koksnes un naftas produktu pārvadāšanu. Arī tarifu paaugstinošie koeficienti, kas vienlaikus tika piemēroti

---

¹Working Party seals the deal on Russia's membership negotiations (10.11.2011.). Pieejams: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_rus_10nov11_e.htm (skatīts 24.04.2012.).

atsevišķiem produktiem noteiktos pārvadājuma virzienos, kā piemēram, metālam, no 2013.gada 1.jūlija būs atceļami.¹

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (turpmāk tekstā - LIAA) pārstāvniecības vadītājs Krievijas Federācijā Olafs Slūtiņš Ekonomikas ministrijas un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) rīkotajā starptautiskajā konferencē "Krievijas iestāšanās Pasaules tirdzniecības organizācijā – biznesa iespējas" norāda, ka Krievijas uzņemšanai PTO ir liela nozīme, raugoties no Latvijas eksportētāju interešu viedokļa. Viņaprāt, Latvijas lielākais ieguvums ir tāds, ka Krievijai jāsamazina iekšzemes dzelzceļa tarifi, kas līdz šim bija dārgāki, ja produkcija tika izvesta uz ārvalstīm. Tas savukārt nozīmē, ka pieaugs kravu apgrozījums caur Latvijas ostām un būs iespējams īstenot nozīmīgus investīciju projektus ostu infrastruktūrā.²

Ar iestāšanos PTO Krievija apņēmusies samazināt ievadmitas un eksporta tarifus, kuri saruks caurmērā par trešdaļu. Bet atsevišķās nozarēs šis samazinājums būs būtisks. Gaļai tarifu vietā būs kvotas. Krievija būtiski samazinās augstos tarifus koksnes eksportam (līdz šim bija 25%) un ieviesīs kvotas.³ No tā ieguvēji varētu būt Latvijas kokapstrādes uzņēmumi. Taču Latvijas koku eksportētāji būs zaudētāji tāpēc, ka tagad viņiem būs lieli konkurenti Krievijā. Šis aspekts nav labvēlīgs Latvijai, taču vērtējot koka un tā izstrādājumu tirdzniecību ar Krieviju, Krievijas imports Latvijā vienmēr ir bijis lielāks nekā Latvijas eksporta apjomi.

O. Slūtiņš norāda, ka konkrētos skaitļos mērāmi ieguvumi nebūs vērojami tūlīt, iestāšanās brīdī pārmaiņas skars tikai trešo daļu tarifu (no 2012. gada vidus), vēl ceturtdaļu – līdz 2015. gada beigām. Citiem preču tarifiem noteikti ilgāki pārejas periodi, piemēram, putnu gaļai – astoņi gadi, automašīnām – septiņi gadi, bet apdrošināšanas sabiedrībām – deviņi gadi. Taču Krievijas iestāšanās PTO neatrisinās preču sertifikācijas problēmu – arī turpmāk ievestajām precēm būs vajadzīga Krievijas sertifikācija. Vēl viens ieguvums ir tas, ka Krievijas muitai būs jāgroza preču vērtības noteikšanas paņēmieni. Līdz šim muita tika rēķināta nevis pēc preču uzrādītās vērtības,

---

¹ Grūbe D. Preses relīze. Pavļuts: Krievijas iestāšanās PTO samazinās tirdzniecības barjeras (13.12.2011.). Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?lang=lv&id=32090&cat=621> (skatīts 23.04.2012.).

²Dzedulis, Z. Krievija PTO – ieguvums arī Latvijai (06.02.2012.). Pieejams: http://la.lv/index2.php?option=com_content&view=article&id=340781:krievija-ptu-ieguvums-ar-latvijai&layout=print&tmpl=component&Itemid=95 (skatīts 24.04.2012.).

³Working Party seals the deal on Russia's membership negotiations (10.11.2011.). Pieejams: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_rus_10nov11_e.htm (skatīts 24.04.2012.).

bet balstoties uz līdzīgas preces cenām Krievijā. Tas ievērojami sadārdzināja produkciju ar lētāku pašizmaksu Latvijas ražotājiem.¹

Vērtējot Krievijas uzņemšanu PTO no Krievijas uzņēmēju skatu punkta, varam secināt to, ka Krievijas uzņēmēji neizrāda īpašu interesi, kas skaidrojama ar to, ka samazinātie ievadumtaks tarifi palielinās konkurenci un samazinās Krievijā ražoto preču realizāciju. Krievijas mazāko pilsētu ražotnes, kas nodrošina vietējos iedzīvotājus ar produkciju, pārsvarā nav modernizētas, tās ir lietotas ļoti ilgu laiku un darbojas ar neefektīvu enerģijas patēriņu, kas padara preču cenas augstākas. Krievijas uzņēmēji saskata draudus importa preču ieplūdei no ārvalstīm, jo konkurences spiediens palielināsies un gadījumā, ja šie uzņēmumi nespēs saglabāt savas pozīcijas, tie, iespējams, var pat bankrotēt. Šāda situācija tiešām var rasties, jo iedzīvotāji vienmēr domā par iespēju ietaupīt līdzekļus, kvalitatīva ārzemju produkcija par konkurētspējīgu cenu iedzīvotājiem var šķist daudz pievilcīgāka, nekā pašmāju ražojumi.

Krievijā nav izjūtams kādu konkrētu preču trūkums, atzīmē LIAA pārstāvis O. Slūtiņš. Taču Latvijas uzņēmējiem un produktu eksportētājiem ir lielas iespējas konkurēt, lietojot labus, Latvijā jau ieviestus Rietumu standartus ražošanā. O. Slūtiņš norāda arī to, ka Krievijā Latvijas uzņēmējiem ir laba slava, kas pamatota ar kvalitatīvu un precīzu preču piegādi Krievijai. Latvijas ieguvums ir arī tāds, ka Latvijas preces ir lētākas, nekā no Rietumvalstīm importētās preces Krievijā, kas nodrošina lielāku konkurētspēju Latvijas ražotājiem. Noslēdzot uzrunu starptautiskajā konferencē "Krievijas iestāšanās Pasaules tirdzniecības organizācijā – biznesa iespējas", O. Slūtiņš izteica domu par to, ka Latvijas uzņēmējiem jūtu jākoncentrējas uz šādu koncepciju „Mūsējiem būtu jāskatās nevis uz to, kā trūkst Krievijā, bet ko gribam pārdot un kas mums ir ko piedāvāt.”²

Autoresprāt, Krievijas uzņemšana PTO ir vērtējama ļoti pozitīvi, jo Latvijai, pēc Krievijas importa tarifu samazināšanās, būs iespēja palielināt produkcijas eksporta apjomus uz Krievijas tirgu, paplašināt un diferencēt produkcijas ražošanu, iespējams, radīt jaunas darba vietas, uzlabot infrastruktūru, piesaistīt investorus no ārvalstīm utt. Latvijas un Krievijas tirdzniecības un ekonomiskās attiecības tiks balstītas uz divpusējās tirdzniecības sistēmas principiem, kas paredz godīgas un liberālas tirdzniecības attīstīšanu un godprātīgu noslēgto līgumu ievērošanu. Kā arī

---

¹Dzedulis, Z. Krievija PTO – ieguvums arī Latvijai (06.02.2012.). Pieejams: http://la.lv/index2.php?option=com_content&view=article&id=340781:krievija-pto-ieguvums-ar-latvijai&layout=print&tmpl=component&Itemid=95 (skatīts 24.04.2012.).

² Turpat.

Krievijas uzņemšana PTO ir solis ceļā uz ES un Krievijas Partnerības un Sadarbības nolīguma noslēgšanu un tirdzniecības attiecību padziļināšanai nākotnē. Sākotnēji ES un Krievija Partnerības un Sadarbības nolīgums tika noslēgts 1997.gadā, tas bija spēkā desmit gadus, 2008.gada jūlijā tika uzsāktas sarunas par nolīguma atjaunošanu, kas līdz šim vēl nav parakstīts. Krievijas uzņemšana PTO, iespējams, nolīguma parakstīšanas procesu paātrinās.

Protams, tā kā Krievijas produkcijai tiks piemērot MFN princips, arī importa apjomi Latvijā palielināsies. Pirms Krievijas uzņemšanas PTO, Latvijai Krievija ir bijis viens no lielākajiem sadarbības partneriem ārējā tirdzniecībā, taču pēc 2012.gada vasaras, eksporta un importa apjomi mainīsies, taču precīzas rādītāju izmaiņas vēl nav noteiktas, jo tarifu samazinājumi attiecīgām preču grupām stāsies spēkā noteiktā laika periodā pēc Krievijas oficiālas akceptēšanas PTO dalībvalsts statusā.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Pamatojoties uz bakalaura darbā veikto pētījumu, autore secina:

1. Bretonvudas konferencē tika aizsākta ideja par Starptautiskās Tirdzniecības organizācijas, kas koordinētu starpvalstu tirdzniecības jautājumus, dibināšanu, ASV šo ieceri neakceptēja. 1947.gadā Havanā, Kubā tika noslēgta Havanas harta, kas aizsāka GATT dibināšanu. GATT oficiāli stājās spēkā 1948.gada 30. jūnijā.
2. GATT astotais un pēdējais - Urugvajas sarunu raunds noslēdzās ar plašām izmaiņām lauksaimniecības, tekstilizstrādājumu, apģērbu tirdzniecībā un paplašināja tirdzniecību tādās jomās kā pakalpojumu sektors, investīcijas un intelektuālais īpašums.
3. Urugvajas sarunu raundā PTO tika izveidota kā oficiāla starpvalstu tirdzniecību regulējoša organizācija, kura savā darbībā izmanto striktākus procesus strīdu izšķiršanā nekā tās priekštece GATT.
4. PTO mērķis ir veicināt brīvo tirdzniecību un samazināt tirdzniecības tarifus, nostiprinot šīs pamatnostādnes starpvalstu līgumos
5. PTO galvenās funkcijas ir daudzpusējo un divpusējo tirdzniecības līgumu, kuri kopumā veido nolīgumu par PTO, administrēšana un īstenošana, godīgas tirdzniecības veicināšana, valstu nacionālo tirdzniecības politiku pārraudzīšana un starptautisko tirdzniecības strīdu risināšana.
6. PTO darbības principi vislabāk atbilst liberālās tirdzniecības teorijai, jo tā atbalsta brīvu tirdzniecību un ekonomisko izdevīgumu, kas rodas valstīm tirgojoties ar efektīvāk saražotām precēm.
7. Latvijas ārējās tirdzniecības rādītāji laika posmā no 2001.gada līdz 2010.gadam norāda uz tirdzniecības attīstību un eksporta apjomu palielināšanos.
8. Latvijas iestāšanās ES 2004.gada 1.maijā ir viens no faktoriem, kas veicinājis tirdzniecības apjomu palielināšanos.
9. Krievija ir viens no lielākajiem Latvija ārējās tirdzniecības partneriem.
10. Latvijas ārējā tirdzniecībā ar Krieviju, galvenokārt, dominē tirdzniecība ar lauksaimniecības un pārtikas precēm, ķīmiskās rūpniecības produkciju, koku un koka izstrādājumiem, tekstilmateriāliem un tekstilizstrādājumiem, papīra masas no koksnes un kartona izstrādājumiem, metāla un metāla izstrādājumiem, mehānismiem un ierīcēm, elektroiekārtām, satiksmes līdzekļiem.

11. Krievijai oficiāli kļūstot par PTO dalībvalsti tiks samazināti importa preču tarifi lauksaimniecības precēm, ķīmiskās rūpniecības produkcijai, automobiļiem, elektroiekārtām, koksnei, papīram, kokvilnai, informāciju tehnoloģijām un citām preču grupām, kas padarīs Latvijā saražotās preces konkurētspējīgākas Krievijas tirgū.
12. Saskaņā ar Krievijas un PTO līgumu, tarifu samazinājumi stāsies spēkā pakāpeniski, kas laika gaitā dos iespēju gan Latvijai, gan citām PTO dalībvalstīm brīvāku pieeju Krievijas tirgum.
13. Pozitīvu ietekmi uz Latvijas produkcijas eksporta uz Krieviju attīstību sekmēs apstākļi, ka Krievija tirdzniecības tehniskās barjeras, sanitāros un fitosanitāros pasākumus piemēros saskaņā ar PTO normām un veiks pakāpenisku šo prasību saskaņošanu ar starptautiskiem standartiem pārtikas, dzīvnieku un augu veselības jomā.
14. Būtisks Latvijas ieguvums no Krievijas iestāšanās PTO ir diskriminējošo dzelzceļa kravu pārvadājumu tarifu atcelšana, kas plānota no 2013.gada 1.jūlija.

Balstoties uz secinājumiem un veikto pētījumu, autore izvirza šādus priekšlikumus:

1. Latvijai ir jāveicina tādu nozaru, kā tekstilizstrādājumu, lauksaimniecības un pārtikas preču un ķīmiskās rūpniecības attīstība.
2. Lai veicinātu Latvijas eksporta apjomu palielināšanos, būtu nepieciešams izveidot LIAA speciālu departamentu, kurš veiktu Krievijas tirgus izpēti ar mērķi izanalizēt, kādos produkcijas segmentos Latvijai būtu izdevīgi piedāvāt savas preces, lai šīs preces būtu konkurētspējīgas ar Krievijas un citu valstu precēm Krievijas tirgū.
3. Latvijas uzņēmējiem būtu ieteicams vairāk orientēties uz Krievijas tirgu, kas pēc Krievijas importa tarifu samazināšanas un uz Krievijas ģeogrāfiskā tuvuma Latvijai un tādējādi lētāku loģistikas pakalpojumu izmaksu rēķina, var kļūt par izdevīgu preču noieta tirgu. Lai mazinātu uzņēmēju risku, Latvijas Garantiju aģentūrai būtu jāstrukturizē līdzekļu sadali pa reģioniem, tādējādi veicinot uzņēmēju interesi tirdzniecībā ar Krieviju.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. Normatīvie akti

1. Final Act of the United Nations Conference on Trade and Employment: Havana Charter for an International Trade Organization. 1948.
Pieejams: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/havana_e.pdf (skatīts 13.03.2012.)
2. Likums „Par Marakešas līgumu par Pasaules tirdzniecības organizācijas izveidošanu.” 1998. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=51135> (skatīts 18.03.2012.)
3. Pirmspievienošanās ekonomiskā programma. 2001.
Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=25781> (skatīts 19.04.2012.)

2. Grāmatas

1. Deksnis E.B. Eiropas apvienošanās. Integrācija un suverenitāte. Junda. 1998. 100.lpp
2. Gilpin R. The Liberal Perspective. The Political Economy of International Relations. New Jersey: Princeton University Press. 1987. p. 174.
3. Griesgraber J.M., Gunter B.G. World Trade Toward Fair and Free Trade in the Twenty – first Century. Pluto Pres. 1997. p. 112. -119.
4. Hackle J. What we consume: Ten Curriculum Units Dealing with Issues of Environment and Development. UK and Bredford College of Higher Education in conjunction with the Richmond Publishing Company. 1990. p. 42.
5. Irwin D.A. Free Trade under fire. Second edition. Princeto. 2005. p.27.-28. p.; p. 203
6. Kitzinger U. Diplomacy and Persuasion, How Britain joined the Common Market. Thames & Hudson. London. 1975. p. 42.
7. Krugman P.R., Obstfeld M. International economics: Theory and Policy. Third edition. New York: Harper Collins College Publishers. 1994. p. 11. - 65.
8. Lībermanis G. Starptautiskie ekonomiskie sakari un Latvija. Kamene. 1999. 5. - 7.lpp.
9. Mello W. The economics of European Union Strategy on Defence – related Industries. COM 97 (583) final. Brussels. 1997. p. 39.
10. Oļevskis G. Starptautiskā tirdzniecība. RSEBAA. 2003. 56. - 85.lpp

11. Pasaules Tirdzniecības organizācija. „Ceļš uz nākotnes tirdzniecību”. LR Ārlietu ministrija. 1997. 6 - 16.lpp.
12. Ricardo D. On Trade. In: On the Principles of Political Economy and Taxation. Kitcher: Batoche Books. 2001. p. 89.
13. Sōdestrom B., Reed G. International economics. Third edition. MacMillan Press. London. 1994. p.76.
14. Stiglits Dž. J. Globalizācija un neapmierinātība ar to. Biznesa augstskola Turība. 2010. 13.lpp
15. Welch. P.J., Welch G.F. Economic theory and practice. Fifth edition. The Drydev Pres. 1995. p. 612

Elektroniskie informācijas avoti

1. Bīviņa E. Preses relīze. Kampars: Latvijas un Krievijas ekonomiskajās attiecībās ir plašs izaugsmes potenciāls. (20.12.2010.) Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?id=31288&cat=621> (skatīts 21.04.2012.)
2. Cooper W.H. CRS Report for Congress. Russia's Accession to WTO. Pieejams: <http://www.nationalaglawcenter.org/assets/crs/RL31979.pdf> (skatīts 23.04.2012.)
3. Dzedulis Z. Krievija PTO – ieguvums arī Latvijai. (06.02.2012.) Pieejams: http://la.lv/index2.php?option=com_content&view=article&id=340781:krievija-ptoi-guevums-ar-latvijai&layout=print&tmpl=component&Itemid=95 (skatīts 24.04.2012.)
4. ES ārējās attiecības. Krievijas Federācija. Pieejams: http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7241_lv.htm (skatīts: 19.04.2012.)
5. Gergelevičs E. Preses relīze. Eksporta apjomi 2012.gada sākumā virs pagājušā gada janvāra līmeņa. (12.03.2012.) Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?lang=lv&id=32283&cat=621> (skatīts 20.04.2012.)
6. Globalizācija kā mūsdienu pasaules attīstības tendence. Pieejams: <http://www.liis.lv/vi/global.htm> (skatīts 27.03.2012)

7. Grūbe D. Preses relīze. Pavļuts: Krievijas iestāšanās PTO samazinās tirdzniecības barjeras. (13.12.2011.) Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?lang=lv&id=32090&cat=621> (skatīts 23.04.2012.)
8. Latvijas pievienošanās ES reģionāliem tirdzniecības līgumiem. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/eu/3986/3990/> (skatīts 19.04.2012.)
9. Latvijas un Krievijas attiecības. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/divpusejas-attiecibas/Krievija/> (skatīts 19.04.2012.)
10. LR Ārlietu ministrija. Divpusējie līgumi. Divpusējo līgumu datu bāze. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/lv/Arpolitika/bilateral/?mode=out&state=RUS&title=&branch=10&day1=dd%2Fmm%2Fyyyy&day2=dd%2Fmm%2Fyyyy&status=0&day3=dd%2Fmm%2Fyyyy&signer> (skatīts 21.04.2012.)
11. LR Ekonomikas ministrija. Apstrādes rūpniecības produkcija. Pieejams: www.em.gov.lv/images/modules/items/Rupniecibas_sadala.doc (skatīts 19.04.2012.)
12. LR Ekonomikas ministrijas Ziņojums par Latvijas tautsaimniecību. 2011. Pieejams: http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/zin_2011_1/zin_2011_jun.pdf (skatīts 18.04.2012.)
13. LR Ekonomikas ministrijas Ziņojums par Latvijas tautsaimniecību. 2010. Pieejams: http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/zin_2010_1/2010_jun.pdf (skatīts 17.04.2012.)
14. LR Zemkopības ministrija. Tautsaimniecības ziņojums. Latvijas lauksaimniecība un lauki. 2006. Pieejams: [http://www.zm.gov.lv/doc_upl/ZM_Gada_parskats_LOW\(2\).pdf](http://www.zm.gov.lv/doc_upl/ZM_Gada_parskats_LOW(2).pdf) (skatīts 19.04.2012.)
15. Ministerial Conference approves Russia's WTO membership. (16.12.2012.) Pieejams: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_rus_16dec11_e.htm (skatīts 19.04.2012.)
16. Muceniece D. Krievijas uzņemšanas Pasaules Tirdzniecības organizācijā un Latvijas ieguvumi pārtikas un lauksaimniecības produktu tirdzniecības jomā. (16.12.2011.) Pieejams: <http://www.zm.gov.lv/index.php?sadala=2157&id=13286> (skatīts 20.04.2012.)
17. Papīra fabrika „Līgatne”. Pieejams: <http://www.pf-ligatne.lv/> (skatīts 20.04.2012.)
18. Pascal Lamy DG. Protectionism cannot be „smart”. Pieejams: http://www.wto.org/english/news_e/sppl_e/sppl117_e.htm (skatīts 17.03.2012.)

19. Preses relīze. Ekonomikas ministrijas komentārs par IKP 2009.gadā. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?lng=lv&id=23321&cat=621> (skatīts 17.04.2012.)
20. Principles of trading system. Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm (skatīts 18.03.2012.)
21. PTO Dohas sarunu raunds. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30292> (skatīts 16.03.2012.)
22. PTO līgumu pieņemšana. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11010_lv.htm (skatīts 27.03.2012.)
23. Putin V. Annual Address to Federal Assambly of the Russian Federation. 2001. Pieejams: www.kremlin.ru (skatīts 22.04.2012.)
24. Putin V. Annual Address to Federal Assambly of the Russian Federation. 2002. Pieejams: www.kremlin.ru (skatīts 22.04.2012.)
25. Putin V. Annual Address to Federal Assambly of the Russian Federation. 2006. Pieejams: www.kremlin.ru (skatīts 22.04.2012.)
26. The GATT years: from Havana to Marrakesh. Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm (skatīts 20.03.2012.)
27. The WTO History. Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/cwr_e/cwr_history_e.htm (skatīts 16.03.2012.)
28. Understanding the WTO. Who we are. Pieejams: http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm (skatīts 17.03.2012.)
29. Viegļās rūpniecības uzņēmumu asociācija. Tekstilrūpniecības attīstība Latvijā. Pieejams: http://www.vrua.lv/latvia_industry.html?l=2 (skatīts 19.04.2012.)
30. Working Party seals the deal on Russia's membership negotiations. (10.11.2011.) Pieejams: http://www.wto.org/english/news_e/news11_e/acc_rus_10nov11_e.htm (skatīts 23.04.2012.)
31. Медведев Д. Послание Президента Федеральному Собранию. (22.12.2011.) Pieejams: <http://www.kremlin.ru/news/14088> (skatīts 22.04.2012.)
32. Медведев Д. Россия намерена при вступлении в ВТО защищать свой рынок и искать дополнительные возможности, в том числе для сельского хозяйства. (27.02.2008.) Pieejams: http://www.rgwto.com/archive.asp?id=52786&full_mode=1 (skatīts 22.04.2012.)

Bakalaura darbs „Krievijas uzņemšanas PTO ietekme uz Latvijas eksportu un importu”
izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____
(paraksts) (vārds, uzvārds) (datums)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: _____
(amats, vārds, uzvārds) (paraksts) (datums)

Recenzents: _____
(amats, vārds, uzvārds)

Darbs iesniegts Starptautisko ekonomisko attiecību katedrā.

Lietvede: _____
(vārds, uzvārds) (paraksts) (datums)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____. _____. 201____. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____
(amats, vārds, uzvārds) (paraksts)